

ABONAMENTUL.

Pentru monarhie:
Pe an 18 cor. 1/2 an
9 cor. 1/4 an 450 fl.

Pentru străinătate:

Pe 1 an 24 cor
1/2 an 12 cor.,
1/4 an 6 cor.

Unirea

INSERTIUNI.

Un șir garmond:
odată 14 fl., a doua
oară 12 fl. a treia
oară 10 fl.

Tot ce privește
foaia să se adreseze
la: Redacțiunea și
administrațiunea
„Unirea” în Blaj.

Foaie bisericească-politică. — Apare: Marța, Joia și Sâmbăta.

Hristos a înviat!

Un suflu întineritor trece de-a-lungul ogoarelor; firea amorțită în somnul ei de iarnă, începe a da semne de viață.

De pretutindenis'au de imnul, pe care natura trezită la o nouă viață îl cântă Dumnezeirii: în firicelele de iarbă, în mugurii ce creapă de atâta sevă, în razele sărbătorești ale soarelui, în ciripitul vesel al paserilor călătoare, cari se înapoiază cu cea dintâiu adiere de primăvară.

Zilele aceste vesele, în cari viața pulsează în noi cu îndoită putere, au fost precedate însă de greul zilelor de iarnă; și sămințele, cari apar acum la suprafața pământului, împodobindu-l cu un covor verde, au stat mai întâiu ascunse în fundul pământului și s'au pornit putrejunii, înainte de a încolți și a-și deprinde puterea de expansiune.

Tot astfel și Mântuitorul, a trebuit să îndure insulte și lovituri, să asude până la sânge și să moară, între chinurile celea mai mari, pe lemnul crucii, între doi tâlhari. A golit până în fund paharul suferințelor și al umilirilor și trupul Lui a fost uns cu miresme, înfășurat în giulgiu, și închis apoi în mormântul săpat în piatră, de-supra căruia au prăbușit o piatră mare, pecetluită, și străjuită de legionari.

A golit până în fund cupa amară a durerilor umane; a suferit injurături, bătăi și moarte chiar — pentru ea să ridice cu atât mai mult strălucirea Evangheliei sale, peste întreg rotogolul pământului.

Nu este așadar izbândă fără osteneală, nici mărire fără suferințe. În mersul său spre desăvârșire, omeniirea progresa pas de pas, poticnindu-se foarte adese, și plătind cu lacrimi și sudoare fiecare pas al progresului realizat.

Cu cât opintirile sunt mai grele și mai stăruitoare, cu atât este mai deplină bucuria și mândria izbândei.

Să avem deci întotdeauna pa-ciință și să fim stăruitori în munca noastră, și atunci, când roadele ei par a întârzi cu îndărătnicie. Pilda strălucită a vieții Mântuitorului, să ne stea totdeauna înaintea ochilor! În viața-i pământească era cunoscut în cercul învățăcelilor și al poporului, care sta însă sub influința fatală a fariseilor. Aceștia, văzându-și pericolul interesele lor de oameni, ce stau în fruntea agendelor religio-nare, s'au conjurat și, târindu-l pe Mântuitorul în fața sinedriului, l-au judecat la moarte.

Nimeni dintre învățăcelii lui cei mai iubiți chiar, n'a cutezat să-și ridice glasul de protest împotriva acestei nelegiuii, de îndată ce Hristos a fost dus în curtea arhierului. Nimeni; nici învățăcelul, pe care îl iubiă Domnul, nici Petru, care avea să preia odată cheile împărăției cerurilor, deși îl asigurase cu câteva clipe înainte, că e gata să însoțească pe Mântuitorul și la moarte. Petru a ispășit tradarea aceasta, vestind, fără ezitare, Evanghelia în toată lumea și murind moarte de martir. Dar lăpădarea lui este o excelentă pilduire pentru toți oamenii, a căror credință nu e destul de tare. (Să nu uităm cuvântul, căci despre noi e vorba!) Cât de laș e Petru cel ezitător în credință, înainte de învierea Domnului, cât de fricoși erau toți apostolii chiar după înviere, când stau cu ușile închise de frica Iudanilor, până la pogorîrea Spiritului Sfânt, când confirmându-se în credință, au făcut adevărate minuni, și au suferit martiriu pentru numele lui Hristos.

Învățătura cea mai puternică și cea mai mângăitoare pentru noi este, că adevărul nu poate sta multă

vreame ascuns sub obroc, ci trebuie, mai iute sau mai târziu, să iasă la iveală, împrăștiind negurile lingușitoare a corupției și minciunii. Unel-tirile fariseilor și cărturarilor s'au spulberat, ca și când n'ar fi fost; tirănia Romei păgâne s'a prăbușit și ea, și alături de circul, în care creștinii erau asvârliți flarelor sălbaticice, sau unși cu rășină și aprinși ca facle vii, se ridică azi biruitoarea cupolă a bisericii din Vatican, vestind veacurilor trecute și viitoare cea mai desăvârșită izbândă, pe care ne-o poate arăta istoria universală. N'a fost o luptă cu arme și legiuni îmbrăcate în zale; ci lupta adevărului cu minciuna, lupta moralității cu desfrâul, lupta celor mici și neputincioși împotriva celor mari și puternici și fără inimă.

Iată, cum puterea morală a principiilor și a *Înptătorilor pentru adevăr* iese biruitoare asupra legiunilor biruitoare ale Romei, asupra barbarilor mulți, bogați și puternici, cufundați în desfrâu.

Să nu ne pierdem deci nici odată nădejdea în buruința adevărului, oricât de mult ni-s'ar părea, că aceea întârzie.

Învierea Mântuitorului e cea mai strălucită dovadă a Dumnezeirii sale și cel mai puternic motiv, pentru a munci și a ne încrede în El, și în mijlocul năcazurilor celor mai mari și al nenorocirilor celor mai felurite.

Căci de n'a înviat Hristos, deșartă este predicarea voastră, deșartă e credința noastră!

Fie-ne deci, mai ales în aceste zile grele, prin cari se strecoară azi soarta bisericii și a neamului nostru, un îndoit îndemn de muncă și entuziasm salut, ce răsună azi de pe buzele a milioane de creștini:

— *Hristos a înviat!*

Episcopul Vasile Baron de Erdélyi.

De Dr. C. Pavel.

Cu ziua de 27 Martie din anul acesta s'a împlinit o jumătate de veac, de când *Vasile Baron de Erdélyi*, episcopul Orăzii-mari, în vârstă de 68 de ani, după o rodnică păstorire de aproape două decenii, a închis ochii pentru totdeauna.

Perspectiva a cincizeci de ani ajunge, ca să ne dea unghiul just și potrivit sub care este de a se privi și judeca viața și faptele — cristalizate într'această vreme — ale unui om, care nu numai amăsurat înaltei sale poziții, ci și în urma însușirilor sale pozitive, în acele vremuri sgomotoase dela 1842—1862 cât a stat în fruntea eparhiei oradane, cu cuvântul și cu faptele s'a afirmat de unul dintre cei mai mari arhierii și mai devotați fii ai neamului nostru în suta a XIX-a.

Bărbatul din fruntea unui popor nu se judecă — oricât ne-ar veni aceasta la socoteală — după una sau altă atitudine silită de împrejurări neprielnice. Această procedură seamănă mult cu cea a omului, care voind să-și vândă casa, ar scoate în târg numai cărămida din ea.

Vieța unui atare om este de-a se aprecia — precum la alte popoare, așa și la noi, — pe temeiul vieții sale complexe, și al rezultatelor pozitive pe cari le poate arăta ziua, când după legea firii își încheie viața.

Și în măsura în care viața și faptele lui contribuesc la înrodirea viitorului, în măsura, în care și dincolo de moarte îndreaptă destinele și soarta neamului său, în măsura aceasta trebuie să crească și amintirea lui în sentimentele de pietate a vremurilor ce vin, precum crește creasta unui munte cu cât ne îndreptăm mai tare dela poalele lui.

Mult mă miră faptul, cum pomenirea episcopului Erdélyi, deja îndată după moartea lui a ajuns pe meleagurile uitării — atât de bine îngrijite la noi.

Astăzi abia ici-colo mai găsești vreo notiță în ziarele vechi și o singură cărțuie de 29 de pagini¹⁾ din 1863 asupra acestui arhieriu, căruiu nu numai eparhia oradană ci întreagă provincia metropolitană îi datorește aproape tot ce are astăzi.

Și până ce voiu fi în putința de a scoate o lucrare mai amănunțită, țin să dau un scurt rezumat al cercetărilor mele de până acum asupra acestui mare Arhieriu și Meccenate al neamului și al bisericii noastre.

S'a născut la 1 August 1794 în orașul *Macău*, unde familia sa, originară din *Alba-Iulia*, s'a refugiat în răscoala lui Horea. După împănmântarea în acest oraș, familiei i-s'a dat numele de *Erdélyi* Ardelean. Înainte de refugiere numele lor era: *Ciacu*.

După strălucite pregătiri în Orade, Timișoara, Pesta și Viena, urcă în grabă scara slujbelor diecezane și la 48 de ani, în 1842 e numit de episcop al eparhiei oradane. De numele lui e strâns legată lățirea și întărirea sf. Uniri în părțile ungurene. 30 de parohii nouă, 50 de biserici și 44 de case parohiale clădite de dânsul vestesc păstorirea lui. — La început trei ani de-a rândul cutreeră toată dieceza oradană din Sătmar până n' Orșova, cum era pe atunci, ducând cu sine între popor distinși membri din consistor, din care n'a făcut numai instituție de protocoale.

El a ridicat preparandia dieezană de azi, și a decorat capitulul împrumutându-i cinstea și demnitatea ce i-se cuvine. A provăzut biserică catedrală și pe slujitorii ei cu toate celea trebuincioase. A înființat catedra de limba și literatura română pe lângă gimnaziul premonstratens din Oradea-mare. Erdélyi a stăruit — prin Alex. Roman — la înființarea unei societăți literare române pentru tinerimea dela institutele de învățământ din Orade. Edițiile acestei societăți — așa cum au fost — dar și-au avut și ele rostul și însemnătatea lor pe acele vremuri în literatura română de dincoace.

În două rânduri primește pe Majestatea Sa noul împărat și rege în catedrala din Oradea-mare, în 1852 și 1857.

Exoperează ridicarea gimnaziului nostru din Beiuș la 8 clase cu drept de maturitate (1853). În 1857 depune pentru trebuințele diecezane suma de 35,000 fl. pe care la moartea sa o întregeste tot în acest scop la 90,000 fl.

Anul următor, nu numai că stăruie cu succes la înființarea catedrei de limba și literatura română la universitatea din Budapesta, ci și propunerea lui pentru această catedră a fost acceptată fiind numit *Alex. Roman*.

Dar nu e voie să mai înșir. Douăzeci de ani, cât a păstorit aproape cu tot anul poate da seamă, ce a făcut.

Om cu mare trecere, știind în trebuință orice situație își lărgeste activitatea și dincolo de hotarele eparhiei sale insistând cu răbdarea diplomatului și al politicianului, care, bun cunoscător al prezentului, întrevăde viitorul.

Nu doarme cu cărja în mână, dar nici nu umblă cu căciula să prindă stele, ci situația dată o vămuește din toate puterile spre binele și întărirea bisericii și a neamului său. — A voit și a făcut totdeauna ceea ce se poate.

Astăzi opera lui Erdélyi se cam clătină și multe din alcătuirile sale prind a se desface din toate încheieturile. Avem mare trebuință barem de trei sferturi de Erdélyi așa mic și aspru cum a fost dânsul.

Și astăzi privit din asprimea vremii noastre, figura marelui Arhieriu Erdélyi, din lumea aceea neașezată, în care i-a fost dat să păstorească, se înalță limpede și senină slăvită de dreapta judecată a unui jumătate de veac precum de cea a celor ce vor să vină.

Drept dovadă a înaltelor sale pregătiri și a marelui sale iubiri de neam, traduc discursul pe care l-a ținut Erdélyi din prilejul instalării metropolitului *A. Sterca Șuluțiu* în catedrala din Blaj în ființa de față a reprezentanților puterilor bisericesti și lumești, pronunțatul apostolic Cardinalul *Viale-Prelà* și guvernorul Transilvaniei și comisarul împărătesc principele de *Schwarzenberg*.

Discursul acesta e ținut în puternica și clasica limbă latină ciceroniană. Eu l-am aflat între hârțile unui strănepot de alui Erdélyi. E manuscris pe opt file îngălbinite provăzut cu iscălitura episcopului. L-am tradus din limba latină în cea românească cu multă băgare de seamă, având în vedere atât urmărirea fidelă a textului original cât și cerințele limbii noastre.

Nu știu dacă am fost *traduttore* ori *traditore*.

A fost trebuință de pricepere, iscusința și energia lui Erdélyi în lupta pentru reactivarea metropoliei noastre și înființarea celor două episcopii.

Și în aceasta frumoasă și înălțătoare muncă, cine informează Viena, cine stăruie pe lângă primatele *Schottovsky*, cine e mintea și inima ace-

¹⁾ Dr. Ioan Vancea.

stei companii Vasile Baron de Erdélyi?

Consfăturile și pertractările lui Erdélyi cu preaputernicii ministri imperiali Dr. Alex. Bach — dela interne și contele Thun dela culte, cu primatele țerii Ioan Scitovsky, mai departe, petițiunea lui din 1850 către Monarhul în care s'au desfășurat ideile sale politice (federalistice) »de un cuprins atât de național românesc«¹⁾ ne lămuresc pe deplin asupra ținutei de mare Român și mare Arhieru a episcopului Erdélyi.

Și mult te miră, cum vremea sa nu l-a cunoscut și în consecință nici nu l-a apreciat după merit. La moartea lui ziarele scriu cu răceală pentru că »Acest episcop n'a căutat dar nici nu s'a bucurat de vre-o mare popularitate la Români«²⁾.

„Virtutem incolumem odimus

Sublatam ex reulis quaerimus individi“

Incheiu cu o întâmplare din viața lui Erdélyi. Om mic de stat cum eră, fiind numit de paroh — la câteva zile și vine la episcopul Vulcan o deputație — ca toate deputațiile — în cauza nou numitului paroh și începe a-și așterne jalba înaintea lui Vulcan cam în următoarele cuvinte: „Măria-Ta, ce-am păcătuit noi, de ne batjocorești cu un preot așa de puținel“.

Surprins Vulcan răspunde:

„Dacă-i mic... apoi pe cum îl veți cunoaște așa va crește“.

Vulcan parcă s'a adresat și către noi!

Biserica gr.-cat. maghiară.

(Continuare și fine).³⁾

Dar ce să vedem? Chiar elita preoțimei maghiare, episcopii maghiari se expun mai cu seamă pentru realizarea ideii noii episcopii, dela care fructele acele afurisite le putem aștepta. Ba nu numai că se expun, ci agită chiar cu mijloace neiertate, ca un prepozit latin, care — pe cum sunt informat, — a comis un lucru atât de compromițător pentru statul preoțesc, încât și dela un hispan extraconfesional ar fi mult acel lucru.

Pomenitul prepozit a spus-o verde românilor uniți din un sat curat român, cari ceruseră dela el o pustă în arândă, că numai sub aceea condițiune li-o dă, dacă vor

¹⁾ Banich: Părți aiese din ist. Transilvanie vol. II. 470.

²⁾ Gazeta, Transilvaniei 1862 Nr 35.

cere să treacă la episcopia maghiară. Românii uniți din aceea comună de atunci tot aceea dăină: „acum toți ne dăm la unguri“.

Preoții noștri de cari e vorba să treacă n'a putut să prevadă atari stări înainte de ordinarea lor, prin urmare nici prin intențiune implicită n'au putut să se deoblige pentru acele atunci, când au depus jurământul preoțesc în mâinile episcopilor lor. Au fost în clar cu aceea, că la caz, dacă ar ajunge într-o parohie unde s'a dat uitării limba română și se vorbește cea ungurească, au să predice și să predice și să catechizeze în limba ungurească, — au făcut-o precum nici nu s'a putut altfel, — dar la aceea n'au fost gata ca românilor, cari nu știu ungurește, sau numai foarte puțin știu, să le predice și catechizeze ungurește. La asta nu s'au obligat, prin urmare nu este putere ca să-i poată restrânge la așa ceva. Dacă s'ar forța înființarea episcopiei maghiare preoții parohiilor noastre trecute respective răpite cu tot dreptul ar putea face ca să nu treacă, ci fără de privire că fi-vor aplicați în serviciu ori ba să poștească sustentarea cinstită dela diecezele lor de acum, căci sub titlul disecazine au fost ordinați. Intențiune nici chiar implicită n'au avut cu ocaziunea ordinării lor de a servi în limba greacă, și a predica și catechiza poporenilor în limbă, pe care aceia nu o cunosc. Dacă n'au avut intențiune nu pot fi restrânși să treacă, ci în solidaritate pot pofti sustentare dela dieceza în care se află acum. Această solidaritate a preoților 100 la număr, — atâtea-s parohiile diecezelor noastre proiectate peste voia noastră a le dismembra, — cred, că ar fi acel Scylla și Caribdis pe care ar suferi naufragiu înființarea noii episcopii. Dacă nu s'ar hotărî preoții noștri din chestie la o atare acțiune solidară pot păți, că peste 4 ani în decursul cărora își va crește noul episcop preoți maghiari, că vor fi puși cu toții peste voia lor în penziune; și atunci nu va fi vorba de sustentare cinstită, congruă, ci de vre-o milă de 700 sau 800 cor.

Impotriva înriuririi și forței neîndreptățite cu asta alternativă o văd mai bună, impotriva atentatului afurisit îndreptat împotriva integrității teritoriale și independența bisericii noastre, eu această apărare de sine o recomand.

Și așa au datorințe diecezele a se îngriji despre susținerea acelor preoți, iar acum la începutul începutului încă nu-s preoți de ajuns, necum să fie de prisos, apoi 100 de preoți gr.-cat. în disponibilitate în toată țara nu vor afla, și acei credincioși o singură lună nu sunt în stare să fie fără de preoți.

Da pentru poporeni oare mai îmbucurătoare urmări va avea plănuiia episcopie cu limba liturgică greacă, pe care nici preoți nu o vor înțelege și cu catechizare și predică maghiară pe care credincioșii nu o vor înțelege? De fel, ci din contră va avea urmări triste, fără de seamă triste. Nu-și

vor mai afla credincioșii plăcere în biserică, unde nu vor mai anzi graiu românesc, cântare românească, nu-și vor mai afla plăcerea cea fără de nesăț față de casa lui D-zău, față de casa Părintelui cereșc, către care până aci cu cea mai mare sinceritate și umilință făscă sau apropiat, acum se vor apropia către casa lui D-zău cu cea mai mare fățarie, nu vor fi în stare să lapede dela sine toată grija cea lumească, ca să primească pe Impăratul tuturor, ci tot acolo le va sta mintea, că oare vede-i notarul sau protopretorele, cât sunt de supuși ei statului, care îi silește, ca așa să se roage lui D-zeu cum el vrea.

Episcopia nouă numai tulburarea liniștei, echilibrului sufleteșc al credincioșilor o va produce, și va însălbăta moravurile acelor de până acum bune și exemplare, și atunci aievea vor fi mânați credincioșii de până acum supuși și leali față de biserică în brațele anarhiei sufletești și morale, și așa s'ar crea o stare de totul nesuferită și revoltătoare.

Atât de funeste și neconsolabile consecințe ar avea deci înființarea episcopiei plănuite, încât episcopia, ce în sine e lucru bun, în împrejurările actuali, în chipul proiectat nu numai că nu poate ținea cont la drept de viață, ci ar avea rolul calului de lemn al troienilor, care dacă s'ar primi între murii bisericii ar da un părjol crâncen aceluia, ar pusti cele mai frumoase flori de virtuți din inima celor mai exemplari credincioși ai noștri. Chiar binele comun al bisericii, pacea și liniștea aceluia reclamă împotriva înființării acelei episcopii, și pretinde neexistința aceluia.

Ideia noii episcopii în forma contemplată poartă stigma modului de cugetare a preoțimei ruthene, care în toate acțiunile sale e mânată de interese materiale. Aserțiunea asta voi dovedi-o cu câteva exemple.

Cu trei ani înainte de asta scrisese în „Alkotmány“ mi-se pare Vodicska un articol despre convertirea lecticalului și constatase că ar fi vreme deja să se rescumpere acela. Abia-l ceti articolul un preot rutean și îndată reflectă, că dai vreme ar fi acum pentru acel lucru, dar în atare chip să se converteze lecticalul, că chebelul de bucate să se compute în 20 sau 24 cor. și nu în 12 cor. în cât s'a stabilit cu ocaziunea conșcrierii venitelor parohiale. La aceea n'a contat, că cu cât se va lua lecticalul la sumă mai mare, cu atâta se va micșora întregirea congruală, căci salariul respective venitul parohial complit cu ajutor de stat de prezinte nu poate urca suma de 1600 coroane; se poate altmintrea, că la preoții ruteni și asta-i cu puțință.

Încă un exemplu în care iese în relief gândul lateral, cu care e împreună ori ce acțiune a preoților ruteni! Tot cu trei ani înainte tot în coloanele aceluia ziar fu vorba, ca să primească rutenii călindarul Gregorian. Preoții ruteni, cari din toate vreau să vadă folos palpabil, cari din toate vreau să vadă așa ceva ce înfoaie punga, ar fi fost

Filip Haas și Fii
Fabrica: Sopron.

fabricanți de tapete și de stofe pentru mobile în Cluj, strada Unio Nr. 3. Mare asortiment în tapete și stofe de mobile, în perdele de stofă și de dantelă, plapome, linoleie, pânze cerate și tapete veritabile persiane. Aranjamente complete pentru hotelurile și scalde.

gata al primi, dar au fost destul de nesfioși de au făcut întrebare, că în schimb ce vor căpăta. Unul din ei făcu propunere concretă că adecă statul respectând simțul lor patriotic, ce s'ar manifesta cu primirea călindarului nou, să converteze lecticalul preoților ruteni, dar după norma stabilită de acel din exemplul de mai sus.

Lucru-i evident, că fără de recompensă nu sunt gata a face nimic; când fac ceva, mintea, gândul le stă la folosul buzunarului lor.

Chiar așa le țânțește mintea la interesul propriu și în cazul prezent, când neconținut agită pe lângă înființarea episcopiei maghiare. Contează la aceea, că statul în recunoștință pentru brăvurile lor patriotice respective naționale maghiare în belșug îi va prevedea cu ajutoare personale. Totodată socotesc ei, că vor avea cu o vacă de muls mai multe punând mâna pe parohiile noastre cele mai bunișoare.

Lor dară înființarea noii episcopii nu le-ar deroga, precum nici nu le poate deroga, când e lucru evident, că vor avea teren a se estinde. Acasă la ei nu pot subzista, deoarece poporeniilor lor nu înțeleg limba maghiară, ei iară nu înțeleg limba ruteană. Din aceasta pricină s'au năpustit cu atâta foc asupra parohiilor noastre; din aceasta pricină s'au folosit de acest atentat uricios împotriva credinței și limbei noastre.

Dacă rutenii au lipsă de episcopia maghiară, facă-o la ei acasă, iar nouă să ne deie bună pace, căci noi n'avem lipsă de ea; dacă lor nu le deroagă episcopia aceea, ne deroagă nouă; deroagă credinței noastre, deroagă independenței statului preoțesc, deroagă limbei noastre, deroagă mântuirii sufletelor credincioșilor, cari nu vor avea prilej a cunoaște adevărul, că nu li-se va vesti într-o limbă necunoscută de ei, și așa nu-și vor putea acomoda viața amăsurat credinței, căci nu o vor cunoaște aceea, și cred, că mai mult apasă pe cumpăna adevărului interesul sufletesc alor 4 dieceze române, decât interesul material al câtorva preoți ruteni, cari au pornit acțiunea asta.

Băița la 20 Martie 1912.

Augustin Dănilă,
preot. gr. cat.

Corespondințe.

Sinod protopopesc.

Tractul Dârgei.

Insemnătatea sinoadelor protopopești nu se poate tăgădui, Sunt fără îndoială de cea mai mare importanță în viața noastră bisericească, și mai cu seamă în vremurile grele de azi, când biserica și școala are legioane de vrășmaș văzuți-nevăzuți, externi și interni, cari toții cu ură neîmpăcată ne atacă din toate părțile.

Sinoadele protopopești sunt prilejurile unde preoții satelor noastre pot să-și valorizeze îndelivnicirile lor sufletești, unde fiecare își poate dovedi capacitatea, zelul, râvna, însuflețirea pentru tot ce e bun și folositor bisericii și progresului cultural al poporului.

Acțiunea preotului i-se dă prilejul binevenit, a se întâlni frate cu frate, respirați prin văi și munți, soți de muncă și suferință în lupta pentru luminarea și înaintarea în carte,

cinste și avere a poporului nostru rămas înapoi, nu din vina lui, ci vremurile fiind nefavorabile.

Și ocărmuirea bisericii noastre înțelegând și prețuind însemnătatea astor fel de adunări preoțești, au impus preoților din fiecare tract protopopesc, ca de două ori în an, toamna și primăvara să se coadune în sinoade, acolo se discută și pertractează în frăție cu bunăînțelegere și chibzuință chestiile vitale a bisericii și școlii, precum și alte obiecte ce ating sfera lor de activitate. Să țină conferența din dominiul dreptului, ori a datorinții pastorale.

Astfel cunoscând însemnătatea sinoadelor protopopești, și fiind și impusă din partea ocărmuirii bisericii vatămă adânc disciplina bisericii acel preot, care nu se prezintă la sinod, și față de cel neglijent, ar trebui aplicat pedeapsa cea mai grea.

Noi preoții satelor bine știm, că numai o armată disciplinată, care ține cont de ordine și porunci, aceea poate stă față în față cu dușmanul.

Am observat, că preoțimea Tractului Dârgea, când este vorba de sinoade, nu vrea să știe de disciplină; nu se prezintă. Așa s'a întâmplat în toamna trecută, abia au luat parte 7—8 preoți din 20. Și ce e mai de regretat așa s'a întâmplat în sinodul acum de primăvară ținut în Joia Floriilor, abia s'au prezentat 8—9 preoți din 20, și vre-o 5—6 învățători din 15—16, câți avem, și ce e mai de osândit nu se prezintă nici chiar celce are de a ține conferența. A nu prezenta la un sinod cum a fost și acest de primăvara, unde am avut a discuta afaceri atât de vitale ca »Episcopia gr.-cat. maghiară«. »Memorandumul biennialistilor« etc. e mai mult decât indiferentism păcătos. Acum, ori niciodată, datorința sfântă [avem noi preoți satelor a ne prezenta la sinoade, și a nu lăsa nefolosit prilejul bun, pentru a ne întrămă cu toate mijloacele de lipsă în lupta cu dușmanul ce ne atacă fortăreața, care ne-a ținut viața veacuri de-arândul. Preotul bun, harnic, conștient, nu cunoaște piedecă, când are a se prezenta la sinod, bineștiind, că prin aceasta își împlinește o datorință tocmai așa de sfântă și mare, ca și celelalte mari datorințe ale oficiului pastoral.

Cu mult regret trebuie să constat, că preoțimea tractului Dârgea, în cece privește prezentarea la sinoade e foarte neglijentă. Și ce e mai dureros, cei mai mulți nici nu-și trimit scrisoare de legitimare, și apoi cari își legitimează absența, aduc motive de acelea, cu care în fața forului civil necum să stea, fără s'ar blama; ba cutez a afirma, sunt luate din vânt. O corporațiune, care nu vrea se știe de ordine și disciplină în toate manifestările vieții, nu poate stă față în față cu dușmanul, și nu poate fi respectată de acela. Ce respect și reputație poate avea o corporațiune, când la adunările ei se prezintă numai 5—6 membrii, dar o corporațiune impune și cu numărul celor prezenți.

Ce zice străinul când vede, că la o adunare preoțească »și mai ales în vremea de azi critică, se prezintă 5—6 membrii. Am făcut aceasta constatare în interesul binepriceput a bisericii și școlii noastre, cu dorința fierbinte, să ne reculegem, să ne scuturăm, și strângem rândurile, să zicem de azi înainte: în lături nepăsare și indi-

ferentism. Se fie aceasta constatare în public, un »memento« pentru ceice și-au uitat de aceasta mare datorință. O fac ca Venerata superioritate bisericească, care a observat neglijența aceasta, să aibă bunăvoința a impune celor neglijenți să nu mai fie neglijenți.

i. s.

Cronici bucureștene.

O primăvară cât se poate mai frumoasă. După gerul nu prea greu și după o zăpadă bogată, ni-a sosit voioasă în țară drăgulița primăvară. Ziua e timp frumos de tot, cu mici excepțiuni, iar peste noapte se revarsă din rouă cerului picături de ploaie, uneori destul de multșoare, cari ne dau nădejde, că vom avea și în acest an o recoltă bogată. O dorim aceasta chiar și noi micii muritori, cari nu ne înfructăm din acestea bogății, — căci ele împodobesc orașul nostru cu clădiri nouă și frumoase, și poate că se vor mai iefteni chiriile, cari acum se urcă grozav. Poate și aceasta e o descentralizare... a oamenilor, care însă nu e prevăzută în proiectul guvernului actual. Cu șvarțul pe masă și cu țigara în mână, stăm și ne uităm la casa, ce se ridică în față, și ne întrebăm, oare vor fi în stare atâtea case nouă să ne mai iefteniască chiriile?

*

Liberalii fiind la putere au făcut o societate de tramvaie comunale (S. T. B.), cointeressată, în care are acțiuni primăria, și mai au mulți liberali și câțiva takști. Guvernul conservator a aflat aceasta lege nedreaptă și păgubitoare pentru comună, de aceea i-a adaus unele modificări, pe cari însă nu vreau să le primească acționarii particulari. Astfel au făcut proces primăriei, și ridicându-se un incident la tribunal, acesta a hotărât, că modificările aduse în Decemv. 1911 (de guvernul conservator) sunt ilegale. Procesul s'a judecat în apelată, și înalta curte de Casație (Curia) a pronunțat la 16/29 Martie sentința, că tribunalul are drept să declare o lege neconstituțională; urmează să judece Casația și în fond, în meritul procesului: dacă n'a greșit tribunalul, când a declarat legea ulterioară anti-constituțională. Opoziția jubilează după aceasta hotărâre a Casației, și declară, că partidul conservator trebuie să plece înainte de sf. Gheorghe. Foile takiste anunță un guvern Take Ionescu, ori o formațiune nouă sub prezidiul dlui Titu Maiorescu ori G. Cantacuzino.

*

La teatru național s'au jucat două piese scrise de dl Duiliu Zamfirescu, *O amici*, și *Lumina nouă*. Mulți au criticat aspru aceste piese, cu cari mulți nu sunt îndestulțiți. *Amica* e nevasta, o adevărată viespe pentru bărbat. *Lumina nouă* e o revelație pentru o domnișoară, care după moartea surorii sale dorește să se mărite cu cumnatul, și nereușind, se lapadă de lume, și se închide între zidurile sfinte ale mănăstirii. Criticii găsesc în aceste piese multe scăderi, și îi dau sfatul autorului, să-și continue activitatea literară în direcția de până aici, scriind romane și poezii, căci cu toată osteneala de 14 ani, cât spune Dl Zamfirescu că a lucrat la »Lumina nouă«, ea nu e strălucită.

Primirea rece, care i-s'a făcut acestei piese, l'a îndemnat pe autor să publice o scrisoare lungă în *Minerva*, în care spune că publicul e de vină, căci nu l'a înțeles. Voind să se lămurească, scrie: »Acum, iată subiectul piesei mele: Dogma creștină a reînvierii morților, și a vieții viitoare, care a fost cea mai puternică răsplată și cea mai ușor de înțeles pentru sufletul mulțimei păgâne, nu se mai poate admite astăzi de către oamenii culți și scl. Dânsul deci nu e creștin, ci un fel de spiritist, despre cari se vorbește mult în cercurile mai culte de aici, și cu toate acestea ei o trimit pe domnișoara Silvie în mănăstire, ca să trăiască numai pentru viața de dincolo de mormânt. Astfel de idei, poate fi sigur ori și cine, nu sunt poporaniste, dar nici nu sunt plăcute poporului românesc.

Poporanismul ne reamintește lupta dintre domnul Zamfirescu și Domnul Octavian Goga. Acesta din urmă umblând pela noi a fost interjucat de un redactor al »Flacărei« în chestiunea zarvei de peste munți. Citez aici unele părți, pe cari trebuie să le știți și D-Voastră. »Dela o bucată de vreme atât eu (Goga) cât și tovarășii mei, luptăm în două fronturi: contra depozitariilor puterii de stat și contra slăbiciunii dinlăuntru a partidului nostru. În jurul meu s'au grupat toate elementele tinerei generații, care, prin pregătirea ei culturală, prin înțelegerea superioară a intereselor noastre naționale, se deosebește de credințele oamenilor noștri bătrâni«. Goga spune, că e trist lucru, că activitatea lui de până aici nu i-a putut crea încă o situație sigură în stima publicului românesc. Prin pacea dela Arad s'a pus capăt disensiunilor de ordin personal, nu însă și celor de ordin ideal. »Ideile își urmează evoluția lor firească... Ideile cari ne-au călăuzit până acum se vor manifesta și de aci înainte prin Lucefărul, în jurul căruia s'au grupat toți scriitorii vechi ai Tribunei. Și cum s'ar putea să ne împăcăm pe tărâmul ideilor? A ni-se pretinde aceasta ar fi ca și când acum 50 de ani s'ar fi cerut d-lui Maiorescu să se împace cu Cipariu. Sunt prea fundamentale deosebiriile noastre de idei.

Fiind vorba de *Flacăra*, revista aceasta merită toată cinstea. A știut să-și acapareze tot ce are mai bun literatura noastră. Și dacă alte reviste mai scumpe nu fac nici cinci parale, *Flacăra* cu 10 bani face cu mult mai mult.

Delateiu.

Noutăți.

Redacțional. Dorim sărbători fericite tuturor cetitorilor noștri, aducându-le totodată la cunoștință, că numărul proximității din cauza sfintei sărbători va apare numai Joi, la orele obișnuite.

Intru mărirea lui Dumnezeu. Smerita casă a D-lui din parohia Corfada a primit de ale Sărbători ale Invierii un cadou

de toată frumusețea dela fostul ei mire, pe vreme scurtă, astăzi preot misionar în Cleveland (America), On. D. Aurel Hațeganu, care a avut generozitatea a-i doua într-o fericită pomenire a neuitatei sale soții care-și doarme somnul veșniciei în apropierea ei, suma de 80 cor, cu scop de a se procura pentru iconostas o iconă a Prea curatei Maice sfinte. Icona artistic executată, prinsă în cadre largi aurii s'au dobândit în schimbul a 52 cor. după cari restul de 28 cor. s'a întrebuițat la acoperirea parțială a speselor făcute cu padimentarea bisericii noastre. O iconă în tocmă ca execuție și ca preț, tot pentru iconostas înfățișând pe Judecătorul veșnicie chemându-și fii binecuvântați, pe Mântuitorul Iesus Hristos, am primit ca dar prețios dela credinciosul Teodor Boșan. — »Vistierul bunătăților« primească și răsplătiască cu prisosință jertfa donatorilor cu inimă atât de caldă, pe cari l-i rog, ca dela noi, cești pământești și slabi să se îndestulească cu vorbele aceste neputincioase. În numele credincioșilor pe cari li desfătăra iconașele aceste mărețe. Corfada, Dumineca Florilor, 1912. Vas. Cherghizan, adm. par.

Starea Maj. Sale Regelui Carol este mulțumitoare, totuși Maj, Sa e nevoit să rămână o parte de zi în pat.

Știri mărunte. Ștefan Bercean din Logoj a fost premiat cu crucea de aur, ca recunoștință pentru meritele sale câștigate pe terenul public.

Iubileul societății »Petru Maior« din Budapesta. (1862—1912). Invitare la jubileul de 50 ani al Societății acad. »Petru Maior« din Budapesta, care se va ține în 20, 21 și 22 Aprilie n. a. c. Program general. Sâmbătă (20 Aprilie n.). La orele 8 seara: Seara de cunoștință. Duminecă (21 Aprilie n.) La orele 9, a. m. Serviciu divin și parastas pentru patronul Societății Petru Maior, Alesandru Mocsonyi de Foen, Alesandru Roman, Iosif Vulcan, Ioan cav. de Pușcariu, Emanuil Gozdu, Alma Dunca de Schiau și pentru toți ceilalți binefăcători și smeritați decedați ai Societății. Serviciul divin va fi celebrat de Ilustrațiile Lor episcopii Ioan I. Papp și dr. Miron E. Cristea. La orele 11 $\frac{1}{2}$ a. m. Ședință festivă, cu conferința d-lui dr. Iosif Popoviciu, prof. univ. în Budapesta. La orele 2 $\frac{1}{2}$ p. m. Banquet. Seara la orele 8: Concert cu binevoitorul concurs al doamnei Valeria de Herbay n. Papp, al d-șoarei Anicuța Voileanu, al d-lor Ionel Crișian, Ștefan Mărcuș și Ionel Rădulescu și al corului Societății sub conducerea d-lui Ioan Fira. Imnul iubilar: »Un falnic glas«, de Andrei Bărseanu, va fi condus de compozitorul d. Ionel Harșia. Luni (22 Aprilie n.) La orele 10: Ședința fostilor membri ai Societății sub prezidiul d-lui Parteniu Cosma. În pauză se va juca »Călușerul și Bătuta«. Vătav Miron Crețu.

— **Petrecere.** Primitiv invitare la petrecerea cu joc ce se va aranja în 1/14 Aprilie a. c. (la Dumineca-Tomii) în sala hotelului comunal din Șeica-mare. Venitul e destinat jumătate bisericii gr.-cat. și jumătate reuniunii femeilor gr.-ort. din loc.

O consfătuire de mare însemnătate. Duminecă în 31 Martie și-a ținut în crașul nostru cea dintâi consfătuire comisia încredințată de comitetul central al Asociației cu studierea chestiei societăților cooperative și facerea de propuneri concrete

pentru realizarea lor. Au participat, sub prezidiul d-lui director preparandial Ioan F. Negrutiu, d-nii: Ioan I. Lăpădatu, Constantin Popp, Vasile C. Osvadă, Octavian Tăslăuanu. Iuliu Enescu, Adrian Oțoiu, Romul Simu și Fabiu Toma. Intreaga comisie a fost de acord în aceea, că intruparea cooperăției la noi nu mai poate fi amânată; că la intruparea cooperăției în primul rând trebuie luate în considerare interesele țărânimii noastre, dar nu trebuie desconsiderate nici interesele băncilor noastre pe acții; și pentru ca intruparea cooperăției să se facă cât mai curând și mai sistematic primul paș va trebui să fie înființarea unui birou central cooperativ la Sibiu. Ce privește relațiile de dependență ori independență a acestui birou de Asociație și Solidaritate, comisia în consfătuirea de Duminecă nu a putut aduce hotărâre unanimă, și în urmare a decis să-și continue consfătuirea în Sibiu, la Dumineca Tomii.

Parastas. Despre parastasul oficiat Duminecă, întru odihna sufletului decedatului Iosif Șt. Șuluțu, mai dăm următoarele amănunte: Parastasul l-a oficiat dl protopop Nicolau Iogan. Din partea familiei a fost de față fiul decedatului: dl Aurel Șt. Șuluțu, profesor la liceul din Ploiești și revizor al școalelor cu limbă de propunere germană și maghiară din România. În numele Asociației unii a luat parte prezidentul actual: Dl Andreiu Băsanu, dimpreună cu corpul profesoral și cu elevii școlii Asociației, al căror părinte îngrijitor a fost adormitul. Institutul de credit și economii »Albina« a fost reprezentat la acest act de pietate, prin delegații săi: Ștefan Stroia, protonotar comitetans, și Dr. I. Beu, medic, membri ai direcției institutului. Elevii școlii Asociației au depus o cunună frumoasă pe mormântul decedatului, sincer prios al stimei și recunoștinței. (Telegraful rom.)

Expediție rusească la polul nordic. Sub conducerea unui savant rus, a geografului Sedow, se pregătește în Rusia o expediție la polul nordic. Guvernul va cere dumei 50 mii ruble pentru acest scop științific.

Atentate cu dinamite în Macedonia. Din Ueskub se anunță, că lângă un pod de localitate, s'au găsit 19 cartușe de dinamită. Alături de ele se afla pașaportul bulgarului Petkow și o carte de vizită a lui Dobrovnic, secretarul regelui.

Mare foamete în Rusia. În Rusia bântuie o foamete groaznică. Țărani, mai cu seamă, mor cu mii de foame. Te poți uita prin toate curțile, căci nu mai găsești nici pui de vietate, nici paseri, nici vite, nimic. Nu sunt nici câni, nici pisici, că pe toate le-au mâncat oamenii. Afară de aceasta a început a se lăți o boală tot din cauza foametei. De aceia au fost trimiși printre oameni medici și studenți în medicină, ca cu știința lor să oprească boala. Intre acești a fost și un student bulgar, care era frate cu un mitropolit din Bulgaria. Pe acesta l-au prins într'un sat țărani, l-au ucis și apoi l-au mâncat.

Au apărut: *Explicarea Evangheliilor din Duminicile de peste an*, de Gavril Pop, canonic și candva profesor de studii biblice. Fascioul I. Sa vinde exemplarul cu 1 cor. + 10 fil. porto.

Partea Literară.

VOEVOZII.

Povestire originală a „Unirii“.

de Dela Bistriță.

(Continuare).

— Anzi, Ilenco, Dochita se logodește — îngână Ruxanda, surprinsă de mirare.

— Apoi dacă vreați să dați ochii cu Măria Sa, atunci suiți coala 'u rădvan.

Porniră tustrei spre curtea bogată și mare a Visternicului.

Aferă, în siul firii, domnea o sfântă și ticită tăcere de noapte. Freamătul domol și mângăios al zefirului de primăvară mălădia încet vărfurile crengilor fragede de cireși înfloriți, cari umpleau iutiaderile cu cel mai îmbătător și dulce miros. Crai-non, urecat cu trei șchioape mai sus, în pala orizontului, își scâldea chipul bălat în valurile aerilor plutitori. Din adâncul neclintitei singurătăți alunecau, în taină, lacrimi de rouă, asemenea unei ploii mărunte de argint. Florile dormeau duse, visându-se purtate de sănuri dalbe de fecioare. Sub vraja razelor de lună, prin câte-un fund ascuns de livadă, făcălandrii, zglobii ziceau din frunză, de inimă albastră. Chiar și apele Argeșului, cum sunt deapururi guralive și lăudăroase, nu se lăsau a fi întrecute de nimeni prin cântarea undelor în sunătoare. Prin largul văzduhului, ca niște drumeți pribegi, feiau cărabușii.

De departe se auziau strigătele de bucurie ale robilor, cari chiuiu în sănătatea noilor logodiți. Prin acel amestec de chiote asurzitoare se lămuriau și blândețele îngânări de alăute-ori pocneteale biciuștelor. Robii, la dorăitul rădvanului ce intra pe porțile mari, alergau droaia spre întâmpinare și răcneau câte le ținea gura:

— Ura—a—a—a! să trăiți cuconșilor!

Ura—a—a—a! la mulți ani!

Și alergau forfota după rădvan, dar de-or căpăta vre-o lescae dela noii sosiți. Danii prinzând din zbor sorocoveții, se prindeau de cap și se tăvăliau prin iarbă de-a mai mare dragul.

— În ogradă mișcare, viață și veselie. O seamnă de argați desfundă vinurile vechi de prin becinri, o alta se pripea cu gătirea felurilor de mâncări.

— Bine-ați venit, Mărilor Voastre, — îi întâmpină cu vorba însuși Visternicul. — E'apoi bine cum, nene postelnice, nu te îndrăzi să tragi dea dreptul în casă cu jupănițele astea tinerele? Ce bucurie pentru Dochita, când are să vă vadă!...

Stolnicul Pantelimon trâmbită tuturor mesenilor îmbucurătoarea veste, c'au sosit jupănițele Iluca și Ruxanda.

O nespusă bucurie se trezi în inimile boerilor cari voiau să zărească pe fata Doamnei Dăspine.

Se stărni par'că, așa din seniu, un zvon printre boerime, că Măria Sa și-a pus ochii pe Ruxanda și-o vrea de domniță.

Cum logodnicia zări chipul senin și drag al Ruxandei, îi zâmbi și cu mâinile întinse alergă în brațe. Apoi după ce o îmbrățișă, îi puse obicinuita întrebare:

— Oam-se mai aflii dragă Ruxando?
— Mulțumesc, mă aflu bine, uite am venit să te mai văd și să-ți zic: „la mulți ani!“

Boerii zimbînd, șopteau unii altora vorbe pline de taine. Unul veni mai tare de se auzi:

— Asta-i bre? D'apoi să trăiască, că mândră domniță are să mai fie.

— Ptiu, să nu fie de deochi, că tare-i frumeeasă și bacheșă... apoi nu mă mir, că Măria Sa și-a pus ochii pe dânsa, — grai altul.

După o clipă jupănițele începură a-și da binețele cu musafiri. În ochii lui Radu și-ai Ruxandei mijea un zîmbet, plin de vraja dorului tainic, în clipa ușoarei străngeri de mână. Un fior amețitor îi săgeată pe amândoi. Din ochii lor boerimea întreagă dezleagă taina zâmbetelor dulci.

În odaia mare de alături de o parte și de altă erau pregătite două mese mari, acoperite cu borangicuri și ghiveciuri de flori, cu sfeșnice și tăcămuri scumpe, cu clondirașe prețioase și șervete albe. În mijlocul odăii stătea o masă rotundă cu trei picioare, pe care se afla o tavă de argint cu inelele de aur, aghiazmă și feleștoacul de busuioac, crucea de lemn cu Răstignitul săpat, în jurul căreia ardeau două lumânări de ceară albă.

Logodnicii stăteau înaintea mesei rotunde, peste cari părintele mitropolit citea niște rugăciuni dintr-o carte groasă, cu slove vechi.

După ce logodnicii își schimbă inelele curioșii Părinte îi stropi cu aghiazmă, îi întămăia și le dădu crucea de sărutat. Boerii și jupănesele dădeau mâna noilor logodiți, dorindu-le să ajungă cât mai de vreme ziua cununiei.

Diacul Iliș însemna pe un suret dania logodiților, pe care i-o dictau părinții logodnicilor. Însemna câte pogoane de arătură au de primit, câte limbi de pădure, câți butuci de vie din podgoriile părintești.

Trecea pe petecul de hârtie și perechile de cai, de boi, turmele de oi și toate măruntușurile de casă ca: lăcșerale, pernele icoanele și multe altele.

Apoi se iscăli ră părinții logodiților, martorii și diacul întărind suretul cu pece-tea domnească.

După logodnă se începu cinstea și masa mare. În timpul mesei Vodă rosti câteva cuvinte în sănătatea tinerilor logodiți. Bătrânul Visternic Șoitușu îi răspunse de asemenea cu cuvinte calde și părintești, încheiându-și toastul cu vorbele:

„Iar după nunta feciorilor noștri să dea Domnul să ajungem cu bine ziua de nuntă a Măriei Sale cu jupănița Ruxanda!“

(Va urma.)

Convocare

la

adunarea generală constituantă

a

societății pe acții „Casa de păstrare“

care se va ține

în Săcădate Marți în 30 Aprilie c. n. d. a. la 2 oare.

Obiecte:

1. Constituirea adunării.
2. Stabilirea capitalului societar.
3. Deciziune asupra constituirii societății.

4. Statorirea statului.
5. Alegerea comitetului de supraveghiere.
7. Absolutorul responsabilității fondatorilor.
8. Încredințarea direcțiunii cu efectuarea eventualelor modificări sau amplificări ce le-ar cere tribunalul regiu.

Săcădate la 5 aprilie 1912.

Fondatorii.

Meghivó

szakadati takarékpénztár részvénytársaságnak ez évi április hó 30-án Kedden d. u. 2 órakor Szakadaton tartandó

alakuló közgyűlésre.

Tárgyak:

1. A közgyűlés megalakulása.
2. A társaság megállapítása.
3. Határozathozatal a társaság megalakulása iránt.
4. Az alapszabályok megállapítása.
5. Az igazgatóság megválasztása.
6. A felügyelő bizottság megválasztása.
7. Az alapítotknak felelősség alóli felmentése.
8. Az igazgatóság megbízása az esetleges módosítások és pótlások foganatosításával, melyeket a kir. Törvényezék még követelne.

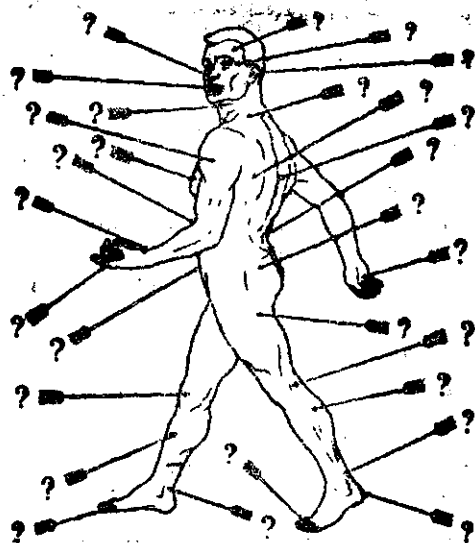
Szakadát, 1912 április 5-én.

Az alapítók.

Proprietar-editor: AUREL C. DOMȘA.

Redactor respons.: AUGUSTIN GRUIȚIA.

Te săgetează? (Ai dureri?)

Folosește Elsafluidul lui Feller și Elsașapurile lui Feller, a căror singur producător este EUGEN V. FELLER, farmacist de curte, Stubica Centrale Nr. 122 (Zágráb).

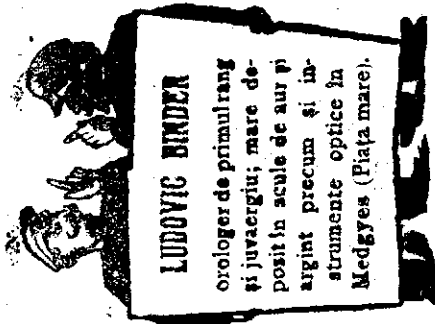
I. Elsafluidul lui Feller e, după experiențele noastre, liniștitor de dureri, vindecător, înțețează durerile; repede și sigur vindecă: reumă, (spurc), slăbire de nervi, junghieri în coaste, influența, dureri de cap, de dinți de spate, amorteală, durere de ochi, migrenă și multe alte morburii aci nepomenite! Fluidul Elsa alui Feller e folosit cu efect fără pereche la răgușală, catar, dureri de piept și gât, și morburii provenite din curent ori răceală. Veritabil și numai dacă pe sticlă e numele «Feller», 12 sticle mici sau 6 duple ori 2 speciale, K. 5, franco.

II. Mai departe dorim: a vă aduce la cunoștință, că lumca folosește cu efect distins și sigur Elsașapurile-Rebarbara purgative alui Feller, contra durerilor de stomac, agărçuri, lipsă de poftă, arsuri de fier, greață, amețeală, răgăeli, hămorolde și alte conturbări de mistuire. — 6 cutii franco cu 4 cor. — Să ne ferim însă de imitațiuni și la comande să adresăm curat așa:

Eugen V. Feller, apotecar
STUBICA Centrale 122. (com. Zagrab).

(33) 7-24

Prețuri fixe, solide!

LUDOVIC BINDER

orologer de primul rang și juvelier; mare deosebit în scule de aur și argint precum și instrumente optice în Medgyes (Piața mare).

Recomandă atențiunii On. P. prăvălia sa bine aranjată. Mare asortiment la Cadourii de Crăciun și de Anul nou.

(90) 21-26

Serviceul calitatii

Cadoul de sărbători!

Admirabilul tablou

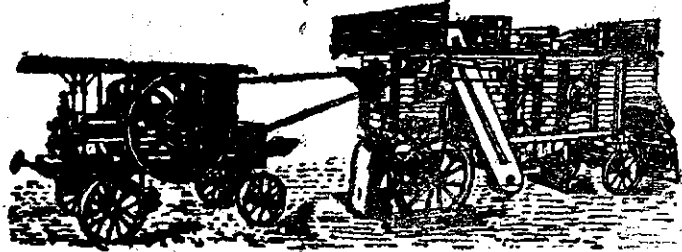
Din suferințele noastre,

Reprezintă un moment dureros din viața noastră. — Mărime 44/18 cm.

Se află de vânzare la *Librăria Seminarului teol. gr.-cat din Blaj.* — Prețul fixat 220 cor.

NOUĂ FIRMĂ ROMÂNEASCĂ.

IOAN V. FËT
BUDAPESTA, Nagymező-utca 36.

Metoare cu benzina, uliu brut și gaz, dela 3 HP. în sus.

Tot felul de mașini și instrumente agricole, ca: Treerătoare cu motor, mânăj și mâna, pluguri, grăpi etc. Pompe de fântâni și incendiu cu forță motorică. Miori, Mașini de sămănat cu mâna, cari în urma iestinatăței, precisiunii și manăreii ușoare sunt indispensabile pentru fiecare agricultor.

Prețuri moderate, catalog ilustrat și preliminar la dorință gratis și franco.

(55) 3-20

La expozițiunea milenară din Budapesta dela 1896 premiat cu medalia cea mare.

Turnătorii de clopote și fabrica de scaune de fier pentru clopote a lui

Antoniou Novotny

în Timișoara-Fabric (4) 14-52

se recomandă spre pregătirea clopotelor nouă, pe cum la turnarea de nou a clopotelor atricate, mai departe spre facerea de clopote întregi armonioasă, pe lângă garanție pe mai mulți ani, provăzute cu ajusturi de fier bătut, construite spre a le întoarce cu ușurință în ori ce parte, îndată ce clopotele sunt bătute de o latare prin aceea ce sunt mântuite de crepare. — Cu deosebire recomand

□ clopotele găurite □

de mine inventate și mai de multe ori premiate, cari sunt provăzute în partea superioară — ca violina — cu găuri după figura S și pentru aceea au ton mai intensiv, mai limpede, mai plăcut și cu vibrarea mai voluminoasă, decât cele de sistem vechiu, așa că un clopot patent de 327 kg. este egal în tonul unui clopot de 461 gk. făcut după sistemul vechiu. Mai departe se recomandă spre facerea scaunelor de fier bătut, de sine stătătoare, — spre preadjustarea clopotelor vechi cu ajustarea de fier bătut — ca și spre turnarea de toace de metal.

Prețcuranturi ilustrate se trimit la cerere gratuit și franco.

E dușmanul său propriu

Cel-ce vrea să-și planteze viie și nu cere mai înainte oferte de vițe de viie americană și de nobilitarea vițelor dela (15) 10-10

Mill-Telep

cu mai multe milioane de altoi de viță de vie

în NAGYÖSZ.

Cea mai mare școală de pepinării de viță din Europa medie.

Catal gratuit

A apărut

Apostolul

sau Faptele și Epistolele sf. Apostoli f. 4.

Prețul leg. în piele 22 cor. leg. în lux face 44 coroane.

Frideric Ipsen și soțul.

Depozit special de ghete în

Sighișoara, — Medgyes (Piața mare Nr. 26), — Brașov.

Specialitate:

Ghete sanitare pentru copii.

Prețuri la pereche:

Cele mai bune 16 cor. 50 fil.

De gală . . . 20 , 50 ,

Box Calf cu găitane; Americani cu talpă dublă pentru Domni 16 coroane 50 fil.

„Prețcurant gratis și franco“

(98) 21-26

Atragem atențiunea

la pepiniera „Domeniului românesc din Bobalna“ lângă Orăştie, a cărui proprietar e *Dr. Aurel Vlad*, unde se află de vânzare pentru primăvara anulului curent un (1) milion

altoi de vie americană,

din calitățile (soiurile) cele mai distinse pentru vin și masă, pe lângă celea mai moderate prețuri. — Viță americană cu și fără rădăcină, și ochiuri pentru altoit din toate varietățile (soiurile) încă se află de vânzare.

Fiind pepiniera noastră bine îngrijită, n-a fost atăcată de peronosporă, altoii sunt desvoltați la perfecție. Pentru altoii liferati din pepiniera noastră garantăm, că soiurile sunt curate.

La cerere să trimită *franco și gratis* catalogul despre altoi de vie cu prețuri și cu îndrumări practice pentru plantarea și lucrarea nouelor vie

Proprietarii de vie să se adreseze cu încredere deplină la

(19) 27-46

Administrația „Domeniului din Bobalna“

Bábolna u. p. Szászváros.

A apărut: *Elemi Népiskola Ertesítő könyvecske* — Indice pentru școlile populare primare. Costă leg. 30 fl. + 10 fl. porto

Se află de vânzare la Librăria seminarului teologic greco-catolic din Blaj—Balázsfalva.

MOBILE

Dormitoare, prânzere, chilii de domni, saioane, aranjare completă de hotel, cafenele și castele, mobile de fier și de aramă, tapete, perdele, policandre și pianuri se expediază ori unde

cu bani gata sau în condițiuni de plată foarte favorabile.

Un mare și pompos album de mobile 1 cor. La aranjări complete se trimite agent cu modele, ori unde, fără a se socoti spese pentru asta.

Modern Lakberendezési vállalat
Budapest, IV., Gerlóczy-utca 7. sz.
(88) 51-104 (Központi városaháza mellett).

MILIOANE folosesc în contra

TUSEI,

răgușelei, catarului, flegmei, tusei convulsive și măgărești

Caramellele pectorale

alui Kaiser cu „trei brazi“

6050 atestate dela medici și privați garantează pentru succesul sigur.

Bonboane excepțional bune și gustoase.

Pacheta cu 20 fl. și cu 40 fleri; cutie cu 60 fleri se află la: *Carol Schiesl* farmacist Blaj. (86) 21-22

Városmajor-Sanatorium și Hydrotherapie

26 odăi aranjate foarte modern, supraveghiere medicală constantă.

Telephon 88-99.

Birou central, stabiliment medical:
Budapesta, Ferencz-körut 29.
Consultațiuni dela orele 8-9 a. m. și 4-5 p. m.

(8) 12-52

Director-șef

Dr. Cosmutza.

Un admirabil tablou după originalul marelui pictor *Obedeanu* reprezentând pe:

MIHAI-VITEAZUL

Cel mai războinic voevod, ne pare din acest tablou cu o putere de sugestie extraordinară. Se află de vânzare la Librăria sem. teol. gr.-cat. din Blaj. — Prețul tabloului cor. 150 fl.

Doi băieți

din casă bună cari să fie absolvat cel puțin 2 clase gimnaziale se primesc ca învățăcei în legătoria de cărți a lui *Ioan Domșa* din Blaj.

Români replantați viile cu altoi dela firmă Română!

„MUGURUL“

însoțire economică Elisabetopol-Erzsébetváros.
(Kis-Küküllő v.m.)

Altoi de vie!

Calitate distinsă — pe lângă celea mai moderate prețuri soiuri de vin de masă.

Viță americană cu și fără rădăcină, Ochiuri de altoit, Viță europeană cu rădăcină

— se află de vânzare la —

Însoțirea economică

„MUGURUL“

Elisabetopol—Erzsébetváros.

Material disponibil în altoi peste

trei (3) milioane.

Școlile noastre de altoi n'au fost atăcate de peronosporă.

Altoii sunt desvoltați la perfecțiune!

La cumpărări pe credit cele mai ușoare condițiuni de plată.

La cerere prețurent și instrucțiuni gratis și franco.
(104) 44-?

Români! Trimiteți băieții la cursul practic de altoit.

Români! sprijiniți fermos românii și românii!

Prima condiție de reușită este de a folosi material solid!

Singurul institut de asigurare ardelean

„Transsylvania“

SIBIU

Strada Cisnădiei 5.

Strada Cisnădiei 5.

recomandă

Asigurări împotriva focului

pentru edificiile, recolte, mărfuri, mașini, mobile etc. în condiții avantajoase și cu premii ieftine.

Asigurări pe viață

(pentru preoți și învățători confesionali romani gr.-cat. avantajii deosebite) pe cazul morții cu termen fix, cu plătire simplă sau dublă a capitalului, asigurări de pensie și de participare la câștig, asig. de zestre și asig. populare pe spese de înmormântare. Mai departe contra accidentelor, infracției (furt și spargere) asig. p. pagube la apadute.

Sumele plătite pentru pagube de foc până la finea anului 1910	K.	5,008,540-78
Capitale asigurate pe viață achitate	„	4,824,801-12
Starea asigurărilor cu sfârșitul anului 1910	foc	119,839,992-
	viață	11,020,866-
Fonduri de întemeiere și de rezervă	„	2,428,817-

Prospecte și informații se dau gratuit în birourile Direcțiunii și la toți agenții.

Persoane versate în achiziții cu cercuri bune de cunoștință se primesc în condiții favorabile în serviciul institutului.

(8) 34-?

HRISTOS A ÎNVIAT!

Auzi!... Cocoșii cântă... Ei cântă-a treia oară...

O rază viorie din ceriuri se pogoară,
Și tremură pământul pe negre temelii...
Pe mare se ridică nebune vijelii,
Și ceriul se deschide... Eterul schinteiază...

Cu mâinile pe arme stă neînfrânta pază,
La piatra sigilată a sfântului Mormânt...
Dar iată!... piatra sare... Din umedul pământ
El se ridică falnic în haină de zăpadă...

Orbiți de strălucire, cu mâinile pe spadă
Soldații cad cu toții....

El nevăzut se face...

Pe fire se coboară din nou eterna pace...

Ca scoși din minți aleargă ostașii toți spre sat,
Strigând în gura mare: „Hristos a înviat!“
Pe străzile 'ncrucite, răcnind din răspuțeri,

Ei duc departe zvonul înaltei învieri...

Și vestea se întinde ca fulgerul...

La sfat

S'adună arhireii și mințile își bat,
Cum să oprească zvonul..

Din scumpul lor tezaur

Ei gurile căscate le-au astupat cu aur...

Ei tac; dar vestea sboară, se 'ntinde tot mai tare;

Ea trece văi și dealuri, se duce peste mare,

Și mai departe încă: pământul îl străbate,

O știe firea 'ntreagă și neamurile toate...

La sfat stau arhireii și mințile își bat,

Și murmură și dânsii: „Hristos a înviat!“...

Vasile Al-George.

Triumful Creștinismului

de I. ROȘU.

Câteva reflecțiuni actuale la aniversara 1600-a dela emanciparea
religiunii creștine 313—1913.

I.

Problemele culturale, cari răscolesc azi mai mult decât oricând arcele sufletului omenesc, împing pe zi ce merge tot mai desușit un mare semn de întrebare în fața lumii gânditoare; — și ar fi o greșală și naivă și îndărătnică a ne închide ochii și urechile, și a stă cu mâinile în sân, pe când sub noi se cutremură temelile cu înfiorare, văzându-ne tot mai pronunțat, să fim trezii și cu ochii în patru.

Cad oameni și păreri, cad teoreme vechi, cad sisteme ruginite, și alte zeci răsar în locul lor, — reoghindând în chip palpabil goana chinuitoare, în care se fărâmițează geniul zilelor noastre.

Sufletul omenimii este și va fi întotdeauna destul de bogat, spre a scăpăra mereu în mii de colori ademenitoare; și chiar pentru aceea nu încapă îndoială, că fiecare clipă următoare este cu un felinar mai mult în drumul frământărilor noastre.

Lumea evoluează cu o necesitate logică, iar noi, cari ne învârtim dibuind pe coastele ei, încă nu putem fi spectatori muți, vegetând ca ființe parazitare, ci pretindem fără doar și poate, amăsurat valorilor noastre, *rolul*, ce ne compete în armonia universului.

Curentele moderne și luptele de idei, ce se dau azi pe moarte-pe-vieță, fără a mai cunoaște hotare, au luat deja proporții formidabile, la cari sigur, nu s'au gândit înaintașii noștri. — Noi însă, cari trăim și ne mișcăm în toiul lor, datori suntem a stă întrepizi față în față cu ele și a ne deslegă graiurile, când e vorba de afirmarea noastră: fie ca indivizi, fie ca corporațiune morală, fie ca popor. Căci nu e pur convenționalism, ci e chestie de a fi, sau a nu fi, să stai neclintit și ferm ca stânca la locul tău atunci, când valuri călătoare sapă solul de sub tine.

Lamentările în fața puhoiului cu pricina — le lăsăm babelor, iar noi ceștia-lalți, câți mai simțim lumină în suflet, sânge în vine și putere în brațe: prindem inimă și arme, — nu pentru a repune pe alții, ci mai vârtos pentru a ne îngrădi și apăra avutul propriu.

II.

Dacă e vorba să admitem, că schepsa, ca o trăsură caracteristică a veacului nostru, e până la un anumit grad: rezultanta unei inteligențe avansate, — cu aceasta de loc nu vrem să zicem, că inteligența și credințele noastre ar purcede necondiționat și în totdeauna numai din dubiu mai mult, ori mai puțin pozitiv. Din contra. — Suntem de convingerea, că o cultură integră este cu atât mai probată, cu cât se razimă pe o bază mai solidă. Baza aceasta apoi poate fi experiența proprie, ori autoritatea altora.

Mâncând din acest punct de vedere admis pretutindenea — analizăm și raportul etic, sub care apar fenomenele atinse în prolog.

Respingem d'acapo orice învinuire, care ar tinde, să ne prezenteze pe noi, creștinii pronunțați ca pe niște umbre, cari fug de realitatea vieții, nutrindu-se cu abstracții și viziuni. — Suntem ființe întregi, trăim în vieța reală și muncim în timp modern cu mijloacele, pe cari ni-le permit, cinstea noastră de oameni conștii și sfințenia cauzei, pe care o reprezentăm.

Vedem noi prea bine, ce se petrece în jurul nostru; ne dăm seamă și de atmosfera, ce se înfierbântă deasupra capetelor noastre; apreciem motivele provocatoare și cumpanim cu bunăvoire toate străduințele curate, fără preocupare față de proveniența lor; — și dacă cu toate acestea nu ne aruncăm orbește în nămolul tuturor teoriilor îndrăznețe și nerumegate:

rezerva noastră, departe de-a însemna fuga mizantropului, — ea este un serios postulat în această vieță, care știm, că nu cunoaște milă, ci răsbună cu o consecvență de fier toate salturile mortale. Mai știm apoi și aceea, că o apreciere obiectivă se face în totdeauna numai dela o anumită distanță.

Pentru ca să poți judecă la perfecție valoarea oricărui mare eveniment plin de cataclisme, — trebuie mai întâiu să ieși din cercul lui săturat de miazme și puicioasă la aer liber, și cu mintea limpezită să-l pui la cântar.

* * *

Din babilonia de probleme, câte a aruncat până acum la suprafață în cursul veacurilor sufletul omenesc cu tainele lui necuprinse, este și va rămânea pentru toate vremurile: cea mai ardentă, dar totodată și cea mai sugestivă: chestia vieții omenesti. — Ce este omul? De unde e? Care-i conținutul vieții? De ce seamă e vieța? Incotro tindem? Ce e moartea? După moarte...?

Și dupăce întrebările aceste, ca tot atâtea icuri ascuțite, taie atât de adânc în mentalitatea omenirii, e prea firesc, ca noima lor să agite intensiv toate părțile neamului omenesc, dela cel mai emancipat lord până la botocudul cel mai primitiv.

Sumedenia de sisteme religioase este un viu reflex al tuturor acestor nedumeriri. Omul antediluvian, ca și cel terțiar, babilonian, asirian, grec, german, roman și ca și cel modern, a căutat în totdeauna instinctualminte rațiunea finală și armonia dintre cele două lumi: cea mare văzută și cealaltă, care-l agrăește la tot pasul ca un ehou muștrător, pe care însă nu-l poate cuprinde.

Și dacă împotriva tuturor încordărilor sufletul lor a rămas totuș și pe mai departe nemângăiat și gol: e și aceasta cu o dovadă luminoasă mai mult, precum: că svârcolirile omenesti, fie cât de promițătoare la aparență: în acordul lor final bat totuș numai în „moll“ sombru, și nu pot, decât să mărească mereu uriașa prăpastie, ce ne desparte de esoterismul acelei lumi, pe care filosoful autodidact, Kant, o

taxează cu indignare de „nălucire transcendentă.”

E grotesc, ba poate chiar ridicol omul în privința aceasta. Ar trage concluzii fără premise, și-ar lega propoziție fără a cunoaște în intimitatea lor subiectul și predicatul.

Pentru orice compoziție trebuie doar să existe un factor *superior* materiei, din care se alcătuește aceasta. — Tâmplarul cu dibăcia meseriei sale e superior materiei brute, din care pregătește arcade lustruite; artistul dominează chiar tiranic cu spiritul său de analiză și selecționare asupra cadrului, în care se mișcă ș. a. m. d.

Cum sperează deci omul a tăia cândva de sine drum sigur într-o împărăție absolut superioară puterilor lui, când nici măcar lumea mare-grăitoare din jurul său n-o cunoaște încă?!

Eșecurile, ce se țin lanț în aceasta zoală omenească ne sunt garanța cea mai puternică pe lângă convingerea, că apucăturile îndrăznețe ale teoreticianilor cu alure de transformatori ai întregii noastre vieți sufletești sunt numai clopote răsunătoare în vânt, de dragul cărora nu poticnește rotațiunea pământului nici pe un singur moment.

Și dacă noi, cari profesăm fără șovăire principii sănătoase pe o bază teistă cât mai extinsă — încolo minunat reușite principii în practica vieții, — zic, dacă noi pe lângă toate acestea, totuș tragem clopotul într-o dungă, fascinându-ne tabăra cu alarmă în fața șuvoiului de teorii de reclamă, cari după convingerea noastră bazată pe experiență de veacuri, poartă deja în sine germenul morții: faptul acesta paradoxal se explică prin datorința, ce ne incumbă, să ne advertisăm și deci apărăm prealabil pe ori-care tovarăș pământean de disoluția și deceptiunea finală, la cari duc cărările menționate, toate zidite pe nișip și subminate.

* * *

E interesantă priveliștea, ce ni-o tinde suprafața lumii culturale în momentele, când creștinismul nostru, ca un simbur de muștar, apare pentru primadată și smerit ca o vergură, în mijlocul omenimii.

Departate în Orient, sub tăria stepelor infocate, arabul se oprește gânditor pe marginea oazului, își îngroapă fața și tâmplele svâcninde în palmele lui arse, — ridică din nou privirea lăncezită în semn de adorare spre soarele „atostăpânitor,” murmură trei vorbe încurcate, își cheltuie mărindea, — desleagă apoi dobitoacul dela palmier, și frământat de cine știe câte gânduri și mizerii negre, își opinteste cărarea vieții mai departe; — egipteanul, asirianul cu toate cimiliturile lui din jur și depărtare îndumnezește animale neputincioase, pândind când și cum a emigrat în ele sufletul alor săi; magul perzian orbește sufletele timide cu scamatorii; sub alte zodii, braminul, budhistul cu toate speciile lui își toacă mecanicește și liniștit înainte ritmele de adorație, acărei raționalitate o lasă în grija altora; chinezul se roagă în tignă și așteaptă — după părerea orientalistului V. Rémusat — deja cu șase veacuri înaintea cronologiei noastre: venirea unui Sfânt; tetistul anost sărută țărâna fugară și huma neînsuflețită în

fundul Africei părăsite; indianul își ațăță și îmbrătoșează focul în codrii seculari, pe întinderi nesfârșite în America încă sigilată dinaintea europeanului hrăpareț; pe teritoriul statelor de azi: pustii și bălării rar bătătorite de neamuri însălbătăcite și mai îndrăznețe; în miezul, dar mai vârtos sudul Europei, de ruinele strălucirilor grecești de odinioară, triumfează armele patricianilor romani, stăpânitorii lumii, cu mii de zei și de zeițe pătimase, — cu toiuri și lustruială oarbă, și cu proletari de profesie, al căror cel dintâiu și unic Dumnezeu e stăpânul, sub care gem dobitoace. Orașele de cultură: Alexandria, Roma, Atena, Corintul, ș. a. strălucesc a palate de ghiață pe spetele milioanei de sclavi înhămați; — bahanalile cu turmentările lor grețose deifică patima beției; misterele zeitelor Astorte, Mylitta ș. a. ridică altare de moarte curăției feciorelnice și apoteosează prostituția; — filosofi, ca Cicerone, Socrate, Platone, Zeno ș. a. recomandă minciuna, beția, răsbunarea, concubinajul abortul, comuniunea de femei șcl.; — stoicii detronează și cel mai elementar simț de credință într-o lume spirituală, și dau mâna cu epicureianii, propagând fără nici un regardăgiu: mănca, bea-trăeste, căci după moarte s'a sfârșit cu orice plăcere...!

Să ne închipuim numai, ce stări și depresii au putut stăpâni pe aceste meleaguri în aceste vrămi de județi extrem, când demnitatea omenească se începea dela patrician, — când munca cinstită era rușine, iar sărăcia trecea drept păcat...?!

* * *

Poporul jidovesc, căruia s'a rezervat onorul de-a conzervă neștirbită revelațiunea divină și credința într'un singur și unic Dumnezeu adevărat: a rămas surdomut și orb în fața Dumnezeu-Omului întrupat; a ignorat pe Isus Hristos, Mântuitorul neamului omenesc, — tăind astfel cu mâna proprie creanga mântuirii de sub sine. — Și s'au împlinit cuvintele Scripturii, că: asemenea este împărăția cerurilor împăratului, ce-a pregătit nuntă bogată, dar cei chemați nu s'au prezintat; — a poruncit deci împăratul lacheilor săi, să meargă la răscrucile drumului și să invite la ospăț pe toți străinii.

Jidovimea împietrită, în care s'au plămădit și amalgamizat în curs de lungi veacuri nebuloase toate sfaturile dumnezeiești și promisiunile cu credința în Mântuitorul lumii, și-a închis sufletul chiar în momentele cele mai critice dinaintea „luminii lumii”; — și au trebuit să vină păgânii și străinii să îmbrace veșmântul de nuntă, ca cel mai iubit apostol, evanghelistul Ioan să constate despre venirea Mântuitorului, că: „Întru ale sale a venit, și ai săi pe Dânsul nu l-au cunoscut...”

Că ce a urmat de aci înainte și până sub zorile veacului nostru: nu că ni-o șoptesc, ci ni-o strigă nouăsprezece sute de ani cu toate durerile și bucuriile lor. Istoria creștinismului e carte deschisă pentru toți cei-ce au ochi de văzut și minte întreagă de-a judecă.

Cruzimile cezarilor romani de pe vremuri, cari se înfiorează de crepusculul zeilor păgâni în fața „Dumnezeului necunoscut”, păreau a reduce la praf și ce-

nușe, ori cel puțin a stânga extinderea legii nouă, — dar numai pe un moment, pentru ca în celalalt: energia rezistentă a creștinismului să erumpă cu o putere elementară în toată splendoarea ei. și să-și ridice flamurile de biruință pe ruinele Olimpului.

Se frâng și cad obezile, ce strîngeau, ba sugrumau lumea veche în *formalism* și *nedreptăți* strigătoare; *lumină* nouă se aprinde în sufletul omenimii îngreșate până 'n desperare de halul în care o târâse rătăcirea potențailor ei; se sfarmă *cătușele* de pe scheletele sclavilor, și se apropie om de om cu *dragostea*, pe care Dumnezeu a lăsat-o curată și imparțială; se lămurește idealul *suferinței* și se nobilitează până la apogeul ei dumnezeesc de pe lemnul Crucii lui Hristos; se purifică conceptul *bogăției*, și i-se dă menirea cuvenită între marginile armoniei de obște; se trage cordon de aur în jurul *sărăciei* și se idealizează până la Fiul lui Dumnezeu, care „a luat formă de serv, asemenea făcându-se nouă întru toate, afară de păcat”, și s'a născut dintr'o Fecioară modestă, în staulul unei peșteri înghețate; — se paralizează apoi cea mai oarbă pătimă omenească, când se ridică *cinstea femeiească* din viroză păgână până la conceperea fără de prihană a Precuratei Vergure Maria, pronunțată definitiv și infalibil, după o fermentație de peste 18 veacuri, abia la 8 Dec. 1854 — Adevărat cortej de nuntă cerească sunt toate minunile aceste grăitoare, în dosul cărora dispăre departe în ceața vremilor apuse, ca un vis de tristă pomenire, Olimpul zeilor, Capitolul roman și Sinagoga jidovească!

E triumful creștinismului în plină strălucire, — ca un ehou acomodat la jăluirea boerimii robite de odinioară, când își ispășia păcat-le sub cnuțele faraonilor, lamentând: „La râul Babilonului, — acolo am șezut și am plâns cu amar, când ne-am adus aminte de Sion...”

III.

Nu ne putem coborî în detalii, și nu mai dăpănăm aci uriașa muncă culturală, pe care a prestat-o creștinismul la închegarea statelor culturale de azi; nici cadrele acestui articol nu ni-ar permite așa ceva. O presupunem de cunoscută.

Istoria universală e destul de elocventă în favorul nostru și atunci, când n'ar releva cu aceea rolul creștinismului, ci simplaminte ar înșiră numai faptele, cum s'au părădat până 'n veacul nostru.

Ceeace ne face însă, ca să ținem un mic popas la locul acesta, e o seamă de recriminări, mai mult, ori mai puțin sângerând la adresa creștinismului, resp. la organizația și reprezentajii lui.

Ceice umblă cu undița veșnic după șerpi, și-ar prinde stelele căzătoare cu cârligul — de ce n-ar încercă a-ne îndopă și pe noi cu hapuri veninoase?! Primim mânușa aruncată și ne achităm

Fantoama cu „magna meretrix Babylonica” pe semne, încă nici azi n'a pierdut din actualitate. Roma cu prestigiul ei mai bagă și azi friguri de moarte în mulți neostoiti!

De-și face de cap ici ori colo, vre-un creștin uitat de sine, — deloc credința Romei e luată la întinț, creștinismul e de vină; de pătrund la lumină efemeride păcătoase și minciuni istorice, compromițând pe drept și pe nedrept oameni mari și instituții probate, — tot creștinismul e de vină; de-și pierde echilibrul vre-un act de dreptate ori umanitate undeva, chiar sub presiunea acestor malconțenți, — iarăș și iară creștinismul e de vină!

Ne pică aci în minte apostrofarea scriitorului african Tertullian († 240), când zeflemisează pe păgânii veacurilor dintâiu, cari, în conștiința cauzei lor pierdute, făuriau deja motive de prigonire în contra creștinilor din tot, ce le venia pe gură, d. p.: De exundează Nilul, — de prea e mare debordarea lui, — de tăbăresc dușmani, — de e foame, — de băntuie ciușă șcl.: haid cu creștinii la lei!

Nu e, căci nu poate fi scopul nostru să mușmalizăm fapte și să pervertim istoria.

Știm însă, că chiar și în soare, pe care noi dela distanțe colosale îl vedem orbitor de strălucitor și incolor — încă sunt pete; iar de-î coborim un mănunchiu de raze într'o priză triunghiulară, acestea joacă în colori...

Cine a afirmat cândva, că istoria prin care s'a strecurat creștinismul, ar fi din capet până n capet, în toate măruntaiele ei, albă ca crinul, curată ca zăpada și limpede ca apa de izvor?

Între îngeri au fost și demoni; în armonia sferelor de sus rătăcesc și eclipse; între apostolii lui Hristos a fost și un Iuda; — însuș căpetenia ucenicilor, Petru, a căzut în ispită și a negat de trei ori pe Hristos. — Creștinismul cu întreg organismul său: cu altarele, cu amvonurile sale, cu papii, cu vlădicii, cu preoții și mireni săi a trecut și trece mereu prin toate probele de foc, câte le pune în cale vieața aceasta cu hărtoapele ei nenumărate; — și nu e de loc minune, dacă d. p. între reprezentanții omenești și ai acestui creștinism au fost și, durere, mai sunt și azi pe alocurea: și apostoli somnuroși, cari adorm cu adevărul și cu harul Domnului în mână.

Să nu uităm însă o analogie potrivită!

Arta se savurează întotdeauna numai în complexul ei și dela distanță normală. Nu laboratorul, ca atare, ci produsul laboratorului se judecă și valorisează. În laborator pot fi eventual rotile frânte, sertare goale, scaune și mese oloage, ori chiar muncitori ologi. Sculptorul, pictorul șcl. nu tremură de bucurie, de-î surprinzi în neglijență; — „ordinea poetică“ a devenit deja proverbială și ascunde multe disiluziuni dinaintea „marelui politic“ ce-și adoară genialul visător; — sau feră Doamne să pătrunzi în secretele oricărei redacții, că-ți pierzi iluziile pe o vieață întreagă, de nu-ți mai vine să te simți încântat, când prinzi în mână o gazetă. Și așa suntem noi. Foarte firește, în toate referențele noastre omenești. Zadarnic: aceasta e partea discretă a vieții...

Creștinismul își are elementul său dumnezeiesc și nestrămutat, — dar are și o parte omenească: reprezentanții, cari îi dau ființă văzută în fața lumii.

Elementul dumnezeiesc este și va rămâne pe veci acelaș: *viu, frumos, treaz și neîntrecut*, — pe când elementul omeneșc, oriși cât ar rezistă, e supus împrejurărilor, și nu odată chiar repus de acestea!

* * *

Iată pentru ce zimbim conștient, când ni-se dă să vedem gimnastica ușuratică, în care își dau peste cap cei ce strigă azi moarte asupra creștinismului nostru în fața primenirilor de tot soiul, câte se opintesc neputincioase, să mute cursul lumii și pământul din osia lui.

Problemele sociale și culturale, cari azi încă storc energii în van și lasă decepții negre ca noaptea în urma lor: le dospește evoluția lumii și le va deslegă vremea atunci, când le vine rândul. Orice lucru precoce degenerază în corcitură.

Sofiștii-sociologi de bună credință, precum și toți ceialalți oameni de cultură, fac neprețuit serviciu, când își ascuțesc crierii întru izvodirea unui modru de-a cuprinde vieața dela un diapazon cât mai înalt și a-i netezi referințele sociale înspre un traiu mai plăcut și mai demn pentru toți oamenii, fără deosebire.

Până aici rezonarea lor e corectă. — Dar numai până aci!

În momentul, când depășesc granița aceasta — au declinat în abis.

Francomasonia modernă cu toate nuanșările ei va produce mereu numai ruine și deșerturi tot mai multe în suflete până atunci, pânăce nu-și va reculege pânzele, ținându-le de catarg, și pânăce nu se va mișcă între marginile, cari o privesc ca apariție socială, — fără să năvălească încontinuu pe tărîmuri improprii, făcând teosofie și teologie comparativă fără pic de competență. Acești prietini ar dori să reformeze raporturi sociale, și totuș par' că nu și-ar cunoaște teritoriul unde le sună firma, — fac excursii eterogene, debitând aci naivități, de te ieau fiori. Par' că teologia și alte cercuri de scrutare proprie ar fi spectacole de liber entreu pe seama tuturor! Cetiți organele lor de publicitate, și vedeți contrazicerile acute, de cari se izbesc la tot pasul! — Și acum în proaspete aflăm în ele din vorbă în vorbă unele cași acestea: d. p. titlu în articol de fond: „*Falimentul educației religio-morale*“; — ci în perorația acestuia cu o fulgerare ca din cer: „*Ar fi vremea să încetăm odată cu morala acelor simplii pescari de odinioară, și s'o înlocuim cu o etică modernă*“. Întrebăm noi: Care-i aceea „*etică modernă*“? D'apoi vorbă să fie: este și puțin tragic în enunțaiuni cași acestea; — nu însă mai mult decât comic!

Acești oameni buni nu văd pădurea de copaci și ar sădi mere fripte. Și e păcat de atâta vreme scumpă, câtă se consumă sterilă, fără a produce, decât amărăciuni și ură socială, sub cari suferim cu toții, unii chiar alții.

— Creștinismul, precum am văzut mai la deal, a dat cea mai rezonabilă deslegare nu numai a vieții sufletești, ci și problemei sociale. Doar întreagă sociologia modernă *sănătoasă* trăește din principiile evangheliei lui Hristos.

Învățătura lui Hristos, în esența ei, e și azi tot aceea, care a fost cu nouăsprezece sute de ani mai înainte.

Codrii se alimentează prin sediri neîntrerupte, — iar bobocii florilor de măr pocnesc sub năvala razelor de vară din acelaș fel de suc și azi din care s'au trezit la vieață întru început. Omul îmbracă și desbracă vesminte după timp și recerințe, — fără însă a-și schimba și sufletul, pe care cel mult îmbogăți îl poate într'un anumit înțeles, schimba însă nici când! Amintirile noastre copilărești, ca primele impresii sufletești, trăiesc în noi și atunci, când după văierările unei vieți întregi, ne simțim povara anilor spre declin. A te război împotriva acestei legi de fier — oricum am privi chestia — este în cea mai loială accepțiune: o mare îngustime de vederi, dacă nu chiar un jalnic simptom patologic, ce poartă în refrenul său ascuns: un egoism vanitos și scârbos. — Căci numai o vanitate uricioasă își poate pregăti salemele și farmec emefer din revolta sa ridicolă împotriva mersului firesc al naturii. — Creștinismul nostru de azi în floare se alimentează pe cel mai larg posibil temei psihologic; iar faptul, că a știut idealiza abnegarea de sine într'o măsură, ce n'are asemănare demnă pe întreg rotogolul pământului, — i-a împrumutat odată pentru totdeauna: puțința de a-se ști ridica, la caz de lipsă, chiar și din cenușia-i proprie.

Lumea culturală de azi și așezămintele umanitare cu toate frumusețile lor mondiale, cari toate tind inconștii spre desăvârșirea conceptelor de vieață, — sunt numai un reflex grăitor al genului creștinesc, iar vremea, cu cât va trece mai multă, cu atât va arăta tot mai intuitiv, că lumea s'a renegat aievea prin creștinism, și că perfecțiunea ei finală tot creștinismul o va aduce.

Filozoful Paulsen¹⁾ zice în etica sa: „Dintre toate evenimentele, despre câte ne mărturisește istoria universală, nu e nici unul atât de pregnant, ca și convertirea lumii vechi la creștinism“; — iar ateul Renan, murdar și întunecat, cum e recunoaște apriat, că toate veacurile vor să aclame cu voce plină în lumea mare pe Isus, fundatorul creștinismului, ca pe cel mai mare dintre fii omului...

IV.

Trec ani fulgerând înainte, „și se duc ca clipele, scuturând aripele“... La Roma se fac azi pregătiri de mare sărbătoare.

Să împlinesc — la anul — 1600 ani dela edictul de Milan (313), cu care Constantin Cel Mare, împăratul roman, a pus capăt cruzimilor păgânești, și a emancipat creștinismul în fașe, dându-i puțința de a-se propovădui liber peste întreg teritoriul de subt stăpânirea sa.

Cel dintâiu istoric bisericesc veritabil, Eusebiu († 340) ne transpune departe în zările străvechi, când Marele Constantin, subt imboldul vedeniei cerești („*οὐρανίου προφύματος*“, Eus., „H. E.“. X. 5.²⁾) înfige semnul crucii lui Hristos în vârful flăcărilor de războiu.

Subt ocrotirea „acestui semn“ împrăștie și nimicește la podul milvian tru-

¹⁾ »System der Ethik«, p. 78.

²⁾ EUSEBIUS TON IΛAMΦIΛION EKKΛHΣIACTIKHΣ ICTOPIAC IOYTOΣ...

pele îndoit de numeroase ale lui Maxențiu, și se reîntoară cu triumf la Roma, jubilând și laudând pe Dumnezeu creștinilor: „Care Dumnezeu „e asemenea Ție între zei, Doamne, care e asemenea? Tu cel mai recunoscut „între cei sfinți,“¹⁾ — și în semn de recunoștință ridică Semnul Crucii (τοῦ σταυροῦ) în însaș Roma²⁾, centrul uriașei împărății romane.

Eusebiu, ca cronicar contemporan, ne mărturisește, că însuș Constantin împăratul i-a istorisit vedenia cerească, și că a întărit cu jurământ adevărătatea ei³⁾.

Acesta e miezul istoric strict dovedit, despre care de altcum, ca despre o specială intervenire dumnezească, mai fac amintire, mai mult și mai puțin clară, și Sozomen, Socrate, Nazariu ș. a.

— O mie șase sute de ani!

Câtă lume ascunsă în aceste două-trei cuvinte!

Când te cugești serios, că vieța unui om întreg și persistent e o catenă nesfârșită de jertfe și abnegări: — când ști, că răutatea și intrigile omenesci cu toată fățarnicia lor nu sunt mai puține, decât năsipul mărilor; că ridică baricade diavolești, de poticnesc și bunevoiri îngerești; — lași apoi să-ți treacă pe dinaintea ochilor toată panorama alor șasesprezece veacuri lungi și întunecate, prin cari a trecut biserica creștinească, cu toate sguirile, gloriile, dar mai vărtos cu suferințele ei, luptând cu toate ispitele posibile, cu prigoniri, cu foamete, cu frig, cu foc, cu spade, cu robie, cu minciună și cu perfidie vrăjmașă, cu oameni de tot soiul: sălbatici, păgâni, jidani, ba chiar cu slăbiciunile fiilor proprii, cari nu odată obrăzați i-au pângărit sanctuarul în antereie preoțești, mitre episcopoești, dacă nu și de pe tronul Locușitorului lui Hristos, — și după toate acestea ridici în urmă privirea îngândurată la culmile, pe cari stă azi Sionul creștinesc: îți desvălești capul cu pietate, desvălind capul cu pietate, deschizi tremurând pe Ilariu († 369) și subtragi cu aur vorbele: „Biserica își are însușirea, că: învinge, când o prigonesc; e recunoscută, când o acuză; stă și viează, când e păzită...“

Luptele pentru existență și patimile omenesci, câte-și încrucișează azi spadele și întunecă orizontul dinaintea celor miopi, încă nu și-au ajuns plinirea lor desăvârșită; — va veni însă vremea, și puțin mai este, când va cădea pânza vrăjită de pe ochii tuturor puțin-credincioșilor; ploii torrențiale vor porni din tăriile cerului, și vor spăla varul de pe mormintele spoite, ca să nu se mai smintească nici unul din ceice azi ispitesc pe Dumnezeu, făcând spectacole de reclamă din tainele sufletului omenesc. Adevărul lămurit va risipi toate aceste jocuri copilărești, și vor dispărea toate, ca boarea dimineții sub puterea soarelui de primăvară. — Iar până atunci, să nu uităm a reflecta cu Montalembert: Care dintre toate sistemele opuse

¹⁾ Guilielmus Didorfius: Eusebii Caesariensis Opera: „Historiae Ecclesiasticae“ II. I—X. edit. crit. Lipsiae, MDCBLLXXI. vol. IV. — „H. E.“ IX. 8. pg. 435: „... ἡ τῆς ομοιότητος σου ἐν θεοῖς, κίβρις, τῆς ομοιότητος σου; δεδοξασμένος ἐν ἀγίοις...“

²⁾ Eusebius: Hist. Eccl. X. 9. 10.

³⁾ Eus. Vita Const. I. 57.

creștinismului a mângăiat cândva vre-un suflet întristat, ori săturat vre-o inimă decepționată? Sau care dintre învățați a reușit cândva să învețe, cum să se șteargă o singură lacrimă? Unic numai creștinismul a promis, dintru începutul vremilor omenesci, a mângăia suferințele inevitabile ale acestei vieți, prin purificarea pornirilor noastre, — și creștinismul s'a ținut de vorbă. Înainte de-am voi a-l repune, ar trebui să mănecăm de-acolo, că am paraliza primă dată: durerea de pe pământ..

V.

Evenimentele, cari se pregătesc la Roma, au dalbă importanță pentru noi Români uniți cu Roma.

Se va dovedi încă odată, că geniul roman n'a apus de-odată cu Panteonul străbunilor noștri, și că credința noastră este și azi, ce a fost dintru începutul ei: leagănul genuin al sufletului omenesc.

— Pe când războinicii noștri acrobați își fac mendrele prin văzduh, — iar fii lui Edom mai lăcrimează și azi pe ruinele Ierusalimului, și-și frâng mâinile întru așteptarea unui vis, care de mult s'a întrupat deja și a trecut peste pragul acestei lumi vremelnice: noi punem armistițiu pe un moment și ne revocăm coloanele de bătaie: îmbrăcăm podoabe de sărbătoare și ne închegăm în falangă de voinici senini; atărnăm apoi flamuri albe de mătăasă pe frontiere, și ridicăm arcade înflorite în toate direcțiile rozei de vânt, ca să serbăm cu toții într'un gând și cu o suflare: *triumful creștinismului...*

Hristos a înviat!
Budapesta, la Paști, 1912.

Strofe de amurg.

Bate drum peste hotar
Un voinic călare,
Sar schintei ca din amnar
Sub potcoava-i tare...

Ține frâul trâmurând
Greu de gânduri grele
Șcuturându-și când și când
Ochii de mărgale.

Își abate înapoi
Genele plecate,
Unde fumegă 'n zăvoi
Cuibul de păcate...

Latră leneș și s'alung
Căinii dela stână,
Ținde 'n vale gâtul lung
Cumpăna bătrână...

Plâng talângi și 'n drag alint
Jalnic cântă ulmii,
Ard în pulbere de-argint
Creștele culmii...

Strânge frâul, pleacă cap,
Face 'n gând o cruce
Și voinicul sfarmă 'n trap
Podul din răscruce.

Svârle pușcă, lasă frâu
Și din zorul mării
Saltă 'n apă până 'n brâu
Cumpăna fântânii...

Înc'odată înapoi
Ochii-și mai abate
Unde fumegă 'n zăvoi
Cuibul de păcate...

Dârz apoi trezește iar
Graiul de copite
Cade noaptea pe hotar —
Negura 'l înghite...

T. Murășan.

Morții învie.

După Bolanden

Orsi simția, că i-se apropie sfârșitul. Voia să-și termine vieța, împărțându-se cu sfințele sacramente. N'a voit însă să i-le conferească preotul Atzel, ci Guterl, distinsul pleban din Heimfurth.

— De așa avea cel puțin pe cineva — zise Orsi — care să se ducă în Heimfurth, să chiepe pe pleban la mine, să mă provadă cu sfințele taine, deoarece simt, că nu peste mult voi scăpa de chinurile pământeste!

— Doar și noi avem preot — zise doamna Black, voind în felul ăsta să abată pe bolnavă dela gândul rău, ce-l avea față de părintele local. —

— Da, avem preot și încă un preot mare! — zise bolnava. El însă, e excomunicat și profesază principiile socialiștilor. Mie nu-mi trebuie un astfel de Iuda. —

Doamna Black privi tăcută împrejurul său. Bolnavul de nou își exprimă dorința.

— De așa avea numai pe cineva! — Nu s'ar putea duce Adam, în Heimfurth, să chiepe pe părintele?

— Oh, iubită Orsi, nu dori așa ceva dela noi. — Fereștile ni le-au spart deja, fiindcă Adam n'a voit să subscrie protestul. — Destul ne urmăresc și ne perseută pentru asta; trebuie să suferim destule batjocuri și vorbe rele, ne poate ajunge și nouă. — Ce ar face cei din Heimfurth, dacă Adam ar chiepa pe părintele la noi în sat? — Oamenii răi ne-ar aprinde casa și șura. — Deci nu pretinde dela noi așa ceva, Orsi dragă.

— Atunci sunt silită să mor necuminate, — zise suspinând lung bolnava — tocmai în momentul, când Adam intră în odaie. — Pe Atzel nu-l voesc, el nu mă poate absolve, ceea ce face el, înaintea lui Dumnezeu n'are nici o valoare internă. — El deja nu mai are putere în biserică. Dacă Adam nu voiește să chiepe pe părintele din Heimfurth, atunci mor fără a mă împărți cu trupul sfânt al Domnului Hristos, — și păcatele mele sunt silită să le duc cu mine în cealaltă lume. — O Dumnezeule, Dumnezeule, ce trist e sufletul meu!

— Să prind calul la trăsură și să aduc pe părintele din Heimfurth? — întrebă Adam. —

— Da, iubite, dacă îți permite mamă-ta.

— Cu toate că mi-ar face o deosebită bucurie, dar totuși nu pot permite, — zise

doamna Black. Din cauza protestului și de altcum ne-am câștigat mulți dușmani; și de vom aduce și pe părintele din Heimfurth, de bună seama ne va ajunge ceva nenorocire. —

— Mamă dragă, eu cred că în un așa caz nu-i permis să ținem cont de opinia oamenilor — zise tinărul bărbat cu sereozitate. — Orși se pregătește la celea vecinice, dorește sfânta cuminecătură și cere ajutor dela noi; — iar noi ne întrebăm ca oare e permis sau nu să satisfacem dorința unui ce moare?

— Du-te deci cu Dumnezeu; Atotputernicul să te păzească de ori ce rău! — zise în sfârșit doamna Black.

Adam s'a reîntors nu peste mult cu trăsura și s'a oprit înaintea căsii lui Orși. În trăsura ședea plebanul Guterl, în ornate bisericesti, ținând în mână, cu multă umilință trupul sfânt al Domnului. Guterl era un om înalt, slab, uscățiv și sever. Iubirea lui de creștin nu cunoștea margini. Episcopul l'a investit cu jurisdicție și pentru satele de lângă orașul, în care locuia el, și Orși a fost primul suflet, care s'a bucurat de dragostea lui Guterl.

Lângă pleban ședea învățătorul din Heimfurth, ținând în mână un lampion aprins. Se coborîră amândoi din trăsura și intrară în casă.

Vestea se lăți cu iuțală de fulger în întreg satul. Țăranii au început a se cugeta asupra celor petrecute. O biată femeie, care nu peste mult va înainta înaltului tron al dreptului Judecător, respinge pe Atzel și cere ajutor dela un preot conștientios. —

— Oare Atzel, de fapt, nu-i în stare să-și îndeplinească datorițele lui de preot? Oare toate ceremoniile săvârșite de el sunt sacrilegii? Până acum țăranii încă n'au observat-o asta. Din contră — Atzel era mai sirguineios, ca mai înainte.

— Orși e o femeie bătrână și nepunctincioasă — ziseră țăranii. — Noi ținem cu preotul nostru Atzel, care e om tare renumit. — Noi toți numai priu el, am ajuns la renume. — Toată Europa vorbește de noi. Să rămânem numai constanți! — toată lumea cultă ne admiră.

— Așa-i — zise Ioan Dünkkel.

— De altcum slujba e aceeași, pe care o face Guterl, ca și alui Atzel. În nimic nu se deosebește. Un om cult și luminat nu dă atențiune mare acestor fel de lucruri.

Învățătorul ar fi povestit și mai departe, dar l'a ajuns tusa, cu care era obișnuit de mult.

Orși, încă în ziua aceea chemă la sine pe primarul. Lau, se apropie curios de patul bolnavei. — Femeia bătrână și slabă se ridică încet și răsămându-se pe coate privi la primar.

— Maximiliane, — zise Orși slabită — eu voi muri încă în noaptea asta și doresc să te rog de ceva. Imi împlinesți dorința?

— Cum nu? — Muribundului trebuie să-i împlinim ori ce dorință. Sunt la dispoziție cu toată dragostea.

— Poți, și încă ușor.

— Bine, atunci-ți o împlinesc.

— Tu știi, că n'am pe nime, și după ce tu ești șeful satului nostru, mă adresez către tine.

Și cu aceasta scoase de sub pernă o hârtie gomoloțită.

— Aici sunt bani, din cari să mi-se servească trei mise, pentru odihna sufletului meu. Misele le va servi părintele Guterl sau în biserica dela noi sau în cea din Heimfurth.

— Pentruce să nu servească misele preotul nostru?

— Pentrucă nu le poate servi. El e pus sub anatema. — El e între preoți, cum a fost Iuda între apostoli.

— Așa, — hm! — borborosi Lau.

— Vei face asta, Maximiliane?

— Pentruce nu — răspuse primarul, după o cugetare scurtă.

— De îngropat, încă să nu mă îngroape Atzel, continuă bolnava. Eu doresc o înmormântare cinstită, și să mi-se cânte un prohod plăcut lui Dumnezeu, de aceea părintele din Heimfurth să-mi sântească sicriul și nu Atzel. Aceasta însă plebanul din Heimfurth n'o poate face fără învoirea ta. Iar tu nu-l vei împedeca, să vină, să mă îngroape.

Primarul se cugetă îngrijat.

— Asta-i lucru cam greu — zise la urmă. — Guvernul mi-a dat ordin, să nu sufer alt preot la noi în sat.

— Maximiliane, — ascultă-mă — nu-ți bate capul cu lucrul asta. Nu te amesteca în afaceri bisericesti, că poți să atragi asupra-ți chiar și mânia lui Dumnezeu.

— Guvernul îmi dă ordin, iar eu trebuie să mă supun.

— Nu! — unui guvern slab, socialist și fără Dumnezeu, nu trebuie să te supui — nici nu-i permis așa ceva. — Dacă guvernul voește să protejeze un preot necredincios, care își calcă jurământul, e destul de trist. E o faptă — pot zice — infernală. Tu Maximiliane, nu te amesteca! — Ascultă de mine, eu văd altcum lucrul, de cum îl crezi tu.

Primarul n'a răspuns; întoarse spatele și s'a apropiat de fereastră.

— Maximiliane, — vino aci! — zise bolnava după câteva minute. — Dar ce va fi cu înmormântarea mea? Singur dela tine depinde, că vine să mă îngroape. Ori vrei să denegi ultima rugă a uneia, care moare. — Ceea-ce cer e just și adevărat. — Griji ce faci.

Sermana femeie privi cu îngrijorare la primar, care simți că-l cuprinde un fior rece.

— Dacă nu-mi îndeplinești ruga mea legală, — dacă lași să mă îngroape Atzel: te părăsc înaintea Dumnezeului celui Atotputernic, — zise amenințător, muribunda. — Eu doresc numai ce mi-se pare just. — Tu însă vrea-i sa-mi discuți pretenziunea de drept. Voești să alungi dela grapa mea pe preotul conștientios și să-mi aduci pe un Iuda.

— De unde! Te va îngropa preotul, pe care îl dorești tu.

— Și tu nu vei împedeca-o asta?

— Nu!

— Misa pentru odihna sufletului meu încă o va ceti preotul din Heimfurth?

— Da.

— Maximilian, dă-mi mâna!

Primarul își întinse dreapta în mâinile muribundeii. Bătrâna îl strânse cu încredere și îl privi și mai ager, ca mai înainte.

— Maximilian, să-ți ți-i promisiunea! se rugă de nou bătrâna. — Dacă trupul meu îl va îngropa afurisitul de Atzel, și dacă el îmi va servi și misa, atunci te chem înaintea tronului înfricoșat alui Dumnezeu.

Primarul inceptu să tremure de frică. Muribunda căzu pe pernă.

— Maximilian, îți mulțumesc că te-ai obosit până aici! Mă voi ruga pentru tine! Noapte bună! Aduți aminte de Dumnezeu și să lucrezi cinstit; tu încă vei muri! Noapte bună.

Primarul s'a dus acasă, gânditor unde îl așteptau câțiva cunoșcuți, curioși de dorința bătrânei Orși. Lau le spusese celea întâmplare, iar aceștia, se depărtară, dând din umeri.

În dimineața următoare, jalnicul sunet al clopotelor vestia moartea bătrânei Orși.

— Cinește și onoare moartei! zise Strehling. N'a suferit pe preotul necredincios nici în viață, nici la moarte și nici chiar după moarte. Bine a făcut! Toți vom merge la înmormântarea ei.

Primarul s'a dus la Atzel și i-a povestit totul. I-a spus ce promisiune a făcut moartei.

Atzel deveni palid ca ceara.

— Prea multe ai promis dle primar! A trebuit să refuzi rugămintea nestiutoarei bătrâne. De altcum nu vreau să-ți fac imputări. Bătrâna a repausat, și promisiunea dta nu mai are mult preț.

— Chiar așa cuget și eu dle părinte, și cred, că și pentru dta e tot atâta, dacă din când în când câte o funcție o va face vecinul dta.

— Nu așa înțeleg eu, m'ai priceput rău, — zise Atzel. — Aici nime nu poate înmormânta, decât singur eu.

— Doar dta chiar mai înainte ziceai, că promisiunea mea nu 'ajută mult — replică Lau.

— Ascultă! Bătrâna a murit și dacă n'o va îngropa preotul din Heimfurth, nu va face imputări nici dta și nici mie.

— Eu însă i-am promis și promisiunea mă deobligă.

— Ei, ce mai vorbim atâta — zise Iuda Iscarioteanul. Ți-am spus, că nime nu pretinde să-ți împlinești promisiunea, dacă nu vrei sau nu poți.

Primarul privi lung la Atzel și mirându-se, adause, după puțin timp:

— Dle părinte, asta nu merge! —

Mi-am dat cuvântul, că o va înmormânta preotul din Heimfurth, iar bătrâna m'a amenințat, că mă citează înaintea tronului de judecată alui Dumnezeu, dacă nu-mi țin promisiunea.

Iuda zise cu satisfacție.

— Ș'acum ești așa naiv dle primar? Să-ți fie frică de amenințarea unui mort? Dta și acum crezi, în boscoane, crezi, că morții pot să ne facă rele? Doar știi că ei nu mai pot să ne strice. Și Atzel zise batjocoritor.

Primarul rămase surprins. Înțelegea acum, că în lume nu există om mai rău și mai dejosit, ca popa care și-a lăsat credința.

— Iartă-mă dle părinte, așa ceva n'am așteptat chiar dela dta! E adevărat că Orși a murit trupește, dar nu și sufetește. Dta însă spui, că acela care a murit, e mort de tot, dacă ți-am priceput bine vorbele!

— Bine m'ai priceput! Dacă însă vrei să crezi în nemurirea sufletului, crede! Doar „fericiți sunt cei săraci cu spiritul“ — zise Atzel. Dacă-ți face plăcere, crede numai, că Orși te va cita înaintea forului de judecată alui Dumnezeu. Credința ne fericește, dle primar! De altcum i-ți spun nu-

mai atât, că nu permit lui Guterl să înormanteze în comuna mea.

— Episcopul a dat deja permisiunea, răspunse Lau.

— Episcopul? strigă mănios Atzel. — Ce-mi pasă mie de episcop? Episcopul meu e guvernul. Dta n'ai primit ordin dela guvern, ca să mă aperi în oficiul meu și eventual să delături orice amestec străin? N'ai primit o atare îndrumare?

— Da am primit.

— Apoi atunci ce-mi vorbești de episcopul? Eu nu-mi pas dreptul meu, și dacă dta vrei să mă știrbești în drepturile mele, trebuie să te denunț, că nu vrei să te supui ordinelor mai înalte.

— Până acolo nu va ajunge lucrul, dle părinte! Ingropă numai liniștit pe Orsi Batâr de n'ași fi scris preotului din Heimfurth, că mâne să săvârșască el actul îngropăciunii.

— Scurt și simplu, vei scrie de nou să nu vină și li vei spune, că dacă totuși va veni, vei fi silit să-l scoți din sat cu poliția. Trimete-mi numai pe notarul, lui îi voi spune ce să scrie.

E lucru destul de trist — zise Lau, cu un ton apăsător. — Trebuie să-ți spun că îmi apasă tare sufletul.

— Numai nu te cam sforța tare dle primar! Iau asupra-mi totul. — Dar unde-s banii pentru mise?

— I-am lăsat acasă, așa cum mi i-a predat Orsi.

— Trimite-mi-i încă azi.

Primarul merse acasă năcăjit.

Dumnezeule, — asta încă-i popă! — zise în sine. Asta n'ași fi crezut-o nici când: N'ași vrea să fiu în pielea lui. Nici n'oi mai fi nici când aderentul lui, căci nu-i om just.

Pe Orsi o îngropă Atzel. La înormantare a fost de față întreagă familia lui Strehling. Adam și mamă-sa încă au dat moartei cinstea cea din urmă.

După îngropăciune, Adam ingenunchiă pe mormântul tatălui său și începu să plângă. Asemenea făcu și Gertrud, pe mormântul moșului său. Ambe mormintele erau sămănate cu flori și pe crucifix atârna o tinătoare de apă sfințită.

Cei cari petrecură pe Orsi la cimiter, se împărțiseră deja. În cimiter se făcu iarăș liniște. Sălcămul trist își legăna ușor crenșgile, cari se lăsau la pământ și boarea domoală abia mișca frunzele brazilor, dând un freamăt ușor. Gertrud auzi deodată un glas înăbușit. Privi îndărăt și observă pe Adam care plângea cu hohot la mormântul tatălui său. Fata n'a putut să-și continue ruga. Se cugeta la Adam, pe care l-a cuprins durerea pentru părinții, pe cari i-a perdut. — În sfârșit tinărul s'a ridicat, și-a sters lacrimile și a ieșit din cimiter.

— Adame, așteaptă puțin și eu vin cu tine!

Câtva timp merseră împreună fără a vorbi măcar un cuvânt.

— Câți ani sunt, de când, a murit tatăl tău?

— Patru, — răspunse Adam întristat.

— Ai plâns mult, și asta îți servește spre cinste!

Adam își mușcă buzele.

— Știu zise în sfârșit — că bărbatului nu-i stă bine să plângă — dar lacrimile m'au coplesit fără voia mea. N'am putut să mă mai rețin. De multe ori mă doare su-

fletul și atunci ași vrea să plâng cu strigăt în durerea mea.

Gertrud privi c'am întrebător la tinărul, care-și ținea ochii ațintiți numai înainte.

— Dar, n'ai plâns numai după tatăl tău? întrebă fata cu blândetă.

— Nu, numai pentru el! Mi s'a părut ca și când din mormânt tata mi-ar fi întins mâna și mi-ar fi zis: „Adame, știu totul, te compățimesc. Dar nu despera copilul meu! Fii tare la inimă și perseverant!“ Atunci am început a plânge.

— Dar ce-ți apasă așa tare inima? Nu pot să știu și eu?

— Ceea-ce mi apasă inima, nu-i altceva decât ceea ce îți îngreunează și sufletul tău. De multe ori — aproape — despez, când mă cuget că nu vei putea fi a mea, căci tatăl tău nici când nu-și retrage cuvântul dat. Măcar că eu nu pot trăi fără tine.

Gertrud se înroși, se opri înaintea lui și-l prinse de mână.

— Iubito Adame, nu te supăra pentru asta! Dacă Dumnezeu m'a destinat pentru tine, nimeni nu ne va putea despărți. Nu te supăra înzădar. Eu nu mă mărit nici odată după altul decât numai după tine.

Gertrud era așa de frumoasă și dragută când privia la tinărul întristat, încât acesta își uită tot năcazul. Până la biserică nici unul n'a vorbit nimic, dar cu atât să rugară mai ferbinte, în decursul misei.

În noaptea asta primarul Lau n'a putut să doarmă. Incontinuu vedea înaintea lui pe Orsi, carea îl amenința mereu. — Promisiunea nu și-a ținut-o și chiar și facerea slujbelor le-a îngredințat preotului excomunicat, care după convingerea bătrânei Orsi, a greșit cu asta înaintea lui Dumnezeu. — Înzădar s'a învercat să se mângâie că la îndeplinirea promisiunii i-a pus piedecă guvernul. Nu s'a putut liniști. Dar nu l'a durut într'atâta îngropăciunea, cât faptul că servirea celor trei mise încă le-a îngredințat lui Atzel, când ar fi putut-o face asta — pe sub ascuns — și cu părintele din Heimfurth. Celea trei mise au fost lucrul principal, căci acelea ar fi procurat defanței, liniște, pace și o fericire îndoită.

Astfel s'a sbuciumat fără întrerumpere până la miezul nopții. În odaia învecinată, soția lui dormia liniștită, pe când primarul în ochii lui mari și vineți privea pe fereastă la razele frumoase ale lunii. Deodată s'a speriat. Niște nori grei întunecară întreg orizontul. Se ridică din pat și mai privi odată pe fereastă. I-s'a părut că arde.

— Dumnezeule, ce-i aceasta? — zise în sine. De-odată auzi un glas deosebit și rămase ca înlemnit. Auzi pocnituri, ca și când pe plafon s'ar fi imprăștiat niște fulgi de schintei. Voi se strige și să-și cheme soția, dar o mână nevăzută l'a sritus de gât. Bătu cineva la ușe de trei-ori. Părul lui Lau s'a făcut vâlvoi și Orsi intră în odaie fără nici un șgomot. Primarul privi aiurit spectacolul, ce se apropia de pat, și după-ce fantoma făcu o închinăciune înaintea Crucii, ce atârna pe perete se întoarse spre primarul ce tremura de frică. Era silit să privească la fantoma îmbrăcată în alb, și care îl amenința cu trei degete dela mână dreaptă pentru-că și-a călcat jurământul. Lau înțelese semnul. Orsi îl mai amenință odată și după-ce făcu de s'a zguduit întreg edificiul, a

dispărut. Ușa s'a închis — și de nou s'a făcut noapte.

— Isuse Dumnezeule! — strigă speriată primărița. Maximiliene n'ai auzit nimic? Ca și când ar fi fost cutremur de pământ.

Primarul n'a răspuns nimic, ci s'a ascuns sub plapomă.

— Pentru Dumnezeu Maximiliene, — ai albit de tot astă-noapte! — zise primărița în dimineața următoare. Ieri părul îți era încă negru și azi ești alb ca neaua! Ce s'a întâmplat?

— Pe loc mă sftșese nevastă dragă! Dă-mi mai întâiu o ceașcă de cafea. Mă simt foarte rău. Ca și când toate oasele mi-ar fi zdrobite.

Apoi i-a povestit întâmplarea de peste noapte. Soția și-a înclătat mâinile și orice mișcare a ei trada speriare.

N'au trecut două oare și vestea se lățise în tot Heimhof-ul. Rudele și pretinii primarului veniră în fugă să se convingă, ce-i adevărat din toată povestea. La început nime nu credea, deoarece-ce erau convingi că apariția spiritelor e numai poveste. Văzând însă pe Lau n'au mai dubitat în adevăratatea faptului. Părul lui alb și seriozitatea timidă ce-l cuprinsese îl convinse pe deplin. Lau povesti liniștit cele întâmplate, iar bărbații și femeile se depărtară spre casă, gânditori.

Vestea ajunse și la plebanul. Acesta la început rise și certa pe primarul. Pe urmă suspicioana pe primar, că el ar fi spus-o aceasta pentru-ca se răsuale întreg satul în capul lui. Și-a luat pălăria și s'a dus la primarul. Văzându-i părul albit, la început Atzel s'a înfricat puțin. Părul însă se poate și colora, — se cugetă Atzel.

— Bine, că vine d. părinte! — chiar am voit să merg la d-ta. Cu mine s'a întâmplat azi un lucru foarte ciudat și grozav! — și de nou își povesti pățania. Cele trei degete, cu cari te-a amenințat Orsi, înseamnă cele trei mise. „Preotul nostru — zise pe patul de moarte — nu-mi poate servi misele, căci e pus sub anatema. El e între preoți, ceea-ce a fost Iuda între apostoli; și pentru aceea preotul din Heimfurth, să-mi servească misele pentru odihna sufletului meu.“

— Asta a spus-o. — Eu și-am dat, ce e drept banii, fiindcă mi-ia-i cerut. Dar îți cer îndărapt, deoarece înceată ori-ce rezervă, de vor învia morții. — D-ta să nu servești și nici un poți servi misele, — căci ești sub anatema — și asta și eu o cred. —

— Eu din contră cred, că d-ta ai scornit, astă veste, ca să răscoli și să ațiti satul întreg asupra mea. — Eu te voiu înșina la guvern, ca pe unul ce conturbă pacea și răsvrătește spiritele. —

— Fă c-eți place. — Poți ținea și banii, — Pe spesele-mi proprii voiu cere preotului din Heimfurth, șase mise pentru ordinea sufletului repozatei Orsi, Las să doarmă Orsi în pace și liniște. Pentru tot bunul din lume n'ași mai dori să trec prin criza prin, care am trecut astă noapte. —

Atzel s'a depărtat iritat. —

Peste e oară s'a apropiat la curtea primarului, un biet slăhănog, răzământu-se pe băte: învățătorul Dünkel. Lau și lui ia povestit celea întâmplate. Dünkel zimbî.

— Dta, dle primar ai o fantazie bogată. Eu nu dubitez, că nu-i adevărat ceea-ce spui. Dta aievea ai văzut totul. Bôlnavii încă fantazează și văd atari lucruri de

cari cei sănătoși nu știu nimic. Nervii îți sunt atacați, ești peste măsură iritat. Din contră eu cred, că vedenia dătoare de azi noapte e urmarea certei, ce ai avut-o cu părintele.

— Eu nu m'am certat cu el! El susține că totul e o scornitură, ca să răsvărti satul în potriva lui! Asta nu-i adevărat.

— Sigur, că nu-i adevărat! Ota ca primar nici n'ai fi în stare să faci așa un lucru dejositor! Dar pentru aceea Atzel te va însinua. —

— Facă ce va vrea, — răspunse scurt primarul. — Dünkel tuși de nou și se duse la școală. —

— Are vedenii, măgariul! — zise în sine. — Cine crede că și în timpul luminat de azi mai are cineva vedenii? Nebunie! — E adevărat, că în tragedia lui Hamlet, apare spiritul regelui înveninat, iar în Macbeth spiritul lui Banquo. — Dar Shakespeare, care le-a scris acestea a fost preot, iar preotul are libertate să spună multe lucruri absolut imposibile. — — —

Nu recunoaște altceva decât știința — aceasta însă nu admite vedeniile.

— Dacă Shakespeare spune: „Sunt multe lucruri în cer și pe pământ, despre cari înțelepții învățați n'au nici o idee.” — cu aceasta el voiește să delature numai ispitirea lui de rege. — — Dar — asta eu o știu mai bine — căci am studiat mult! Nimic, zic, nimic nu există pe cer și pe pământ, ce să nu formeze obiectul științelor. — trad. de Prof. Aur. B. Gajia.

In ograda unde-s azi...

In ograda unde-s azi
Clipe dulci mă leagă,
In ograda unde-s azi
Bat din cetini patru brasi
Ziulica 'ntreagă...

Lângă mândru mal de râu,
Moara mi-e vecină,
Lângă mândru mal de râu
Apa-mi scaldă până 'n brâu
Puntea din grădină...

Doi bătrâni imi spun domol
Vorba lor aleasă
Doi bătrâni cu grai domol
Imi vorbesc și-mi dau ocol
Stăpânind în casă...

... Iși sufulcă baba 'n sor
Mâneca din coate
Se sufulcă baba 'n sor
Și ca pe copilul lor
Mă 'ngrijesc cu toate...

Stau pe gânduri și-i ascult
Falea cum i-apasă
Stau pe gânduri și-i ascult
C'au avut și ei demult
Un copil la casă...

Dar vrăjit de-un veșnic drum
A plecat în lume,
S'a pornit pe-un veșnic drum
Și de-atâta vreme-acum
Nu-i mai știu de nume...

...Stăm la sfaturi pân' târsiu,
Râde luna 'n geamuri
Stăm la sfaturi pân' târsiu
Suflă vântul a pustiu
Brasii bat din ramuri...

Prinde jalea pe moșneag
Baba stă de-o parte
Prinde jalea pe moșneag,
Că mă pierd în ochi de drag
Cum citesc din carte...

Și cuprinși de-un tainic dor
Mă privesc anume
Și cuprinși de-un tainic dor
Par-căși văd copilul lor
Rătăcind în lume...

T. Murășan.

Credincios ori necredincios?

Cetită în Sinodul de primăvară al protopopiatului Sibliu.

„Pașteti turma lui Hristos
pe care o conduceți“
Sf. Pavel.

Nenumărate sunt lozicincile, cari azi coarcă să îndrumeze viața și activitatea preotului. Înfruntarea de reuniuni, case de cetire, școli pentru analfabeții adulți, câștigarea de membri la „Asociațiune”, conducerea poporului în alegeri municipale sau dietale, și câte alte cerințe ale timpurilor noastre cad azi în sarcina preotului. Unele dintre aceste lozinci ni-se dau din partea forurilor bisericești, altele ne vin dela fruntașii politici, dela presa a cărei putere crește din zi în zi. Chiar dacă n'am primi de nicăieri aceste îndemnuri, le găsim, le simțim noi înșine necesitatea în împrejurările prin cari trece poporul nostru. Nu ne trece de-i nici prin gând de-a ridica cea mai slabă obiecțiune împotriva acestor îndrumări moderne în activitatea preotească, ținem însă se relevăm că datorința noastră capitală va fi totuși, în toate timpurile, de-a paște turma lui Hristos pe pășunile cele adevărate ale credinței creștine. Toate îndrumările noue ni-se dau pentru a îmbogăți manifestările vieții naționale, dar viața națională, specific românească vom avea numai până-când vom duce o viață creștinească. Muncind deci pentru păstrarea curată a credinței creștine în poporul nostru, vom lucra chiar pentru susținerea și întărirea fundamentului pe care se clădește întreg edificiul național. Mișcarea socială și politica modernă, cea mai puternică socialismul, se caracterizează chiar prin internaționalismul său. Și dacă vom cerceta la baza acestui socialism, vom afla că nu pornește, nu se hrănește din principiile legii lui Hristos. Ce preț ar mai avea toată activitatea noastră extra-bisericească, dacă ne-am trezi deodată cu un popor socialist-internațional, pentru care patria, limba, legea, sunt numai vorbe? Ar fi superflu pentru-că unele îndrumări se dau, cum am pomenit, chiar pentru întărirea vieții naționale, de care un popor necredincios nu voiește să auda.

Crește și mai mult importanța activității noastre pentru păstrarea intactă a credinței creștine în simlul poporului, dacă vom considera că în direcția aceasta muncim singur noi preoții. Case de păstrare, reuniuni,

școala de adulți, pot să înființeze, — și vedem că o și fac, mulți din mireni noștri, dar propovăduirea credinței e legată aproape exclusiv de biserica învățătoare, ai cărei slujbași suntem și noi.

Și aceasta datorință a noastră nu e ușoară, cred chiar că nu vom greși afirmând că e cea mai grea. Legea creștinească e ca o mare nemărginită, în care unii pot intra numai în undele ușoare dela țarm, alții mai adânc, dar nime nu va fi în stare nici să o treacă înotând, nici să se cufunde în toate adâncimile ei. Credința creștinească satură mintea și inima unui Ioan Chrisostom sau unui Augustin, și e în stare se liniștească să umplă și sufletul unui cioban crescut pe picururile munților. E mâncare adevărată și pentru copii și pentru bătrâni, și pentru învățați și neînvățați. Acum, greutatea cea mare pentru preoți e să știm da fiecăruia mâncarea potrivită a credinței, să nu-i dăm ce nu poate mistui, nici se nu-l luăm pe unul care nu știe înota și să-l svrlim tocmai în mijlocul mării. Greutatea apostoliei noastre crește și mai mult considerând că noi suntem numai o zea în lanțul atâtor antecesori în propovăduirea credinței, și a acelor ce vor veni după noi.

Ne dăm adese-ori zadarnic silința să-i dăm poporului învățătura cea adevărată, pentru-că înaintea noastră, în vremuri mai grele, au fost alți păstori cari i-au dat veacuri de-a rândul poate o hrană greșită. Și iarăși vom avea nespuse greutateți ca să-i dăm poporului credința cea curată având în vedere pe propovăduitorii cari vor veni după noi. De altă parte greutatea cea mai mare în predicarea învățaturii lui Hristos ne-o face chiar poporul nostru cu tot bagajul lui de credințe deșerte, parte moștenite, parte câștigate din înțelegerea greșită a învățaturii lui Hristos. Pentru-că trebuie se ne dăm bine seama: adese-ori poporul înțelege cu totul altceva decât sensul pe care tu ai voit să-l dai cutărei părți din sf. Evanghelie. El ascultă și judecă, nu se mulțumește cu judecata pe care o aude dela tine. Atât de greu este a da hrană sufletească potrivită pentru fiecare om.

În mijlocul atâtor pedeci în munca de apostolică a credinței, lozinea noastră numai una poate fi: a nu descuraja niciodată, ci a cerca necurmat ca să aflăm hrană potrivită pentru fiecare suflet.

Vom starui puțin, cu pilde din viața practică, asupra unei singure împrejurări, care îngreunează foarte mult sădirea credinței cele adevărate în poporul nostru. Și, ca se mă folosesc de o asemănare, cam drastică, dar potrivită, cred vom zice: după-cum în anumite boale trupesti e necesară curățirea organismului, a stomacului de pită, ca trupul sa se poată intrâna, așa și în propovăduirea cu folos a credinței e de lipsă delaturarea multor prejudecăți și credințe greșite, moștenite din bătrâni.

O învățatură fundamentală a credinței noastre e ca Dumnezeu e prea drept. Unui creștin din părțile aceste i-s'a făcut o nedreptate mare. Avea doi cai eu cari se hrănea și într'o bună dimineață se trezește fără ei. Lupii nu i-a mâncat, păscură noaptea de vară pe miriști. Deci o mână de nu i-a făcut paguba, i-a făcut o nedreptate, strigătoare la cer. Ce face păgubașul? Merge la părintele din sat și cere să-i cetească o psaltire ca Dumnezeu se fară dreptate, să arete pe păgubaș. Preotul i ascultă năcazul,

ia trei-patru-opt floreni, și păgubașul se duce mai liniștit, cu urmă de nădejde. Că mai cetește preotul psaltirea întreagă, ori nu e altă socotelă. Acesta e faptul.

Țăranul păgubaș crede că Dumnezeu e prea drept? Crede. Dar bună e aceasta credință al lui, e rațională sau corectă? Nu e rațională, pentru-că el așteaptă dela Dumnezeu să facă o minune, pentru învingerea dreptății lui. Căci ar fi o adevărată minune ca numai pentru acei psalmi cetiți hoțul să vină și să-i aducă dobitoacele furate. Iar învățătura creștină ne spune, că Dumnezeu face rar minuni, face la întervenirea cutărui sfânt, ca să-i arete sfințenia acestuia, sau din alte motive ascunse, dar foarte rar. Tot Evangelia ne spune că da, Dumnezeu e prea drept, însă de cele mai multe-ori dreptatea nu și-o arată în lumea aceasta, ci în cealaltă.

Preotul care primește să cetească psaltirea pentru un astfel de scop, face bine? Cred că aici trebuie să distingem.

Nu putem și nu-i iertat să înstrăinăm poporul dela rugăciunile ce se fac către Dumnezeu. Greșim însă de câte-ori nu-i explicăm creștinului ce se apropie de noi, care poate fi sensul cel adevărat și singurul al rugăciunii.

Vom răspunde deci: dacă preotul îi va spune celui cu paguba, că e greșit să creadă că pentru un năcaz al lui Dumnezeu numai decât va face o minune, că dacă se face o rugăciune aceea poate fi numai pentru întoarcerea celui răătăcit, că chiar și aceasta întoarcere atrăne foarte mult de răutatea celui ce-a furat, pentru-că Dumnezeu nu silește pe nime la bine, căci omul are voie slobodă, dacă va cerea mereu să-l convingă, că Dumnezeu nu arată dreptatea numai în lumea aceasta, ci mai mult în cealaltă, atunci cred că nu va greși, dacă omul stăruie, să-i cetească o rugăciune. Dar și în cazul acesta cred că nu „psaltirea” e cea mai potrivită. Noi nu mai suntem în legea veche, Testamentul nou își are rugăciuni prea frumoase și limpezi, nu neînțelese cum sunt cei mai mulți dintre psalmi. Avem de pildă „Paraclisul”, adevărată poezie creștină. Las-că Psaltirea e și grea și lungă, și rare-ori o va ceti toată, păcătuind astfel împotriva obligamentului ce s'a luat. Dar „Paradisul” va fi un foarte potrivit mijloc de înălțare sufletească chiar pentru preotul care-l cetește.

Dacă însă preotul va lua plata deodată cu obligamentul de-a ceti psaltirea pentru cail pierduți, fără să-i dea nici o învățătură păgubașului, credem că acel preot greșește foarte mult. Nici nu mai voim să pomenim c'ar fi și de aceia, cari să mai adaugă încă: „În zece zile ți-l dau gata”. Așa ceva un preot nu poate să zică, nici nu credem.

Greșește înainte de toate pentru că-l întărește pe păgubaș în credința greșită ce-o are acela despre dreptatea lui Dumnezeu. El face să creadă mai tare că pentru paguba lui, Dumnezeu e gata să facă o minune pentru o psaltire. Greșește întărind credința eronată a păgubașului, că Dumnezeu răsbună în lumea aceasta înainte de toate, și nu în cea viitoare. Greșește că îi face pe păgubaș să creadă într'un fel de putere minunată pe care ar avea-o preotul, așa numitul *dar*, de a face lucruri pe cari alții oameni nu le pot face. Și, dacă nu se arată hoțul, cum de regulă se întâmplă, afară de cazurile când împrejurările naturale îl scot la iveală, pă-

gubașul merge la alt preot cu „dar” mai mare, în cel dintăiu nu mai crede.

Să ne dăm bine seama: noi nu suntem sfinți, ci numai sfințiți. Darul preoției îl avem de fapt, prin chirotonirea din partea episcopului, dar știm că în slujba noastră capitală, în administrarea sfințelor taine și în slujirea sf. Liturgii, nu mai lucrăm, ci Dumnezeu, Spiritul sfânt. Tainele lucră ex opere operato, nu ex opere operantis. Nu pentru meritele noastre se dă grația în sf. Taine, ci pentru ale Domnului Isus Hristos. Acum rugăciunile celelalte cari le facem pentru popor, sacramentele și alte rugăciuni încă nu-și au efectul numai dela curățenia vieții noastre, și peste tot despre aceste nu ne învață biserica noastră ce ar avea *nesmintit* ca urmare câștigarea de bunuri sufletești, cu atât mai puțin lumești. Am păcătui deci, lăsând poporul în credința eronată că noi am avea nu știu ce fel de dar de-a face minuni.

Altă învățătură fundamentală a credinții noastre este că „Dumnezeu e prea bun și îndurat”.

Când se roagă poporul nostru ca Dumnezeu să-i dea sănătate, roadă la câmp, liniște în familie, crede în adevărul acesta? Crede. Și crede bine? Da.

Dar când te trezești că ți-se aduce sf. Liturgie de prescuri cu țidulă în care scrie: „să nu-i ajute Dumnezeu lui N. N. pentru comasație”? Mai crede acest creștin în bunătatea lui Dumnezeu? Nu mai crede, și astfel și despre credința lui de mai înainte trebuie să ne îndojim.

În privința aceasta trebuie să susținem că mulți din poporul nostru și-l închipue pe Dumnezeu ca pe un om, ca pe un rău păgân, plin de patimi omenești. Cred mulți că Dumnezeu își răsbună ca și noi, sau chiar e gata să ne ajute răsbunării noastre.

Poate un preot primi astfel de liturghii de prescuri, sau rugăciuni pentru răul de-aproapelui? Nu poate. Se va zice: Țidula se aruncă și pui părțica pentru bine nu rău. Dar nu e de ajuns. Creștinul respectiv dacă nu-i spui nimic va crede că și tu, preot, ești de-o credință cu el, și că da, Dumnezeu pentru niște prescuri, mai ales dacă-s duse în S. biserici de-odată, se înduplecă să facă rău de-aproapelui.

A lăsa poporul să-și închipue în felul acesta pe Dumnezeu e un mare păcat și o foarte primejdioasă întreprindere.

În jurul acestor două perfecțiuni a lui Dumnezeu se învârt cele mai multe credințe greșite, și se dau așa numite slujbe.

Pentru un dușman, pentru unul ce l-a dovedit la judecată, pentru un petec de moșie certată, pentru furtul unui bou, vițel, oi, cal pentru o boală fie chiar și reumă, pentru măritat chiar, pentru ca să nu se descopere un adevăr de multe ori, poporul se îndreaptă la preoți cu câte slujbe toate. Ce să le mai pomenesc pe toate dv. încă le știți.

Credeau însă că'n chipul acesta nu vom putea înrădăcina în suflete credința cea adevărată despre Dumnezeu, suflet, iubirea de-aproapelui, viața vecinică, ci vom lăsa să crească mai departe în jurul nostru o semi credință, nebuloasă, amestecată cu o mulțime de elemente păgâne, care oamenilor păstoriti de noi nu li-e de nici un folos, iar nouă nu ne slujește spre laudă.

Datorința noastră este deci să arătăm adevăratele însușiri a lui Dumnezeu să i-le

explicăm poporului de câte ori se îndreaptă la noi în năcazirile lui. Să nu suferim acest rol nu numai umilitar ci chiar ridicul, de a fi mijlocitori între îndrumările păscălicilor și lipsele poporului. Căci de fapt se întâmplă că în năcazirile sale țăranul aleargă la cutare bătrân sau bătrână care are păscălia, și vrăjitorul: spune ce slujbe să facă. Unele le fac ei înșiși dacă au și o psaltire, cu altele li trimit pe creștini la noi preoți să li le facem. Numai chiar din acest simpu fapt putem vedea cât de greșită e credința poporului în multe părți, și față de Dumnezeu și față de slujba noastră preoțască. Dacă noi îi ascultăm fără împotrivire, le îndeplinim cererea fără explicare, să ne amintim de marea răspundere ce vom avea-o înaintea lui Dumnezeu. Căci e păcat de moarte să ne întoarcem iar la idoli și la păgânism, în veacul acesta al 20-lea.

Se va zice: bine dar' dacă nu te-arăți că crezi cum crede omul cu năcazul, se duce la alăul și scapi un zlot sau doi din palmă. Dacă nu-i faci tu o slujbă, va face-o altul. Am amintit că ar fi un păcat să despărțim poporul dela rugăciuni. Dar' acestea să le dăm singurul înțeles adevărat ce-l pot avea. Să explicăm poporului credința cea adevărată, și dacă se mulțemește cu tâlcul ce îl dăm, putem ori chiar trebuie să-i primim să-i facem o rugăciune. Din noul testament, bine înțeles.

Dacă însă creștinul stăruie în credința și dorința lui, să-l lăsăm să meargă în plata Domnului cu argintul lui ca tot.

Le-am amintit acestea pe scurt și pentru ca să arăt acum la urmă cea mai mare primejdie care s'ar putea apropia și de poporul nostru dacă l-am lăsa tot cu aceleși deprinderi, și noi am rămânea și mai departe ca omeni cu „dar”.

În multe părți anabaptiștii și socialismul au pâruns și în șirurile poporului nostru. Ce credeți ce rezultate ar putea să aibă un bun predicator anabaptist care ar veni în ținuturile noastre și ar începe să învețe cam așa: „Preoți noștri nu sunt preoți. Ei vă iau banul și fac slujbe ca să moară dușmanul vostru. Dar Hristos nu vrea moarte păcătoșului ci să se întoarcă și să fie viu. Nu sunt preoți, pentru că vi-l explică pe Dumnezeu mâniaș și răsbunător, ca voi să vă temeți să-i duceți jertfe, ca ei să aibă din ce trăi, pe când Dumnezeu e numai departe” etc.

Odată ori de două ori poporul îl va scoate din sat, dar a treia sau a zecea oară va începe să se gândească. Și fie care își va aduce aminte cât a plătit pentru cutare psaltiri ect. fără de nici un folos, și va zice: „drept are omul acela.”

Ne având credința și convingerea cea adevărată creștinească, spuiberându-i-se credințele eronate, va fi purtat de cel dintăiu curent. Și, pentru aceea am amintit la început că slujba noastră nu privește numai ziua de azi ei și cea de mâine, că dela activitatea noastră atârnă și sporul ce-l vor face urmașii noștri în parohii, în vremuri de bună seamă mai critice pentru credință decât celea de acum.

Deci ca să fie poporul păstorit de noi credincios ori necredincios și pe viitor, atârnă foarte mult de înțelepciunea cu care l-am condus noi. Să cerem dela Dumnezeu aceasta înțelepciune pentru fie care din noi!

I. Agărbiceanu.

UN CENTENAR.

— Răpirea Basarabiei 1812. —

În anul acesta se împlinesc o sută de ani, de când perfidia diplomatică ruso-turcească a sfâșiat din corpul Moldovei cei bătrâne alui Ștefan cel Mare, o mândră provincie românească: *Basarabia*.

* * *

Viteazul principe al Moldovei Ștefan cel Mare, cunoscând bine lăcomia și rapacitatea vecinilor săi, și de altă parte prevăzând, că urmașii săi, cu greu vor fi în stare să poată apăra și păstra țara Moldovei, la anul 1504 pe patul său de moarte a dat fiului său Bogdan și boierilor țării sfatul, ca să încheie tratate de pace cu turcii, cari tocmai pe vremea aceea deveniseră mai înfricoșăți și ajunseră a fi în culmea măririi și a puterii lor, și în chipul acesta să ferească țara de ruină, asigurându-i întregitatea, autonomia și libertatea religioasă.

Urmașii săi au făcut întocmai. Și, deo parte atât convențiile și capitulațiunile încheiate cu turcii, cât și brațul vitejesc al voevozilor pământeni cu alipire și durere de țară, au păstrat așezămintele și întregitatea Moldovei timp de două sute de ani, până la începutul veacului al XVIII-lea.

Pe acest timp vechia putere a turcilor pornise a da tare spre declin, iar în schimb dela Nord, a început să se ridice în mod amenințător colosul moscovit.

Aceasta, mai ales dela Petru cel Mare încoace, carele a reformat din temelii imperiul rusesc, și-a pus firm în gând să cucerască puterea turcilor și să iea dela ei vechiul *Imperiu roman-de-est*, la care își forma drept în virtutea credinței, a emblemei, așezămintelor bisericesti și a tuturor instituțiilor despotice de stat.

Ținuta aceasta au urmat-o rușii mereu și o urmează încă cu multă încăpăținare, acum mai bine de două sute de ani!..

Cu slăbirea imperiului turcesc și cu schimbarea hegemoniei statelor din Ostul-Europei, țările române: Moldova și Muntenia (România) au ajuns într-o stare cu mult mai critică și mai rea ca până atunci.

Lăcomia puterilor vecine din jur a crescut în mod potențat, în timp ce forța internă de rezistență a țării, vloga și virtutea ei a scăzut în proporție inversă.

Turcii, în ticăloșia lor, n'au mai respectat tratatele de mai înainte. Au suprimat dreptul țărilor române de a-și alege domni pământeni din sinul lor, cari să aibă tragere de inimă către țară și în loc li-au trimis principii străini, greci lacomi din Fanar, faimoasa suburbie a Constantinopolului, fără alegere, adică aceia intrunesc ori nu calitățile recerute unui Domnitor, căpetenie a țării.

Unica lor țintă în alegerea domnitorilor pentru țările române era: *banul*. Cine dă mai mult, acela ajungea Domn în Moldova și România!

În chipul acesta domnia principilor ajunse să fie de o durată foarte scurtă. După doi-trei ani urma altul, care da mai mult, și carele se putea însinua mai bine la Marele-Vizir și la Curtea Sultanului.

Aspiranții la domnie nu se sfiau de nimic. Ca să ajungă la ținta dorită se folosiau de ori ce mijloace, fie iele iertate, sau noiertate. Iară după ce ajungeau stăpâni în

țară, se siliau din toate puterile, ca să se și recompenseze pe cât se poate mai bine și mai curând până pot sta la putere. Cine mai poate înșira azi felul și numărul căilor de îmbogățire, pe cari le găcia șiretlicul acestui solu de oameni lacomi și speculanți!..

De aci vine, că ei despoiau în tot chipul țările române și stercându-le până la măduvă, aduceau populațiunea țării la ticăloșie și mizerie extremă.

De odată cu ruina materială a țării, se îngrijiau acele nobile vlăstare ale Fanarului și de robia lui sufletească. Prin introducerea unei limbi străine în biserică și în administrațiunea de stat, se sileau să stângă în poporul român orice conștiință de sine. să-l înstrăineze de limba sa, instituțiile sale de neam și prin aceasta să-l tâmpească și omoare și sufletește..

Multe rezultate de aceste triste a avut lumea domniei de 110 ani, cu carea au fericit principii fanarieti țările române dela anul 1711 până la an. 1821, când a erupt războiul Eteriei.

În deceniul din urmă al stăpânirii lor, cade în evenimentul acel trist, de carele ne ocupăm aci, când s'a rupt din corpul patriei române o parte foarte însemnată: *Basarabia* de astăzi.

N'a fost de ajuns despoierea și sărăcirea, așazicând intenționată a țărilor române prin stăpânirea domnilor fanarioti.

Ursita a voit, ca și războaiele cele multe și lungi, ce s'au purtat în decurs de două veacuri între cei doi rivali din Nord și Sud, să aibă de teatru al luptelor tot țările române: Moldova și România. Acestea au trebuit să supoarte toate nenorocirile împreunate cu invaziunea oștirilor inimice, să-și verse sângele cetățenilor, să sufere a li-se devasta orașele, satele, a li-se răpi roadele câmpurilor și în urma pustiirii lor să rămână cu o jale adâncă și mizerie nesfârșită..

Astfel s'a întâmplat și la an. 1806, când Rusia îmbărbătată de complicația puterilor din apus angajate în luptele cu Napoleon cel Mare, a crezut de bine, ca să poată încorpora principatele române. În anul acesta, îndată după nmilirea Prusiei prin francezi la Iena și Auerstädt, întâmplată în jumătatea primă a lui Octomvrie, țarul Alexandru I. începând a da mână bună cu Napoleon, și-a trimis o parte a trupelor sale comanda generalului Kutusoff, ca să ocupe Moldova și România. De pretext și-a luat: „Călcarea tratatelor și liberarea creștinilor ortodoxi de sub jugul turcesc.”

În curs de câteva săptămâni rușii ocupă ambele țări, aproape fără vărsare de sânge. Domnii fug care încărău. Rușii ieau în stăpânire țările române și se aranjează în ele ca la ei acasă.

Turcii văzând încălcarea țărilor, declară rușilor războiu și la începutul lui Decembrie 1806 trec și ei Dunărea și încep războiul cu năvălitorii.

Luptele decurg cu noroc schimbăcios, fără ceva importanță și fără ceva rezultat mai de seamă din nici o parte.

Nici o parte beligerantă nu se putea gândi la ceva operațiuni militare mai însemnate.

Turcia era slăbită prin necurmatele revolte interne ale ianicerilor, cari tocmai

în timpul acesta au răsturnat doi sultani, unul după altul. Iară Rusia avea lipsă mult mai arzătoare de armată în Polonia și țările din Apus, decât ca sa continue războiul în toată forma și dincolo de Dunăre. Ei îi trebuiau deocamdată țările române, pe cari voia să le dobândească mai vartos pe cale diplomatică, și pe cari un ucaz le-a declarat într'un rând de incorporate.

Astfel războiul a decurs de ambele părți foarte domol, cu armistiții și multe intreruperi până în Noemvrie 1811. Delf data aceasta s'au început mai cu deadinsul tocmelele de pace și s'au continuat până în 28 Maiu 1812, când s'a încheiat pentru noi dureroasa pace dela *București*.

Zic dureroasă, căci printr'na s'a smuls din corpul țărilor române o provincie mândră și mănoasă, ce se întinde sus din Carpați până jos în Marea neagră și până la Gurile Dunării, printre râurile Nistru și Prut.

Prin pacea dela București din 28 Mai 1812 am pierdut poate pentru totdeauna, nu numai pământul nouă atât, de scump, udat cu sângele strămoșilor și de carele ne leagă atâtea amintiri prețioase din trecutul glorios al Moldovei, ci cu el s'a rupt și o ramură însemnată și vâjoasă a neamului românesc.

În tot răstimpul acesta, aproape de 6 ani, rușii au ținut ocupate țările române Moldova și România, în speranță, că diplomației rusești li va succeda azi sau mâine să le încorporeze definitiv imperiului rusesc.

Și, primejdia aceasta era cât pe aci să devină faptă. Toate împrejurările erau favorabile pentru reușita Rusiei.

Napoleon însuși, puternicul dictator de pe atunci al Europei, i-a oferit țarului Alexandru I. amândouă principatele române, în două rânduri: în tratatul de pace dela Tilsit (7 Iulie 1807) și în convenirea dela Erfurt (Sept.—Oct. 1808.)

Numai proriei divine și jaluziei puterilor avem de a mulțumi, că am scăpat din ghiașale ei!

Ajunge, că în tot timpul cât a ținut ocupațiunea rusească, bietele țări române au avut prilej de ajuns, ca să poată face comparație între stăpânirea turcilor și între binevoitoarea oblađuire a rușilor „liberatori”...

Cronicarii contemporani și istoria țărilor române din epoca aceea aduc mulțime de date feroase, de crime josnice, împilări nemai auzite storsuri și tot felul de nelegiuiri, ce și-au permis acești preținși binevoitori creștini, despoind țara și popor până la măduvă. În chipul acesta au știut ei să atragă inimile românilor către Sfânta Rusie și să se facă mai urgisiți decât turcii.

În primăvara anului 1812, când preținia țarului Alexandru I cu Napoleon s'a fost stricat și acesta a pornit în Campania sa contra Rusiei, aceasta a fost nevoită să își retragă o parte a oștirilor din principate ca să le întrebunțeze în Polonia și să-și reducă pretenziile sale referitoare la principate.

Turcia având cunoștință de strămtărea, în carea ajunsese Rusia prin campania lui Napoleon, putea să stoarcă dela ea o pace favorabilă pentru sine și să-o respingă

cu toate pretenziile sale de cucerire, dar a pășit la mijloc ca de atâtea ori — *frădărea*.

La încheierea păcii toată lumea a rămas nimită de succesul enigmatic și neașteptat, ce au dobândit rușii. Fiind tuturor binecunoscut, că ei nu avuseră nici o izbândă militară, ceva și mai însemnată față de turci, iară aflându-se în războiul cu Napoleon, aveau o poziție în mod vădit mult mai nefavorabilă decât turcii și aceștia profitând de ea, puteau să fie stăpâni situației. Lucrul însă s'a întâmplat futors și și-a aflat explicarea mai târziu.

La încheierea păcii, pe lângă generalul Kutusoff din partea Rusiei, au cooperat ca plenipotenți din partea Turciei trimișii Galib Effendi și Dimitrie Moruzi, fratele voevodului Moldovei de pe atunci, care mai avea un alt frate, Panaiotache, ca dragoman pe lângă Inalta Poartă din Constantinopol. Aceștia mituiți, au mijlocit o pace căre se putea mai favorabilă pentru ruși. Ei și-au primit răsplata meritată pentru tradare, dar pe Turcia a rămas o pată veșnică, căci a dat ceea ce nu era în drept să dea și nu era al său. Prin aceasta a călcat vechile tratate, ce avea cu Moldova și România. Știut fiind, că Moldova și România nu făceau parte din Imperiul otoman, ca țări cucerite, ci plăteau un tribut anual și recunoșteau suveranitatea Porții, în virtutea tratatelor încheiate cu Turcia de bună voie și ca state libere. Iară Turcia în înțelesul tratatelor, nu numai că nu avea drept să înstrăineze o palmă de loc din teritoriul român, ci din potrivă, era dator să-i apere integritatea, pe carea a garantat să i-o pastreze neștirbită.

Față de nedreptatea asta se ridică protestul unanim al fiecărui suflet românesc.

Principele Moldovei și divanul țării s'a mărginit însă a subșterne Inaltei Porți numai o plângere umilită împotriva acestei înstrăinări a țării lor.

Au ridicat protest formal în contra acestei nelegiuiri cu care s'au încumetat. Li era încă în vie memorie protestul înaintașului lor cu 35 ani în urmă, când cu rumperea Bucovinei și trista pațanie alui Grigorie Ghica-Vodă. De aceea s'au mulțumit a-i da legitimei lor mâhniri o formă cât se poate mai domoală.

* * *

Astăzi, la aniversarea acestui trist eveniment, inima unui fiecărui român se simte cuprins de o adâncă duiosie, ce renvie în suflete toate amintirile dureroase ale trecutului.

Timbrul acesta de jale se resimte în toate poeziile și cântecele populare, referitoare la Basarabia, pe cari le auzim mereu cântându-se pe plaiurile locuite de români.

Acordurile lor duiosie sunt și vor rămânea veșnic un viu protest al neamului român din toate țările. Ei vor întretinea în noi pururea sentimentul viu al aducerii aminte de țara cea înstrăinată și de frații noștri îndepărtați.

Pe temeiul acestora sperăm, că pe lângă toată vitregimea sorții lor. Geniul bun al neamului român îi va păstra unchi într'un gând și suflet cu noi.

REVERIE.

În pacea serilor de vară
Îmi place să privesc la cer,
S'aud cum cântă din ghitară
Zefirul veșnic fără țară,
Drumețul pururea stingher.

Îmi place să mă 'ngâne luna,
Mireasa bolții de opal,
Îmi place să mă mustre struna,
Să simt în glasul ei furtuna,
Îmi place cântul de caval.

Îmi place plaiul reveriei,
Să pribegesc pe el cântând,
Îmi place țara pœziei
Și parcul sfânt al nostalgiei,
Să-i bat cărările visând...

Aurel Nan.

Legende.

Toată Iudea, Samaria și Galilea a umblat-o Domnul Hristos cu Sfântul Petru. În multe locuri le plăcea aceea ce vedeau: sate, hotară, oameni; pe airea însă nu erau lucrurile tocmai cum își închipuia Sf. Petru. Mai ales, că în multe case a văzut, că oamenii nu sunt tocmai așa de potriviți, pecum credea el. Văzut-a pe unde a umblat și s'a adăpostit, că bărbații erau în prea multe locuri leneși, beutori și pierde-vară, cari habar n'aveau, că acasă au nevastă și copii, cari strigă după hrană și îmbrăcăminte. A observat însă Sfântul Petru, că în aceste case în schimb ce harnice sunt femeile. Deși slabe, bolnăvicioase, și ca vai de capul lor cu atâta copil și atâta lucru, cu jalea în suflet și nopțile veghiate, femeile aceste lucrau, se năcăjeau, ca să-și poată crește copiii și de multeori se hrănescă și pe băiat.

Pe aicia a văzut Sfântul Petru iarăș lucruri întristătoare. Femei certărețe, domnoase și poruncitoare, cari erau mai mult pe uliți decât acasă, în câmp ori la lucru. Altele, cari și-au părăsit casa, bărbat și copii și umblau haimanale pela târguri, ferindu-se și de privirile oamenilor, cari le cunoșteau. În aceste case sărmanii bărbați să năcăjeau să adoarmă copilul răas dela tați, să-i îmbrace și să le dea de mâncare la ceialalți, ca în vremea liberă să poată merge și cu plugul să are, să întoarcă, să samene, ca să aibă și pe celalalt an, ce băga în gură.

Le-au văzut toate aceste și Dnul Hristos și Sfântul Petru, dar cel dintâi, care știa toate slăbiciunile lumii acesteia nu zicea nimic. Sfântul Petru însă nu se poate răbda să nu-și spuie, ce avea la inimă la atâta nepotrivire între oameni.

— Doamne, zise el cătră Domnul Hristos, nu știu de ai văzut, că ce nepotriviți sunt oamenii în lumea aceasta. Câți leneși, bețivi n'au cele mai harnice, mai frumoase și de omenie neveste și ceialalți, cari îi poți pune în icoane, ca să fie de pildă

altora, aceștia par'că n'au zis niciodată, Tatăl nostru în viață. Femeile li-s niște ființe de să zici Doamne ferește. Cele mai multe nici nu mai șed la casele lor, au fugit. Altele nu pun mâna pe nimic, iar altele-s tot pe uliță, de par'că nu-s măritate și cu copii.

Sfântul Petru se opri, ca să vadă, că ce va zice la toate aceste Domnul Hristos, dar nu primi nici un răspuns. Ba i-se părû că Domnul Hristos, nici n'a auzit, ceea ce a zis el.

— De abia am văzut ici câte o păreche potrivită în bine, în rău am văzut destule, încheia vorba de mai sus Sfântul Petru și iarăș tăcû.

Domnul Hristos voia tocmai să-i răspundă, când zărește la umbra unui maslin de lângă drum, un drumeț care zăcea tolănit și se uita nemișcat în zarea cerului.

— Ei bădicule, zise Dnul Hristos. Care e calea cea mai scurtă cătră Capernaum?

Iar și El și Sfântul Petru prin locuri necunoscute și voiau să ajungă cât mai îngrabă la Capernaum, mai ales, că să temeau tare de dogoreala soarelui dela amiază și până atunci ar fi vrut să fie la adăpost.

Drumețul se uita prost la întrebător și nu răspunde nimic.

— Calea cătră Capernaum strigă nerăbdător Sfântul Petru, care i-ar fi tras și câteva cu bățul, ce-l avea în mâna neghiobului de leneș de pe marginea drumului.

Acela nici nu se mișca. Intins pe spate, cu mâinile încheștate sub cap se uita prost și de abia după ce îl mai întreba odată domnul Hristos zise:

— Pe acolo.

Își ridicase un picior în lenea a-furisită și arăta direcția, pe unde ar trebui să meargă... Domnul Hristos porni înainte fără a zice ceva, Sfântul Petru după el, tot vrând să mai zică ceva, că tare era mânios pe lumea aceasta.

În curând dau însă de trei cărări, cari toate mergeau peste deal și prin o pădure în direcția, pe care o arătasă drumețul cu piciorul.

Au trebuit să se oprească în loc amândoi, căci nu știau, care e calea cea mai bună. Tocmai atunci se cobori o fată cu două vase cu apă. Le aducea de pe undeva dela un isvor îndepărtat, căci era rece și bună apa încât Sfântul Petru, care beu, zise fetei, că așa apă n'a mai beut, cât a umblat prin Palestina.

Domnul Hristos întrebă pe fată, de știe cărarea, care merge cătră Capernaum, că să grăbesc să ajungă acolo încă înainte de amiază.

— V'arăt eu zise fata, și își puse îndată ulcioarele la umbră, apoi merse repede înainte pe cărare până în vârful de deal. De acolo o frumoasă vale se arăta cu râuri, sate, verdeață.

— Vedeti acolo în depărtare ceva scripitor? Acolo sub deal, e Capernaum. Țineți numai calea aceasta.

Repede pe cum a venit se întoarse îndărapt, după ce le pofti cale bună și câteva clipe se pierdu cu totul.

Sfântul Petru rămasă surprins.

— Văzut-ai Doamne, ce fată e asta? Ce harnică, și ce mândră! Mișelul ăla de drumeț nici batăr să se scoale să ne arete drumul, ca la oameni, cu mâna, ni-l arată cu piciorul și ea cum a venit cu noi până aici!

— Doamne, zise Sfântul Petru după câteva clipe, fă ca fata asta să-și capete la vreme un bărbat potrivit pentru ea.

— Bine, răspunsă Domnul Hristos, să se mărite după leneșul din drum.

— Doamne, dar oare nu va fi păcat? zise Sfântul Petru supărat.

— Vezi Petre, răspuse iarăși Domnul, cât ești tu de grăbit în judecățile tale. Pe acela doară încă trebuie să-l țină cineva!

* * *

Între femeile, cari mergeau plângând după Domnul Hristos, pe care îl duceau să-l răstignească, era și nevasta unui înalt funcționar din Ierusalim. Invălită bine, ca să nu o cunoască nime, se îmbulzea și ea printre mulțime, plângând de jalea Celui care de abia își ducea crucea pe umeri și pe a cărui față curgeau brazde pârăiale de sânge în urma cununei de spini.

Ajunși pe muntele Golgota se trezi femeia tocmai lângă cruce și nu se putea depărta de acolo din pricina mulțimei, ce sta îngrămădită de jur împrejur. Grija însă bine, ca nu cumva să o cunoască cineva, căci ar fi fost vai de ea, dacă bărbatul ei ar fi știut, că și ea merge să plângă după împăratul iudeilor.

Și cum sta aci lângă cruce, căzu pe haina ei o picătură de sânge de a Mântuitorului. Iute îndoi haina la locul acela cu mâna și se sbătea acum spăriată să iasă din mulțime și să meargă acasă, ca să se schimbe până când nu-i vine bărbatul.

După o vreme răsbi la largul și o lua repede cătră casa uitându-se cu grijă, că oare nu i-se vede picurul de sânge pe haină?

Atunci zări cu spaimă că picătura i-s'a lăpătat tare în locul acela și creștea mereu. Își adună haina cât numai putu și o rupse la fugă cuprinsă acum de groază, că ce va fi. Când a ajuns acasă haina îi era aproape toată sânge și biata nevastă o desbrăcă iute, o adună ghiem și porni cu ea în grădină să o ascunză.

În grădină aveau o viță bătrână de vie, care de câțiva ani s'a uscat dar fiindcă era împletită pe un maslin nu o tăiasă, ci rămasă acolo uscată și părăsită. Femeia în graba ei și ca să nu o vadă cineva, săpă cu grabă o groapă la rădăcina viței de vie, puse haina acolo și o astupă cu pământ.

Care nu-i fu însă mirarea, când bărbatu, său veni în casă speriat.

— Se vezi minunea! N'am crezut

până n'am văzut cu ochii. Gândeam că vorbesc slujile numai așa, zise el, Vița de vie din grădină, care e uscată acum de atâta ani, e verde și încărcată de struguri.

— Doamne, Dumnezeu! răspunsă spăriată femeia și alergă cât putu, ca să vadă minunea. Când a ajuns acolo erau o mulțime de oameni, cari stau înmărmuriți la aceia ce se arată.

— Adevărat Fiul lui Dumnezeu a fost acela, pe care l'ați răstignit, zise acum cu glas tare femeia și le istorisi toate câte s'au întâmplat cu ea.

Încă în ziua aceea s'a încreștinat femeia și bărbatul ei și mulți câți au văzut minunea și au crezut.

* * *

A doua zi după răstignire adunatu-s'au mai marii Cărturarilor și Fariseilor la un prânz mare și de bucurie. Erau cu toții și povesteau acum întâmplările din urmă, lăpădarea lui Petru, cântatul cocoșului, întunecimea, minunile și groaza dintre popor.

— Nici nu mai cântă cocoșul acela zise mai marele Fariseilor, că iată-l ce bine l'am așezat.

Și arată cu degetul spre blidul cel mare de zamă, pe care l'au pus tocmai atunci oaspeților pe masă.

— Încă azi noapte l'am prins și l'am fiert.

— Băgați de seamă, zise aci un altul, că Acela a zis, că a treia zi va învia.

— Mai învie, când va învia și cocoșul acesta, răspuse mai marele Sinedriului.

În momentul acela se ridică cocoșul în blid și făcându-și vânt cu aripile, cântă așa de puternic cucurigu, încât cei dela masă au rămas încremeniți de spaimă. Supă, câtă a fost în blid toată a sărit pe masă și pe oaspeți, stropindu-i pe haine, pe față și pe mâni.

Și din ceasul acela toți cei dela masă s'au făcut boboși. Ba spune-se că și urmașii lor de atunci is boboși la față până în ziua de azi.

T.

Poetica și legendar poetic

pentru școlile medii și institutele pedagogice de Dr. I. Raț și Al. Ciura, prof. gimnazial. Blaj 1911. Prețul 3 cor.

Ștefan Pop.

A face cunoscută o carte de școală sub raportul formei, adică a normativei și cerințelor planului de învățământ, este fără îndoială, o muncă ușoară, — să se constate, că autorul a avut în vedere „normativele” disciplinare a reglementelor „pedagogice” și afacerea e rezolvată, cartea se dă în mâna băieților, iar literatura „pedagogică” s'a înmulțit cu un manual „aprobat” de toate forurile înalte. Iar dacă cineva își ia osteneala să scoată la suprafață poate și vre-o însușire „mai mareantă” a manualului de altcum merit veșnicului „odiu al junimei studioase”, autorul poate fi măgulit: i-se deschide amăgitoarea perspectivă de a de-

veni eventual un bun compunător de cărți de școală. Cu totul altcum se înfățișează problema atunci, când cartea de școală este în aceeaș vreme și o carte de literatură pentru marele public cetitor, totdeauna neprețuitor în seamă a reglementelor didactice și pedagogice, a publicului necrutător și neîndurat față de greșelile și scăderile tuturor manualelor de școală: monotonia și șablonismul didactic. Și ca se poți scrie și compune o carte de școală corăspunzătoare pentru marele public cu o mie de gusturi și convingeri, trebuie să fi și om bun de școală și scriitor recunoscut, darea de seamă despre astfel de carte, la toată întâmplarea e o plăcere, pentru că numai o carte bună se poate recomanda, dar în aceeaș vreme e și o greutate fiindcă trebuie s'o „critici.”

În literatura noastră didactică atât de săracă în compuneri originale pentru cursul limbii române în școlile secundare și cele normale, cartea dlor Dr. Raț și Ciura e un moment vrednic de fixat sub alt raport decât cel didactic: fiind cursul de poetică al d-lor o bogată colecție de poezii scoase cu simț din toți autorii noștri vechi, noi, chiar și cei mai noi se dă publicului o lectură plăcută, variată și foarte atrăgătoare, iar analiza și notele ce însoțesc fiecare poezie fac din poetică o adevărată istorie literară. Sub raport didactic elevului i-se administrează o carte sistematică, bine scrisă și atrăgătoare, iar profesorului un îndreptar sigur și temeinic pentru introducerea elevului în cunoașterea literaturii neamului românesc. Din acest dublu motiv socotită lucrarea dlor Dr. Raț și Ciura este singura până acum în literatura didactică din Ardeal. Între adevăr ce cărți bune de școală sunt în folosință pentru studiul limbii și literaturii române în școlile noastre din Ardeal? În clasele inferioare ale liceelor niște compendii greoaie de gramatică și sintaxă, apoi cărțile de citire ale dlui V. Oniț, cărți bine compuse și potrivite, stilistica dlui I. F. Negruțiu, carea însă așteaptă o revizuire și „adaptare” mai modernă, — în colo nimic, pentru că manualele de retorică și istoria literaturii române prescise pentru liceele și preparandiile noastre, cu durere trebuie, s'o spunem, nu se înalță nici măcar la cea mai elementară cerință a ori cărui manual: de-a fi potrivite inteligenței elevilor din clasele superioare a liceelor și a celor ce urmează la școlile normale.

Vor fi ele, nu-i vorba, întocmite „conform noului plan de învățământ” și aprobate pentru folosul public în școale, dar elevul clasei a cincina nu va fi în stare să „perceapă” sumedenia de distincții, argumentații și definiții ce cuprinde retorică, apoi pildele aduse din cele mai depărtate veacuri și dela cele mai vechi popoare în dauna exemplilor din literatura noastră, foarte puțin ori chiar de loc nu vor ajuta pe școliar întru cunoașterea literaturii sale, — tocmai ce n'ar fi iertat să scape din vedere nici un manual pentru studiul l. române; iar pentru un elev din clasa a șaptea și a opta „elementele de istoria literaturii” nu-s suficiente, pentru că și prea demodate și pre din cale afară zgârcite. — Poetica ne-a lipsit, și tocmai peste toate scăderile acestea se înalță cartea de poetică a dlor Dr. Raț și Ciura, carea, după cum înșiși autorii mărturisesc, este rezultatul praxeii, notițelor și observațiilor făcute ca dascăli de românească la liceul din Blaj. Se dau în mâna publicului cetitor

și elevilor clasei a șasa, în cuprinsul alor 21 pagini, noțiunile fundamentale de estetică (artele, frumosul etc.), și versificație românească (ritm, rimă, vers, strofa și felurile lor), ilustrate cu pilde alese și variate din poezii noștri mari, apoi se trece la poetică.

Ceeace e mai îmbucurător: cartea d-lor Raț și Ciura nu suferă de mania difinițiilor și hotărârilor migăloase și prea științifice a subiectelor și conceptelor, — în două vorbe, simplu de tot se face cunoscută noțiunea, iar „distincțiile“ numai chiar unde-i neîncunjurat de lipsă ne ies înainte.

Dela pag. 22 a cărții până la sfârșit ne trece în revistă pe dinaintea ochilor întreaga poetică română, împărțită pe XIV. capitole mari, cuprinzând fiecare un gen poetic. Teoria e premeară totdeauna de un număr mai mare de poezii analizate și cuprinsuri, iar la sfârșitul fiecărei grupe poetice, se dă o scurtă reprivire asupra autorilor români și străini, cari s'au distins în acel fel de poezie, ușurând și astfel studiul literaturii române. Spre pildă în capitolul al „Cântecelor“ se dau împreună cu aprecierea și analiza valorii lor, vre-o 19 bucăți de cetire din Carmen Sylva, Eminescu, Goga, Veronica Micle, Coșbuc, Iosif, C. Moldovan, etc. apoi urmează o scurtă teorie și împărțire a Cântecelor. Atât și nimic mai mult în o limbă curgătoare, curată și simplă, — fără fraze sforăitoare și fără îngrămădiri de „știință.“

Toate capitolele sunt așa tratate, la poezia epică și dramatică însă, a trebuit să se renanțe la darea în întregime a pieselor de lectură, în schimb se dau cuprinsurile al lor vre-o câte epopei celebre, — am fi dorit și credem că nu e greșală dorința noastră, să se dea cuprinsul tuturor epopeelor populare, nu numai a Iliadei și Odiseei, iar dintre epopeele clasice conținutul Eleneidei și a „Comodii Dumnezești de Dante“ trebuie să le cunoască fiecare student.

În toată cartea mai mașter e tractat romanul și novela, cu toate că bietele azi sunt cele mai gustate de publicul cetitor, ceea-ce fără îndoială le îndreptăteau și pe ele la cinstea de a avea cel puțin vre-o pildă, cât de modestă, în poezia atât de bogată în exemple de poezii lirice, epice, dramatice, idile și epigrame. Sunt în literatura noastră novele scurte bine reușite, cari în forma lor nelegată ar fi contrastat elegant cu noianul de versuri meștere, — iar cuprinsul „Cierilor vechi și noi“, ar fi fost mândru în societatea Negriadei“. Cu atât mai virtuos ar fi trebuit mai pe larg tratat romanul și novela, și ar fi trebuit date cuprinsuri, cu cât e obiceiul să se dea elevilor lectură privată din cei mai de seamă romaniști ai noștri. S'ar putea zice, că manualul, fiind și așa volumos, ar crește din cale afară, — nu suntem de părerea aceasta, pentru-că elevul niciodată nu e silit să învețe o carte întreagă, iar profesorul își cunoaște elevii și se acomodează, și așa se poate rezolvi ușor „primejdia“ încercării din cale afară a studentului, prin o simplă trăsătură de ceruza! Poezia dramatică, partea teoretică, e poate cel mai reușit capitol în cartea întreagă, iar dacă s'ar fi înzestrat mai mult și mai amănunțit asupra comicii și a tragicului, capitolul întreg îl putem soroti drept un studiu bine înțeles și rotunzit asupra dramei și însușirilor ei. Specimenele reproduse pentru ilustrarea dramei nu ne

îndestulesc. Traducerea cât de clasică a „Tragediei omului“, nu o putem pune înaintea Năpastei lui Caragiale, iar Shakespeare, cât de cunoscut să fie, totuși este cel mai mare geniu creator dramatic, și apoi din Shakespeare în românește avem, slavă Domnului, traduceri foarte bune.

Studiul poeziei fiind prilejul potrivit când studentul poate face cunoștință operelor poetice celebre mondiale, în lipsa de cursuri speciale pentru limbile engleză și franceză. N'ar fi o greșală, credem noi, cu prilejul unei ediții noue, să se dea în rezumate scurte și precise cele mai de seamă opere a literaturilor apusului mai ales din literatura romanilor și a dramelor, cari se cetesc des și au străbătut adânc în public.

Cât e pentru forma cărții d-lor Raț și Ciura, ne restringem a aduce aminte cetitorilor „Unirei“ că amândoi autori sunt oameni ai condeiului, bine cunoscuți marelui public românesc pentru râvnă, zelul și hărnicia lor de scriitori, așa că din punctul de vedere al corectității, al stilului și al limbei, numele lor ne e garanță destulă despre valoarea stilistică a cărții. Și dacă îndrăznim să facem cunoscută publicului românesc o carte de școală, o facem din dragoste ce trebuie s'o avem cu toții față de limba și instituțiile noastre, a căror harnici slujitori sunt amândoi autorii Poetice, cari în praxa lor de dascăli de românească, adese au fost siliți să-și vadă, în lipsa unui manual, zădărnice ostenețele lor de profesori. Hotărând să scoată o carte pentru școală, au adus — dr. Raț cu îndărătnicia lui hărnicie de cântător al trecutului nost literar iar Ciura cu stilul dulce al „Amintirilor“, — liceelor noastre și profesorilor un serviciu neprețuit, studențimii un câștig real iar publicului o carte foarte potrivită pentru cetit, și împlinindu-și astfel datoria de profesori harnici, față de ei înșiși, de colegii și elevii lor, și-au câștigat recunoștința tuturor celor-ce vor ceti și învăța cartea D-lor, iar școlilor din Blaj, unde trăiesc și muncesc, un nou motiv pentru fala și bunul lor nume. Deu Dumnezeu, ca încurând să ne surprindă și cu o istorie a literaturii române, tot așa de reușită ca Poetica cu legendarul poetic.

Înviere.

În ziua sfântă a 'nvierii
Din inimă să-ți faci altar
Și, ce ai tu mai scump, închină
Jertfului de pe calvar.

Și inima-ți — altarul nobil —
Prin jertfă de o ai sfințit,
Să-i pui deasupra trei candelă
Cu focul viu fără sfârșit:

Credința-ți va da putere,
Speranța visuri de noroc,
Iubirea 'n rai de fericire
Îți va prefăce orice loc.

Și îți va fi vieța cântec,
Pe strune vechi tot cântec nou
Și, de vei fi aici un: nime,
Vei fi în ceruri un erou.

În ziua sfântă a 'nvierii
Fă deci din inimă-ți altar
Și, ce ai tu mai scump, închină
Jertfului de pe Calvar.

Radu Creangă.

Unitate în rit și disciplină.

În anii cei dintâi ai preoției mele s'a întâmplat de am fost chemat într'o parohie de a noastră să suplinesc pe un confrate la actul înmormântării unui credincios de al său. M'am dus firește întâi la casa parohială și am cercetat pe confratele bolnav, iar la timpul său m'am ridicat să mă duc la înmormântare. Chiar eră să ies pe ușe afară, când confratele respectiv m'a chemat înapoi, ca să-mi arate: cum trebuie să fac înmormântarea. Mi-a spus, că după Stihirile pe melodie proprie, îndată trebuie să rostesc predica și iertăciunile, după care plecăm cu mortul la cimitir, cântând »Fericirile«.

Ajungând cu mortul aproape de biserică, acolo în drum, se citește Apostolul și Evangelia, apoi mergând la mormânt se face sărutarea, deslegarea și Opustul. Am împlinit firește toate întocmai după înviațiunile confratelui, nesimțindu-mă eu competent, să compromit pe confratele meu, ori să fac înoini în parohia lui. Se înțelege de sine însă, că n'am aprobat și nu aprob procedura numitului preot, cum nu aprob nimic, ce strică unitatea în ritul și disciplina bisericii noastre. Ceeace e mai dureros însă e, că nu numai înmormântarea, ci aproape toate funcțiunile bisericesti în diferite părți ale arhidiecezei — și poate ale întregii provincii metropolitane — se fac în diferite forme, cu abateri însemnate dela prescisele tipicului, iar pe alocurea introducându-se în textul respectivei funcțiuni lucruri, cari de loc nu sunt prescise. În cele următoare voi cercă să arăt unele cazuri de felul acesta, în credința, că chiar și scoaterea la iveală a unor astfel de cazuri poate să contribuie mult la delăturarea răului și la ajungerea mult doritului scop: *unitatea în rit și disciplină.*

Să începem cu Vecernia. Mărturisesc, că în privința Vecerniei nu am prea făcut astfel de experiențe. Dar nici decât doar din cauza, că preoții noștri toți fac Vecernia într'o formă, ci cu totul din alt motiv; la satele noastre nu se prea face Vecernie. Așadar aici nu întru atâta de lipsă de unitate în rit e vorbă, ci de disciplină. Nu vorbesc de Vecernia de Sâmbătă seara și din presara sărbătorilor, pentru-că aceste, luând în considerare împrejurările dela sate, pot și rămânea ca oficiu public, le poate face preotul și pe cale privată, ci de cele de Duminecă seara și din zilele sărbătorilor, cari sunt prescise apriat și în decretul Conciliului provincial al doilea. Ba ce e mai mult, în decretul numitului conciliu se prescrie la numitele Vecernii catechizarea tinerimei. Îți e mai mare dragul, când vezi în sate unguerești ori săsești, Dumineca după amiazi poporul alergând la biserică în număr aproape egal cu numărul celor ce participă la serviciul de dimineața. Și te gândești atunci: oare de ce nu poate să fie și la Români așa? Oare de ce n'ar putea și preoții românești să subtragă măcar pe un jumătate de ceas pe poporenii dela crișmă, în dupămiezele Duminecilor? În unele locuri se și fac încercări, e drept, cu succes mai mult ori mai puțin, dar nicăiri nu se poate ajunge la atâta rezultat, ca să vezi într'o Duminecă după amiazi măcar jumătate atâția oameni în biserică, cum e la Unguri și la Sași. Cauza e ușor de aflat

și anume se știe, că totdeauna e greu să reparați ceea ce au stricat generații întregi de oameni. Lipsa de unitate în privința aceasta are și de altcum efecte dezastruoase: se dă ocazie poporului să-și pună întrebarea, că oare de ce preotul dintr'un sat face — și cel dintr'alt sat nu face Vecernia? Și la asta de multeori își dă însuși un răspuns, care mi-s'a dat și mie ocazie să-l aud cu propriile urechi: pentru că la Vecernie nu capătă nici prescuri, nici creștări.

Trecem la Utrenie. Aici apoi am experiat o mare lipsă de uniformitate. În unele sate preotul sub tot decursul Utreniei îmbracă și felonul, începând dela Prochimeu până la Catavasii, cum e și corect, și cum se face și în Catedrală. În alte locuri apoi preoții nu mai desbracă de loc felonul sub tot decursul Utreniei. Ba nu știu unde am citit, că sunt și astfel de preoți, cari nici nu îmbracă nici un fel de ornat la Utrenie. În unele locuri se tămâiază biserica de 3 ori la Utrenie și anume sub Troparele învierii, după Evangelie și la cântarea IX, în altele numai în cele două cazuri din urmă și în altele numai sub Cântarea IX. Ba am fost și în astfel de biserică, unde preotul a tămâiat sub Cântarea VIII, lăsând afară ectenia de după Cântarea IX.

La Blaj se tămâiază numai sub C. IX, iar în liturgier e prescrisă tămâierea la C. I. și IX. În unele locuri Evangelia niciodată nu se expune spre sărutare — în altele locuri numai Dumineca, cum e prescris; airea apoi se expune și în sărbători. Am văzut preoți, cari și-au făcut rugăciunile de începătură sub C. IX, alții când se cântă Luminătoarea, alții afară, alții în altar, alții cu patrafir, alții numai în reverendă. Corect ar fi sub C. IX. și fără patrafir, pentru că aceste rugăciuni sunt pregătire la sf. Liturgie.

Liturgia putem zice, că se face pe o formă în toate locurile. Nu înțeleg însă pentru ce trebuie noi aproape pretutindenea să lăsăm afară »Aleluia« cu stichurile lui dela sfârșitul Apostolului și de ce trebuie să tămâiem biserica tocmai pe timpul citirii apostolului? Tămâind preotul biserica pe timpul apostolului atențiunea credincioșilor e îndreptată asupra lui și astfel Apostolul, care cuprinde multe învățături de ale credinței noastre, putem zice, că nimeni nu-l ascultă. De aceea și prescrie Liturgierul tămâierea pe timpul când se cântă Aleluia, Aghiosul și »Câți în Hristos« — e prescris să-l cânte și preoții din altar, sunt însă preoți, de altcum buni cântăreți, cari nu-l cântă niciodată. Tot la liturgie, unii preoți amintesc pe popa, alții nu, cu toate că aceasta se prescrie în decretalele conciliilor și în rubrica respectivă a Liturgierului celui nou. La liturgiile din zile comune nu se tămâiază pe timpul Apostolului, pentru că Apostolele acestor zile nu au »Aleluia« — cu toate aceste mulți preoți tămâiază în acest timp. În rubrica liturgierului e prescris ca preotul să zică »Pace fie« după citirea Apostolului cu glas înalt, iar după citirea Evangheliei să zică în taină diaconului: »Pace fie celui ce binevestești«. Cu toate aceste unii zic cu glas înalt după citirea apostolului »Pace fie celui ce binevestești«. Mai amintesc în treacăt și obiceiul unora de a zice »Pace vouă tuturor« în loc de »Pace tuturor«. Mie mi-se pare, că aceste cuvinte sună foarte urit — și

de altcum nu-s îndreptățiți nici din punct de vedere gramatical. Că oare ce poate îndemna pe unii preoți să zică așa — nu-mi pot de loc închipui.

Lipsă de unitate este la noi și în privința liturgiilor din Paresimi. Mulți preoți — ținându-se de prescisele canoanelor, refuză liturgiile private, oferite de credincioși în zilele de lucru ale postului mare, pentru că apoi — să le primească alți preoți din sate vecine, cari servesc liturgii private și în astfel de zile. Aceasta de altcum e o chestie, ce ar merita să o discute omul în special, o chestie, care după părerea mea numai așa se va putea rezolvi definitiv, că forurile competente vor abrogă legea, care oprește celebrarea liturgiilor private în paresimi — cum s'a făcut aceasta pentru parohiile din Galizia.

Ce privește înmormântările, cine nu știe, că aceste aproape în fiecare sat sunt altfel? Aceasta din cauza, că fiind rânduiala înmormântării pentru timpurile de față prea lungă, o mare dintr'însa se citește în taină, prescurtându-se astfel destul de radical. Prescurtarea se face însă după capriciul omului, pentru că îndreptar special în această privință nu avem. Una însă tot n'o înțeleg eu, bunăoară, de ce se face în multe locuri sărutarea mormântului în cimitir, când aceasta e prescris să se facă în locul, unde se face prohodul? Asta e și mai corect, din motivul, că nu toți pot să petreacă mortul la mormânt și astfel și aceștia din urmă pot să iea parte la sărutarea mortului.

S'a întâmplat odată, că am luat parte la o feștanie, oficiată de mai mulți preoți. La cuvintele »Tu însuși dară« în Euhologiu se prescrie apriat, că preotul la aceste cuvinte »binecuvântă apa cu mâna, afundând degetele într'însa.« Unul dintre preoți însă a luat crucea — și a afundat crucea în apă.

Din aceasta se vede, că multe dintre abuzurile de acest fel sunt rezultat al capriciilor, nu al praxei de decenii ori de veacuri. Și cred, că originea tuturor abaterilor dela prescisele rituale e a se cânta în astfel de capricii private, cari au trecut din neam în neam, din sat în sat, până când s'au generalizat în ținuturi întregi. Ba s'a întâmplat și aceea, că unele dintre astfel de abateri s'au furișat și în unele ediții ale cărților rituale. Astfel de ex. în ediția din 1867 a Euhologiuului de Blaj, la rânduiala »Sfintei Ungerii« după terminarea ungerilor sacramentale se prescrie, că preotul cel dintâi să iea sf. Evangelie, să o deschidă și așa deschisă să o pună pe capul bolnavului și așa să citească rugăciunea »Împărate sfinte«. La asta apoi »obiceiul« mă rog a mai adaus încă una — și anume ceea ce se face în multe locuri, că adevărat preotul cel dintâi apoi citește Evangelia, unde a deschis. De aci apoi s'a născut o credință deșartă, anume că soartea bolnavului e legată de Evangelia citită, bunăoară dacă e vorba de Evangelia dela Florii, dela Paști, ori din vre-o Duminecă — atunci bolnavul se vindecă, dacă însă se nimere te vre-o pericopă tristă, despre patimile lui bunăoară, atunci moare.

În ediția cea nouă a Euhologiuului însă, care s'a tradus tocmai după textul original, nu se prescrie deschiderea Evangheliei, ci numai »punerea ei pe capul bolnavului« Eu sunt de părerea onorați în Hristos frați, că trebuie să ne acomodăm textului ade-

vărat, original, autentic, ca în chipul acesta noi înșine să împedecăm lățirea și mai departe — și înșine să contribuim, la ștergerea cu totul a acestei credințe deșerte. Dușmanii noștri neconținut ne învinuesc, că noi propagăm superstiția, în cazul de față au drept, deși noi o facem aceasta fără voie.

Nu am pretenția fraților, să fi înșirat toate anomaliile câte sunt la noi în privința ritului și disciplinei bisericesti. Sunt prea tinar pentru a avea o experiență atât de bogată, atâta însă e sigur, că cele cele-am înșirat eu sunt numai câteva dintre ele. E sigur însă și aceea, că nici aceste »câteva« — dacă nu ar mai fi și altele, — nu ne fac onoare. De aceea, drept au aceia, cari reclamă stabilirea din partea competentă a uniformității în rit și disciplină. La aceasta trebuie să tindem și noi cu toții, pentru că dacă o credință, un botez, o lege avem, de ce să nu avem un rit, o disciplină? De ce să zică omul de pe Murăș, care intră într'o biserică de pe Criș, că nu-i place acolo, pentru că nu se face slujba, ca la ei? De ce să nu se șteargă din amintirea oamenilor proverbul că: *câți popi atâtea feluri de slujbe*, care eu l-am auzit dela unul din crâșnicii mei? De ce să dăm ocazie poporului prin acomodarea noastră la aberațiile rituale-disciplinare să-și facă judecată asupra modului de împlinire a datorințelor noastre? De ce să dăm ocazie altora să ne suspicioneze, că umblăm să ne facem reclamă prin indeplinirea necorectă, dar plăcută ochilor și urechilor — a funcțiunilor religioase? De ce să aruncăm pe tinerii leviți ieșiți din Seminar cu înalte idealuri — în labirintul multelor rituri dela noi?

Chestia uniformității în rit și disciplină trebuie la tot cazul rezolvită, aceasta de sigur o dorește fiecare preot? Cum să se știe alege mijloacele ducătoare la scop. Sinodul protopopesesc din anul 1910 al Giurgeului a decis să se conscrie toate obiceiurile religioase; cât de bine ar fi, dacă aceasta ar face-o toți preoții din întreagă provincia noastră metropolitană! — Cu considerare la rezultatele acestei conscrieri — pe baza presciselor cărților rituale și a opuriilor de tipic bisericesc, cari au apărut în limba română și în limbile popoarelor de rit oriental — s'ar putea pune apoi un *Tipic oficios* al bisericii noastre, care să fie obligator pentru toți și toate, care să dea inviațiuni în toate cazurile și dela prescisele cărui să nu fie nimănu iertat să se abată niciodată. Atunci am putea ajunge la mult dorita unitate în rit și disciplină.

Altcum, deși în unele cazuri îi plac deosebirile de rituri, în general vorbind însă nici el nu se poate împăca cu starea asta dela noi. Asta o dovedește și snoava ce am auzit-o eu dela un țaran, despre un preot, care avea rituri deosebite de cele prescrișe.

Intr'o Duminecă a mers la biserică numitului preot un bătrân necunoscut, din locuri necunoscute. Decâteori se întâmpla să se abată dela prescisele ritului, necunoscutul striga: minți părinte!

A răbdat preotul asta de vre-o două-ori, în urmă însă a trimis pe crâșnicul să-l scoată afară.

Atunci bătrânul a zis: Minți părinte, că-n carte altcum este scris. — Și cu aceste s'a făcut nevăzut.

Povestea asta fraților e destul de grăitoare. Oare n'ar fi bine dacă și noi ne-am aduce aminte de cuvintele bătrânului? Poate și prin asta s'ar accelera ajungerea scopului atât de demult dorit.

Septimiu Popa.

Invierea.

Pe Sclavul iubirei neprihănite, de atâtea ori copleșit de mulțimea celor ce suferau, i-L jolesc numai ucenicii, învățăceii și câteva femei. Cetele norodului saltă, cântărilor și arhieriei iubilează de bucurie răntăcioasă, ea au izbutit să repue pe Galileanul. Apostolii cu fețele cernite, cu ochii plânși, cu glasul tremurător se tânguesc pentru pierderea Acelui „profet puternic în faptă și în cuvânt” a cărui viață li umplu de speranță: „... și noi nădăjduim întru el...” (Luc. 24. 21).

A fost o viață de milă — „mila voui iară nu jertfa” (Mat. 9 13). — de bunătate, de dragoste, de abnegare și de jertfă deplină — și acum iat-o apusă în strămoșirea rece a mormântului de piatră.

Dar zorile zilei a treia nu-l mai află între păreții umezi cari o ținură închisă: săgețile cele dintâi țignite din răsăritul zilei celei mai sfinte din câte pomeneste cartea veacurilor, pe Cel mort pe lemnul de ocară i-L nimerise între cei vii: nu căutați pe cel viu cu cei morți, nu este aici, ci a înviat. De atunci faptul Invierii trece prin veleatul omenimii ca sârma unui curent electric intensiv, revărsând florii vieții, trezind pulsații spornice în mădulări atrofiate, deșteptând și punând în mișcare membre trecute în putrezală.

Invierea Sfântului vieții e un fapt intrat în conștiința fiecărui creștin convins. Salutul cu înțeles adânc al creștinătății „Hristos a înviat” exprimă mai mult decât o obișnuință deșartă, decât un convenționalism gol, exprimă un fapt, din care se refrâng ciungărite toate eforturile neputincioase ale scepticilor, a Renanilor și altor ipercritici; un fapt, din care mănecă întregă istoria a sutelor 19 de ani începând dela sălbătăciile păgânilor amuzați de purpurul sângelui creștinesc a veacurilor prime, dela vandalismul neamurilor călătoare pe aripi de vânt dela răsărit spre apus, peste epoca începătoare a intrupării frumosului cu graiul — în poezie, cu penelul — în pictură cu dalta — în arta sculpturii... până la veacul omului zburător. Invierea e un fapt în a cărui lumină cristalină vedem acum, că șireagul de ani a veacurilor ce i-au premers a fost întocmit și chivernisit de așa, cât să-și piardă urma jacolo, unde se înfrică lanțul de cifre a numărului creștin, un fapt glorios, de importanță supraomenească, în jurul căruia se grupează istoria veacurilor de mai înainte ca și a celor de mai înainte ca și a celor ce-i urmează, cele dintâi curg spre el, cele următoare pleacă dela el.

În taina Invierii se concentrează, ca într'un simbure misterios, ca într'un miez cu totul străin de înțelegerea noastră a fapturilor cu puteri intelectuale de o palmă, toate actele acelei drame nesfârșite, la care-i zicem „Istoria lumii” 19 sute de ani au dovedit, că Invierea lui Hristos a fost și este izvorul pururea proaspet și cel mai sănătos, cel mai curat și cel mai bogat pentru viața omenească.

La izvorul acesta s'au spălat apostolii și soții lor nemângâiați lacrimile durerii și au sorbit nectarul curajului, a nădejzii neîmpuținată. În oglinda acestui izvor au văzut, că Acela întru care nădăjduiau ei nu-i lasă clătinați în nădejde; au văzut, că viața aceea blândă, smerită, cucernică, milostivă, îndelung răbdurie, făcătoare de bine și jertfătoare, că viața aceea nutrită și susținută cu hrana dragostei și a milei, e mai asențită decât spinii norodului întunecat, mai vânjoasă decât zbicini ostașilor, mai trainică decât piroanele călăilor și mai tare decât moartea silnică. Apostolii au tras putere din tot ce au văzut în luciul acestui izvor cristalin și din tăria lor noi toți am luat, dar izvorul însuși curge, curge fără încetare și astăzi — de-ar săca toate izvoarele firoști, acesta totuși va prisosi pururea spre recrearea și întărirea lumii.

Prim negura a de nouăsprezece ori câte o sută de ani străbat până la noi razele Invierii, măcar că i-i stau în cale atâtea coline cu gândul să-i stăvilească vibrațiile alungătoare de întunecare;

Ca la un soare mult luminos ce săgeată cu razele sale și prin unghere tănuite și înadins ascunse, ca la un focalar ce-l dă căldură de viață fiecărui pământean, ne ridicăm genele stioase spre Faptul dumnezeiesc al praznicului ce i-l anunță creștinătății sunetul vesel al clopotelor ce-și purced glasul din văi și din dealuri în faptul zilei de azi peste toată fața pământului, unde a străbătut până acum cunoștința acestui Fapt.

Limba clopotelor ne chiamă la praznicul Luminii orbitoare ce a eșit lumii din mormânt, la sărbătoarea luminii ce o revarsă Soarele ce a răsărit a treia zi din împărăția întunerecului; ne chiamă la praznicul curățeniei Izvorului pururea candid, ce a țignit a treia zi din piatra mormântului. Domnul luminii și a vieții curate nu s'a putut împretini cu întunecala rece din mormânt.

Sântem noi așa de curați în lăuntru nostru și așa de luminoși la fapte cât el să se simtă bine între noi? Ori doară, mulților „cânturari” (învățați necredincioși) ne-am făcut întunecați și ghețoși, ca peștera în care așezară pe cel înviat din morți?

Amar nouă! Când și „cine va răsturna piatra de pe ușa” sufletelor noastre?

Vas. Cerghizan.

Mariei.

*Din ceriul Tău cu stele
Privește maică și spre noi,
Ne-arată calea mântuirii,
Când vin ispite și nevoi.
Să stăm cu suflete curate
În lumea neagră de păcate,
Ajută-ne Fecioară!*

*Când razim nu aflăm în oameni,
Și chiar și frați ne sunt dușmani,
Când ne 'ndoim sub grea povară,
Nu desperăm, căci noi, sârmani,
Avem o maică scumpă bună,
Te-avem pe Tine 'ntotdeauna,
Ajută-ne Fecioară!*

*Spinoasa cale a virtuții
O bat la 'ndemnu-ți mii și mii,
Candela sfântă a credinții
Și arde focul pe altare,
Voios lucește 'n larga zare...
Ajută-ne Fecioară!*

*Din ceriul Tău cu stele
Privește maică și spre noi,
Ne prăpădim sub grea povară,
Ispite grele și nevoi.
Pe calea mândră a virtuții
Condu de mână pe-ai Tăi fii,
Candela sfântă a credinții
O-aprinde 'n suflete pustii.
Să ardă focul pe altare,
Vestind dușmanilor pierzare...
Ajută-ne Fecioară!
Viator.*

DIZMAS.

De Cont. Ana de Crane.

E în presara Sâmbetei mari după ora a treia. O dimineată noroasă amenință orașul și întreg ținutul. Nori neguroși acopăr natura investmântată în verdeața primăverii; globul alburii al soarelui strălucite obosit, lipsit de lumină și căldură. Aerul își ține respirația oprită, nici un vântuleț nu turbură tăcerea grea, neprietinoasă; cerul e întunecat, pământul și orașul e învescut în o ceață de un sur mohorit.

Numai muntele Maria se mai poate deosebi din marea norilor deaburi. Luciul pridvoarelor albe ale templului s'a stins deja și acestea apar acum aproape negre, iar fumul sacrificiilor de dimineată se lasă asupra lor în nori grei, de un miros neplăcut și înădușitor, par' că un foc tainic se ascunde în măruntaiele muntelui.

Pe altarul uriaș mai clipește din când în când câte-o flacăra, aruncând o lumină vioaic, jucăușe pe lespezile de aur și pe ciradele porții, ce conduce în sanctuarul din lăuntru templului. Poarta e deschisă, înlăuntru prin ceață întunecoasă se poate vedea perdeaua uriașă: catapeteasma, care acopere sfânta-sfintelor. Cu toate, că aerul stă nemișcat, perdeaua face mișcări undulătoare, ca și cum o putere tainică i-ar împrumuta viețată; tremură, falfăie și vibrează necontentit, ca mișcată de o pulsațiune nervoasă.

Templul, cu toate, că se apropie sărbătoarea mare a Paștilor, e aproape gol. Numai pașii străjerilor răsună în nesfârșitul pridvoarelor și al odoarelor. Unde-a preoții și levitii, unde-i poporul? Pentru ce fugiră negustorii guralivi din vestibulul templului? Ce atrage oamenii către un punct, așa că chiar și străzile și șoselele orașului sunt aproape pustii?

Afară, aproape de capătul orașului, pe colina Golgotei se înalță trei cruci în aerul sur, neguros. Împrejurul lor roiește și se îngrămădește o mulțime nesfârșită de oameni și printe ei se zăresc coifurile și lăncile scilpicioase ale ostașilor romani. Pare că valurile unei mări de o culoare neplăcută vuesc spumegând, în jurul grinzilor unei corăbii înamolite, Un șopot și un murmur tâmpit, întrerupt din când în când de vre-un strigăt mai puternic ori de un hohot respingător sau de un chiot ascuțit, se strecură prin mulțime necontentit

Mii și mii de ochi își ațintesc lacom privirile spre un punct, mii și mii de mâni gesticulează prin aer și arată între amenințări sălbatice și răsete ironice cu un aer de învingere trufășe spre crucea din mijloc.

Sunt însă între popor și alte mâni, mâni gingașe și milostive de femeie. A-

cestea nu arată spre cruce, ci într-o durere nespūsă se încrucișează; țin capete de giolgiu alb la ochii plini de lacrimi. Multe inimi neliniștite de femeie cumpănesc vorbele acelea groaznice, ce le auziră mai înainte:

— Ficele Ierusalimului, nu mă deplângeți pe mine, ci deplângeți-vă pe voi și pe copiii voștri!

Dar muierile își ascund jalea cu grije când trec pe lângă ele oameri în uniformă preoțească, împodobiti cu cordele late, țesute cu măiestrie. Azi nu-i bine, ca omul arătându-și simțemintele să atragă luarea aminte a preoților și fariseilor asupra sa. Oamenii aceștia se strecură neîncetat printre popor, grijind, ca nu cumva să se nască milă în inimile oamenilor și nizuindu-se ca să ațite și mai tare pofta de sânge a mulțimii. Dacă se întâlnesc doi sau trei laolaltă, se privesc cu o mândrie biruitoare apoi se uită la crucea din mijloc și ochii le scilipesc răutacios.

Pe cruce atârnă răstignit un bărbat de o înfățișare nobilă, cu mâinile întinse, pline de sânge și rane, plecându-și capul ostenit de moarte pe piept. Pe cap poartă cunună de spini. Sus de-asupra chinuitului de moarte e întărită de cruce o tablă, pe care stă scris latinește, grecește și jidovește:

— Iesus Nasareus Rex Iudeorum*).

De-a dreapta și de-a stânga crucii din frunte se ridică alte două cruci, pe cari de asemenea atârnă câte un restignit între chinuri grozave. Nime însă nu se zrobește cu ei, deși de atădată mulțimea i-ar merita să-i bage în seamă, căci fuseseră capii unei cete de tâlhari, cari ținură ani de-a rândul în spaimă și groază întreaga Galilea și Iudea; despre faptele cărora se formă un mit întreg în gura poporului și pe cari acum în fine îi ajunse mâna resbunătoare a dreptății. De altădată s'ar fi interesat mai tare de ei, acum însă nu-i bagă nime în seamă.

Ba totuș se interesează și de ei cineva: un ostaș roman. E ciudoz, căci s'a jucat cu tovarășii săi de-a coțcă pe veșmintele celor restigniti și a pierdut. Pe tâlhari îi despoiaseră deja de-a binele legionarii, cari îi prinseră; dar celalalt, împăratul jidovilor avea pe sine veșminte frumoase, cari ajungeau ceva: o tunică necusută, țesută într-o bucată fără nici o cusătură, un veșmânt fin, pentru care precepușul de rufe desigur i-ar da câțiva siclii. A dobândit-o însă golul sricat de vărsat, care acum își poate face o noapte bună pe prețul ei. Într'adevăr are deci cuvinte să nu fie prea cu voie bună. Mai bucuros și-ar descărca mânia asupra celui restignit. Înaintea aceluia stă sutașul roman, care nu lasă pe nime să se apropie de el — numai zăii ar putea spune, că pentru ce ține așa tare la figura aceea palidă, mizerabilă. Nu mai vrea însă se rabde, ca să mai tracteze cu el ca azi-noapte. E silit deci să-și caute pe altcineva, asupra căruia să-și descarce mânia.

Ostașul își ațintește ochii asupra tâlhariului, care e mai aproape de el. Acela atârnă abia de câteva urme de-asupra lui, întărit cu funii-groase de cruce. Așa de

tare se grăbiră și așa de puțin se zdrobiau cu cei doi actori secundari ai dramei mari, că neavând cuie îi legară numai de cruce fără ca să-și mai bată capul cu ei. Efectul e aproape acelaș, ba precum se vede e și prea tare, de oarece tâlhariul atârnă pe cruce amorțit, palid ca moartea și cu ochii închiși. Din închieturile mânilor tăiate de funii până la os îi cad încet la pământ picuri mari și calzi de sânge.

Chinuitul de moarte însă numai simțește nimic, de oarece simțurile îi sunt cuprinse de o ameteală binefăcătoare. Ostașul însă merge la foc, unde străgerii își încălzesc mâinile; iea un cotor lung de trestie, îl bagă în foc ținându-l până ce vârful începe a i-se face jeratic, apoi se duce și-l apropie de coastele goale ale nenorocitului.

— Ho, ho, Dizmas! E prea de vreme somnul! Las, că în seara aceasta, dacă-ți vom zdrobi oasele, vei avea vreme și de durmit.

Un hohot respingător urmează gluma batjocoritorului.

Chinuitul geme horcăind, își deschide ochii împăingeniți — îl treziră, ca să sufere. Punctele de lumină roșii, scăpărătoare încetul cu încetul îi pier dinaintea ochilor, voiește să se miște — durerile înfiorătoare, ce-i trec prin tot trupul îl conving, că nu se poate mișca. Își adună cugetele rătăcitoare, aiurite... Unde-i el? La ținta vicții sale, pe cruce. Unde a și fost el mai înainte în vis? Nu șopotul unei fântâni îi sună în urechi? Nu, murmurul poporului e șgomotul, ce-l aude! Pe seama lui nu mai există șopot de izvoare.

Privește încet în jur de sine. Înaintea lui atârnă pe cruce tovarășul său cu fața schimonosită, cu buzele pline de spumă, înjurând groznic. La vederea soțului său Dizmas se cutremură și-și întoarce fața într-o parte.

Acum vede o mare viforoasă de fețe crunte, cari privesc cu plăcere zbaterile de moarte ale osândiților. Se cutremură din nou; mai tare i-ar plăcea să-și închiză ochii, dar se teme, că va veni iarăș cineva să-l trezească cu trestia înfocată. Intre zgârciuri spasmodice își ațintește ochii deschiși, înmărmuriți în negura ce crește din ce în ce și capu-i amețit se frământă să calculeze cât mai poate fi, până se vor sfârși toate.

Deodată îi ajunge la ureche un suspin lin, care se deosebește cu totul de geamătul lui dur și de furia sălbatică și horcăitul tovarășului său. Vocea care suspină acum, își reținu chiar și în lupta de moarte sunetul plăcut și tâlharul restignit își aduce aminte deodată, că mai sufere și altul cu el de-o potrivă.

Cu o sfortare mare își întoarce capul amețit într'acolo, nepăsându-i de durerile înfiorătoare, ce-i trec prin tot trupul. Ochii lui scâlțați în sânge dau o expresie blândă văzând capul încununat cu spini, care abia la câțiva pași de el chiar acum se îndreaptă din poziția-i plecată de mai înainte și obosit de moarte se lasă pe spate, ca să se razime puțin de grinda vârtoasă, dură. Fața lui e palidă și plină de sânge. Își deschide încet ochii adânci, de o tristeță nespūsă și de pe buzele-i tremurătoare se desprinde un gemet slab, domol.

La geamătul acesta răspunde un echou dela poala crucii. Dizmas între chinuri dureroase își întoarce fața în jos, ca să vadă cine suspină acolo. Vede o femeie împăratească, pe care o sprijinesc alte două femei și un bărbat tânăr. Femeia își ridică în sus ochii mari, împetriți și fără de lacrimi, trăsurile feții îi sunt înmărmurite într'o expresie de durere înspăimântătoare, buzele-i tremură, din sânul ei chinuit erump vaiete line, tânguioase.

— Sărmana mamă — gândește tâlharul cu milă.

Dar se și bucură văzând, că acesta are pe cineva, care sufere cu el dimpreună. Îi vine în minte părăsirea și singurătatea sa și cugetul acesta îl doare cu mult mai tare decât toate suferințele, ce trebuie să le îndure trupul său.

O, de-ar fi numai un om pe care să-l miște durerile-i grozave, care să-l iubească și pe el, sau cel puțin să priceapă că și el e om! O, numai de n'ar fi legat, bătut și cinuit de călăii aceștia nesimțitori, numai de n'ar atârnă de cruce ca un obiect fără de viață, osândit să se lupte cu moartea înaintea unor oameni fără de inimă, cari își bat joc de suferințele lui, în vreme ce copiii se bucură și râd de expresia și mișcările convulzive ale feței și trupului său, care se luptă cu moartea.

Dizmas deodată se simte așa de neputincios, și ca pe un copil îl cuprinde o sete neastâmpărată după iubire. Buzele i-se contrag într'o durere nespūsă; picuri grei și arzători de lacrimi se preling pe obrajii lui supti, pe cari moartea și-a dedepus deja semnul său. Da, de ar avea încă mamă! Mama își însoțește copilul chiar și până la cruce...

Mulțimea dispăre deodată dinaintea ochilor săi, nu mai vede ținutul acela sur, posomorât, înaintea lui stă o căsuță din Galilea îndepărtată... Cunoaște bine căsuța aceasta, cunoaște și chilia sărăcăcioasă cu răsboiul din colț, cunoaște bine figura înmărmurită, care zace pe pat moartă și palidă. Sărmana bătrână, a murit părăsită neavând pe nime, cino să-i șteargă sudorile de moarte de pe față și să-i închidă ochii împăingeniți.

Dizmas geme ca și un animal înferat. Figura înmărmurită se ridică și vine cătră el. Acuma-i chiar înaintea lui, pe fața ei moartă nu se mișcă nici o trăsură, dar un glas care nu-i de pe pământul acesta îi șoptește:

— Nopti întregi am plâns pentru tine, în vreme ce tu chiefulai și jucai cărți în vre-o crișmă murdară cu tovarășii tăi ușuratici, pe cari i-ai lubit mai tare decât pe mine. Eu părăsită duceam lipsă și flămânziam, până ce tu îți cheltuiai banii pe persoane stricate. De câteori te-am rugat, ca să mă cercetezi în bătrîneța și nepuțința mea, dar n'ai venit niciodată. Supărarea aceasta m'a dus în groapă și acum tu n'ai pe nime, cine să te mângăie în suferințe; eu acum nu mai pot face nimica.

Figura mamei sale dispăre deodată după un nor negru, care varsă o ploaie deasă asupra lui.

— Lacrimile mamei pentru fiul ei pierdut! — îi șoptește o voce demonică la ureche și fiecare picur îi arde trupul istovit asemenea veninului întâpător.

*) Isus Nazarineanul regele Iudeilor.

Sărmanul tâlhar ar voi să strige, să se apere, dar par'că ar fi împetrit; trebuie să sufere în tăcere și fără nici o mișcare. Acum se desfac din nor și alte figuri, cari formează un cerc înfiorător în jurul lui. Toate îi sunt așa de cunoscute, toate-s jertfele oetei lui, oamenii aceia în uciderea cărora a fost părtaş sau pe cari i-a ucis el însuși.

Aici îi și neguțătorul bogat din Damasc cu vestmântul descheiat la piept; Dizmas vede rana sângeroasă, pe unde i-a înfipt pumnalul în inimă. În jurul neguțătorului stau servitorii și cămilarii săi cu capetele crepate în două. Iată-l, aici vine și moșierul, care s'a apărat așa de vitejește, cu trei brazde adânci de sabie pe frunte și pe piept, conducând de mână pe ficele sale palide, necinstite. O, iată, colo șede vameșul bătrân cu grumazii tăiați în două și se rângește batjocoritor la el — și alții și iar alții vin șoptindu-i satiric:

— Acum strigi după milă? Fosta-i tu cu milă față de noi? Nu ne-ai privit cu nepăsare, când oamenii tăi ne-au ucis mișelește? Nu ți-ai astupat urechile, ca să n'auzi rugămintele noastre? Acuma poți vedea, ca unde ai ajuns și tu în lipsa-ți supremă!

— Ce voiți? geme chinuitul. Nu eu v'am ucis. Ceialaltii mi-au ajutat, ei au fost cu mult mai cruzi decât mine!

— Ce treabă avem cu ceialaltii? Tu ești părtaş în moartea noastră — se aude răspunsul înfiorător.

— Așa-i, am fost părtaş, dar n'am știut dar indestuliți — geme tâlharul.

Un hohot demonic îi răspunde:

— Indestuliți? Poți-ne tu da îndărăt vieța? Poți-ne tu face iarăș voioși și fericiți? Nu, dar avem satisfacția, că în urmă seceri ce ai semănat. Vezi Dizmas, acum îți capeți răsplata cuvenită, ai să mori ca o fiară necurată, de perirea căruia se bucură și răd toți și noi suntem răsbunați!

Stafiile înfiorătoare se apropie tot mai tare de el cu ochii lor de moarte amenințatori, cu ranele lor sângerânde, cu degetele ridicate spre cer, suflând aburi arzători asupra lui, îl trag jos de pe cruce și încep să-i sfășie în bucăți trupul.

Acum însă se desface vraja, ce-l ținuse prins. Deșteptându-se dă un țipet desperat și în aiurirea, ce-l cuprinde vrea să svârle din mâni și din picioare în jur de sine. O durere nebună însă îi răpește respirația și-l ametește pe vre-o câteva clipe binefăcătoare.

Când se desmeticește din nou, năluca perise deja, numai din norul îndepărtat mai amenință și se rângec cei uciși, iar în jurul lui Dizmas stau câțiva copii c'am de doisprezece ani și răd de stau să se prăpădească, pentru că „musca, întâpată se ști sbate așa de frumos“.

Oare lumina ochilor lui dă să se stingă, sau într'adevăr se întunecă cu încetul? Nu, e adevăr, căci un glas din popor se aude:

— Abia a trecut oara a șeasa și deja se întunecă! Cum poate fi aceasta?

Numai ora a șeasa! Așadar numai de trei ore atârnă restignit pe cruce! Până când, până când mai are să sufere — și dacă va sosi sfârșitul, sfârșitul îngrozitor: ce va fi atunci? ... Ce-a fi atunci Dizmas?

Tâlharul chinuit de moarte geme asemenea unui suflet osândit și i-se pare, că limbi de foc se ridică din pământ și se aruncă spre el. Deodată o putere irezistibilă îl silește să-și întoarcă capul spre soțul său misterios de suferință și observă, că acela se uită la el. Capul nobil, plin de sânge și rane e întors spre ucigaș, ochii adânci privesc cu o milă și o bunătate nemărginită la el. Dizmas se spărie, mintea lui confuză nu-i în stare să priceapă privirea aceasta. Numai încetul cu încetul începe să înțeleagă, că lângă el atârnă iubirea, ce-a căutat-o. Fiul omului nu-l urește, nu-l desprețuiește, ba încă nu-i nici nepăsător față de el: simțește și sufere cu el, ști să-l înțeleagă chiar și în mijlocul durerilor proprii. Nici nu-i pasă de durerile sale, ci se cugetă numai la durerea tâlharului, pe care îl blastămă lumea întreagă.

Dizmas doria așa de tare o inimă, care să-l înțeleagă și să simtă cu el — acum o află. Descoperirea aceasta îl înduioșează și îi topește inima, ca ceara. Respirarea i-se oprește din nou, dar nu-și pierde prezența, ci-și adâncește privirea desperată, care par'că cerșește ajutor, în ochii milostivi, cari se uită la el și simte că ochii aceștia îi pătrund până la suflet și îi văd toate tainele sufletului și toate tainele vieții sale: toate cugetele, toate chinurile și toate durerile inimii sale; toate păcatele sale dimpreună cu părerea de rău și supărarea-i neputincioasă, cu dorința-i zădarnică și desperarea-i nebună.

Și ochii sărmanului făcător de rele încep să vorbească:

— Doamne, tu ști toate și ai știut, că sunt un păcătos nemernic, nevrednic de mila ta! Dar tu ști aceea, că sunt și om și că n'am făcut răul pentru el însuși și că simțesc din adâncul inimii îndurarea ta. Doamne eu te iubesc din toată inima pentru bunătatea ta nemărginită și pentru că tu, care ești fără de păcat tractezi cu mine, cu păcătosul cel mai de pe urmă, ca și cu un om de omenie, ba chiar ca și cu un prietin. Doamne, ce aș putea face, ca să fiu vrednic de îndurarea ta?

— Rabdă și suferi! — răspunseră ochii Fiului omenesc.

Și sărmanul suflet întreabă din nou:

— Mai pot avea speranță, că-mi va ierta cândva Dumnezeu zăcatele?

— Dumnezeu este însăș iubirea — îi zice privirea arhiereului omenimei și Dizmas nu mai simte durere, pe câte clipe fericite e în rai.

Acum deodată îi sună în urechi niște voci respingătoare. Aude vorbe, la auzul cărora îi inghiață sângele în vine de indignare o ceată de farizeci stă sub cruce, pe fața lor se poate vedea ură galfădă. Printre ei sunt și vre-o câțiva preoți mai de frunte, cari se delectează în chinurile „răsvrătorului de popor“, care a îndrăsnit să-i tragă la răspundere în numele Părintelui ceresc și să le spună în față, că-s păstori răi și că conduc pe căi false turma concrezută lor. Domnilor ăstora nu le place de fel, că furia poporului s'a mulcomit par'că puțin și restignit se bucură pe vre-o câteva minute de pace.

— Tu, celce spargi biserica lui Dumnezeu și a treia zi o zidești, mân-

țuiește-te pe tine însu-ți; de ești Fiul lui Dumnezeu, pogoară-te de pe cruce! — strigă în batjocură către omul durerii.

La aceasta un cor selbatic răspunde vind.

— Pe alții i-a mântuit, iară pe sine nu poate să se mântuiască; de este împăratul lui Izrail, pogoare-se acum de pe cruce și-i vom crede lui!

Ca și cum piatra aruncată în apă își lărgește din ce tot mai tare cercurile, chiar așa mulțimea apucă vorbele unora fără să se mai cugete și strigarea se aude în cercuri din ce în ce tot mai mari, până ce un glas de mii de oameni repetează:

— Pogoare-se acum de pe cruce și-i vom crede lui!

Dizmas privește cu durere și neliniște la cel batjocorit și în ochii lui se naște o întrebare mută:

— Doamne, îi vei prinde pe nemernicii aceștia în propriile lor cuvinte? Te vei pogori de pe cruce ca un împărat și-ți vei nimici inimicii cu o singură privire?

Mulțimea amuți și ea dintr'odată; acelaș cuget, care îi tresări în minte îi supără deodată pe toți cei de față. Preoții se simțeau puție cam neobișnuit... Ce ar fi, dacă făcătorul de minuni ar face destul provocării lor? Vieța lor n'ar mai plăți o para frântă, căci mulțimea nestatornică i-ar sfășia în bucăți. Remaseră inholbându-se cu privirea întunecată la cruce, cu mâinile încleștate de ură și furie.

Întunecimea crește din nou, se face tot mai mare, amurgul sur se preface în noapte neagră. Miile de fețe palide, fantastice așteaptă cu respirația oprită și cu privirea țintită spre cruce — restignitul nu se mișcă.

Dar, strigătul se aude acum din nou și acum e chiar după inima preoților și a feriseilor, căci spumegă de ură și dispreț:

— Pe alții i-a mântuit, iară pe sine nu poate să se mântuiască! Piară deci!

Un hohot batjocoritor se înalță spre cer, pietri și bulgări zboară prin aer spre restignitul liniștit, plebea sălbatică pornește într'un val furios spre cruce. Ostașii de pază în fruntea cărora stă sutașul cu fruntea întunecată, numai după multă trudă izbuteste să respingă năvala îndărăt, sunt siliți să scoată sabia.

— În numele legii liniște! — se aude vocea sutașului

Dămbul de pierzare în sfârșit se curăță din nou și zidul de oameni de mai înainte îl încunjură iară, în vreme ce un murmur și un bâzâit neîntrerupt trece peste șirurile mulțimii.

Dizmas, uitându-și cu desăvârșire durerea proprie, tremură de frică pentru acela, în care își recunosc pe Domnul său și acum aude pentru prima dată vocea fiului omenesc, căci acum în fine grăește:

— Părinte, iartă-le lor, că nu știu ce fac! — se aude glasul domol, plăcut, ce stăbate prin zgomotul mulțimii.

Acesta-i răspunsul împăratului? Așa răsplătește el toată răutatea, ura și infamia? Pe seama chinuitorilor lui nu are numai iertare și milă, ba încă își aduce aminte și de orbirea acelora și-i ține vrednici, ca să se roage pentru ei?

(Va urma.)